

PLANINSKI VESTNIK 1

LETNIK LXXV

1895 1975

1975

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Franci Ekar	Obdržati razvoj in kvaliteto	1
Tone Volčič	Z občnega zbora PD Kranj 1974	2
Nejc Zaplotnik	Utrinki	4
Marko Štremfelj	Potop v vertikali	9
Marko Štremfelj	Slovenska smer v Aiguille Argenti- fière	10
Andrej Štremfelj	V Frdamanih policah	13
Andrej Štremfelj	Prvič v Dolomitih	15
Franci Šter	Na Durmitor	18
Franci Ekar	Odpiranje novega planinskega sveta	20
Karel Bajd	Na Kočno, vendar mimo nje	23
Peter Leban	Kranjčani hodijo v gore	25
Peter Leban	Planinstvo v Iskri-Elektromehaniki Kranj	27
Stane Markelj	Planinska sekcija v tovarni Sava	32
Marija Brudar	Planinstvo in šola	33
Marija Brudar	Trije izleti z mladino	36
Vladimir Pelko	Na zletu jugoslovanskih planincev	38
Franci Benedik	Iz dnevnika pionirskih izletov v letu 1974	39
M. Naglič	Od Črne na Koroškem do Jezer- skega	43
	Društvene novice	44
	Alpinistične novice	48
	Varstvo narave	49
	Iz planinske literature	50
	Razgled po svetu	51
	Vreme na Kredarici	52

Naslovna stran:
 Mesto Kranj z gorami
 Foto J. Dolničar

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Oreš, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: ing. Tomož Banovc, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lovrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdajuje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

LETO LXXV | ŠT. 1 | LJUBLJANA | JAN. 1975

TOVARNA
GLINICE IN
ALUMINIJA
»BORIS KIDRIČ«
KIDRIČEVO

Proizvajamo:
 surovi aluminij
 v valjarniških formatih
 in ingotih,
 kalcinirano glinico Al_2O_3 ,
 aluminijske legure

Telefon: 79-610
 Teleks: Kidričevo — 033116
 Pošta: 62325 Kidričevo
 Železniška postaja Kidričevo

PLANINCI

na poti na Donačko
 goro se oglasite
 v prodajalnah
 trgovinske delovne
 organizacije

JELŠA

Šmarje pri Jelšah,
 v Rogaški Slatini in
 Rogatcu,

kjer se boste
 oskrbeli z vsem
 potrebnim po
 zmernih cenah

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
75. LETNIK

1
1975

OBDRŽATI RAZVOJ IN KVALITETO...

FRANCI EKAR

V novi ustavi smo tudi planinci dobili pomembno mesto: kot družbena organizacija se uvrščamo med dejavnosti, ki pomembno vplivajo na rast in razvoj naroda.

Na kvalitetnih tradicijah svojega dela polagamo nove perspektive in premike ko prenašamo velike vzgojne, preventivne in rekreativne oblike dela na vedno širši krog ljudi. Izkušnje, pridobljene v planinskih in alpinističnih šolah, na seminarjih, so dobra napotila za razvoj množičnega planinstva.

Planinci si prizadevamo, da iz ožjega, tehnično dovršenega kroga prodremo v najširši plasti delovnih ljudi in tako postanemo celovit, kulturno in narodno zaveden člen samoupravne družbe.

Bistvo naših perspektiv je nenehen razvoj. Vzgoja vodilnih kadrov bo ena najtežjih nalog. Stagnacija dela nam lahko le škoduje. V planinski članski kartoteki imamo največ mladih. Toda vsi pravi planinci bodo ostali mladi kljub letom, mladi v svoji volji, v načrtih prilagodljivi v različnih tudi težjih situacijah, skratka živeli bodo za današnji in jutrišnji dan. Mlade generacije morajo danes že zelo hitro prevzemati vsaj del odgovornih funkcij. Vsi pretekli dosežki so le temelj za graditev novih. Sam organizacijski sistem planinstva potrebuje nekaj točnejših določil: kaj je odsek, sekcija, služba ali društvo. Važna je socializacija dela, oblikovanje kadrov sredstev, gospodarnosti in družbeno političnih gledanj. Za boljše izkoriščanje družbenih sredstev se ho treba soočiti tudi s sodobnimi integracijskimi perspektivnimi koncepti. Združevati ho treba ideje, delo, energijo, informiranost in materialna sredstva. Ta sistem ho pravočasno odkrival dobre in slabe pojave v naši organizaciji. Specializirana dejavnost že zaradi enotnih učnih in tehničnih programov upravičeno teži k enotnemu in združenemu delu.

V planinski organizaciji bi se težko obdržal obrtniški ali cehovski sistem, ohranil pa se ho najbrž le v oblikah pomožnih servisov in individualiziranih krogov. Vedno lahko zagovarjamo le načelo, da svojih sil ne drobimo, ampak združujemo. Zgled nam dajejo že preizkušeni gospodarski sistemi, od katerih smo materialno odvisni.

Zavzemati se moramo za vsestransko planinsko izobrazbo, ki zajema področje od preventive do kulturnega dela. Planinci smo čuvarji svele in steze, kjer je potekal boj za osvoboditev, kovanje sedanosti in prihodnosti. Obnavljanje in prenašanje tradicij NOB predvsem na najmlajše generacije planincev spada v

osnovni planinski program, ki zajema tudi tesno sodelovanje z Zvezo socialistične mladine, SZDL in ZK.

Vsak planinec se s svojo aktivnostjo, predanostjo naravi, družbi in s svojo visoko kulturno zavestjo tesno vključuje v celotni družbenopolitični sistem, ki se kuje že v krajevnih skupnostih in napreduje do najvišjih stopenj družbenega delovanja.

K sliki str. 1: Ob 75-letnici je PD Kranj dobilo svoj znak in izdalo plaketo – najvišje društveno odlikovanje. Plaketa št. 1 je namenjena tovarišu Titu, št. 2 Planinski zvezi Slovenije, št. 3 pa skupščini občine Kranj. Plaketo je izdelal Tone Lagonder.

Z OBČNEGA ZBORA PD KRANJ 1974

TONE VOLČIČ, predsednik SO Kranj:

Vaš občni zbor in vaše jubilejno praznovanje pozdravljam v imenu SO Kranj, Občinske konference SZDL Kranj in v imenu drugih družbenopolitičnih organizacij občine Kranj. Vodstva teh organizacij se zavedajo, da je Planinsko društvo Kranj eno najaktivnejših organizacij v naši občini. Redke so organizacije, ki bi lahko vsako leto obravnavale pred članstvom take rezultate. Zavedamo se, da je to društvo v svojih zahtevah do družbenopolitičnih organizacij in do občinske skupščine izredno skromno in da so rezultati dejansko rezultati članstva, rezultati njegove predanosti, zagnanosti in vztrajnosti. Kranjsko planinsko društvo je zraslo v pomemben faktor vzgoje, zlasti mladine pri utrjevanju ljubezni do domovine. Društvo je postalo nepogrešljiv faktor rekreacije in razvedrila za našega delovnega človeka, postalo pa tudi pomemben dejavnik v konceptu splošnega ljudskega odpora. Društvo je med tistimi, ki imajo največ mladih članov. Ob jubilejnem letu je najprimernejše, da v naših družbenopolitičnih organizacijah začnemo temeljiteje ocenjevati delo PD Kranj. Prav bi bilo, da dobi v bodoče več moralne in tudi materialne podpore.

Društvu želim še veliko uspehov in tudi podpore občinskih družbenopolitičnih skupnosti. Občni zbor pozdravljam tudi v imenu poveljstva partizanskih enot Gorenjske in se v imenu tega poveljstva tudi zahvaljujem za sodelovanje.

DR. MIHA POTOČNIK, predsednik Planinske zveze Slovenije:

Občni zbor pozdravljam v imenu glavnega odbora Planinske zveze Slovenije in iskreno čestitam k 75-letnici. Planinsko društvo Kranj je tretje najmočnejše planinsko društvo v Sloveniji, takoj za PD Ljubljana Matica in PD Maribor Matica. S svojo 75-letno zgodovino in s svojim delovanjem je to društvo dokazalo svojo moč in življenjsko silo. Kljub 75-letnici se ni postaralo, ampak se pomlaja in kaže pol tudi drugim planinskim društvom v Sloveniji. Uspeli ste na marsikaterem področju, predvsem ste zastavili zelo razveseljivo pot z mladino in tudi na drugih delovnih področjih. Svoje pozdrave in čestitke bi rad povezal s svojimi osebnimi spomini.

Spominjam se, da sem leta 1919, ko sem začel hoditi v gimnazijo v Kranju, prav tu dobil že tudi prvi pouk o planinstvu. Leta 1920 smo kranjski študentje organizirali pohod na Triglav. Tako je tudi moja osebna planinska dejavnost neposredno povezana s kranjskim planinstvom, s planinstvom, ki ga doživljam že 55 let. Leta 1920 in med obema vojnama je to planinstvo živelo v skromnih razmerah. Dijaki se med šolskim letom nismo smeli ukvarjati s športom in planinstvom. Kranj je takrat imel okrog 3000 prebivalcev. Zame, ki sem prišel z Dovjega, je bilo to največje mesto na svetu. V Kranju je bila takrat edina gimnazija od Ljubljane do Rateč. Takrat je bilo v Kranju planinsko društvo, ki so ga sestavljali izobraženci in trgovci. V današnjem času pa so to delovni ljudje, študentje, šolarji in izobraženci. Lahko smo ponosni, da se je planinstvo tako razvilo. Ne moremo in ne smemo pa živeti samo od zgodovine in spominov.

GRS postaja Kranj že 27. leto sodeluje z UJV. Posnetek kaže srečanje reševalcev s predstavniki UJV. Gosta na srečanju sta bila tudi tov. Stane Dolanc in Marjan Orožen. Od desne proti levi: Fr. Ekar, Marjan Orožen, F. Gasperlin, Stane Dolanc, J. Drolc, E. Herlec, J. Zvokeli, T. Langerholc in predstavniki UJV

Prav je, da gojimo svoje planinske tradicije in smo na svojo zgodovino ponosni, vendar moramo živeti v današnjem času in misliti na jutrišnji dan. Zato je razveseljivo, da naša planinska društva žive za potrebe in cilje naše družbe, prav je, da je planinstvo postalo pomembna rekreacija vseh ljudi v Sloveniji. Mislimo moramo naprej. Danušnja naloga planinskih organizacij, ki se je dobro zavedamo, je tudi vprašanje delovnih ljudi — pameina, aktivna in smotrna uporaba prostega časa. Gre za to, ali se bomo zasedeli pred televizorji, zapili v gostilni ali zagodrnjali kje drugje. Vsemu temu smo planinci popolna opozicija. Planinci razglušamo veselje, aktivno radost. Nočemo biti vrhunski športni rekorderji, ampak zelo kulturni, zelo vzgojeni, zelo zavedni in zelo vedri, navadni ljudje. To je odlika planinske organizacije, ki slehernemu tudi navadnemu človeku nekaj daje in da v njej vsak človek nekaj pomeni. To smo hoteli lani tudi izraziti v častnem kodeksu o planinstvu.

Druga stvar, ki ste jo danes že postavili, je vprašanje varstva in razvijanja zdravega okolja. To je eksistenčno vprašanje človeštva in vprašanje mladih ljudi. Mi moramo o teh stvareh govoriti in lahko smo veseli, da je tudi na iniciativo slovenskih planincev slovenska ustava formulirala zelo dalekosežni člen, da ima vsak občan v Sloveniji pravico, da dela in živi v zdravem okolju. Vsi smo odgovorni, da ta naša dežela ostane lepa dežela in v veselje nam vsem. Prav je, da se premaknemo od oboževanja vrhunskih športov in rivalstva k množičnemu razvijanju zdravega telesa in zdravega duha.

**VSEM NAROČNIKOM, SOTRUDNIKOM,
PODPORNIKOM IN BRALCEM, VSEM ČLANOM
PLANINSKIH DRUŠTEV IN ODBORNIKOM,
VSEM PRIJATELJEM NAŠE ORGANIZACIJE
IN NAŠEGA GLASILA ŽELIMO**

štečno novo leto

**GLAVNI ODBOR IN SEKRETARIAT PZS,
UREDNIŠTVO IN UPRAVA PV**

UTRINKI

NEJC ZAPLOTNIK

tar hreščoč gramofon glasno tuli. Skozi okno prodira gosta siva megla, ki skuša zakriti celo najbližje zidove tolminske kasarne. Včeraj je po dolgotrajnem deževju sonce obsijalo deviško bele vrhove nad Tolminom. Dolina Sočel Šele sedaj, v sivo-zeleni uniformi spoznavam tvoje lepote. Čim dlje časa sem odtrgan od navpičnih sten, toliko bolj ljubim pohlevno kopaste vrhove okrog Krna in Bogatina. Nekaj odmaknjenege, vsemu svetu kljubujočega je v njihovem golem skalovju. Zvečer je vzšla polna luna in novi sneg po gorah je srebrno zažarel. Kakšno hrepenenje, kakšen nemir se vžge v srcu ob pogledu na mrzlo kovinski sij snega po vrhovih. Hrepenenje po daljavah, po vrhovih, po težakem garanjju, po tihem zagrizenem boju s samim seboj in po večnih trenutkih čiste sreče in miru na vrhu sten. To je pogled, ki budi nemir in spomine.

Tako je skozi težke, sive oblake snegonosce pokukala luna in obsijala globoko zasneženo Radovno. Bil je dan pred Silvestrovim in namenjeni smo bili na Triglav. Proč od pijanih krikov, proč od zlaganih želja, proč od prepotenih plesišč in zakajenih kavarn, proč od pobesnele novoletne množice. Luna je obsijala globoko gaz, edino, ki je peljala skozi vas. Iz majhnih oken je tu in tam pritajeno utripala luč, majhne, nizke hišice so se belo zasvetile v mesečini. Skozi nemo tišino je le kdaj pa kdaj žalostno zatulil pes ali se zamolklo zrušil sneg s preobteženih vej. Skrivnostna si bila takrat nočna Radovna, tiha kakor zla slutnja, žalostna kakor moreč spomin na noč, ko so rezki rafali trgali skromna življenja tvojih ponosnih prebivalcev. Kakor sivo in turobno mesto v Kafkovem Gradu.

Oblaki so zakrili blede lunin sij in postalo je temno kakor v rogu. Edina svetloba je odsevala od snežne beline in od drobnih belih zvezdic, ki so zopet začele tiho naletavati. Zagazili smo v celec za vasjo.

Sami nismo vedeli, kaj nas je gnalo takrat v snežne zamete. Bili smo pač tu in to je bilo vse. In pregazili smo dolge kilometre, da pazduh smo padali v sneg, neprestano sneženje pa nas je naravnost spojilo z belo gmoto. Niso nas odnesli plazovi, ki so blazno bobneli od vsepovsod. Začuda živi smo se vrnili.

Debela peč. Jesen se počasi tihotapi v gore, macesni rdijo, sive megle nosijo dež iz trentarskih gora. Sedim na udobnem varovališču in gledam v neskončno svivino. Po mokri steni polzijo potočki, lasje se lepijo na čelo in obleka na telo. Nad menoj Franci počasi zabija klin, ki po nekaj udarcih uporno zabrni. Nekoliko sva se zaplezala v razu, megla naju je zapeljala. Vponka tleskne prvič, ko je vpel klin, in drugič, ko je vpel vrv. Nenadoma tih izdajalski zven in prijatelj kakor temna vreča prileti mimo mene. Pod menoj treščni na polico, obrne ga na glavo in rožljajoč izgine za robom. Nagonsko se prilepim v steno, a močan sunek me kakor peresce odtrga od nje, v dlani se mi zareže tisoč nožev. Gluha tišina, siva stena in mokra megla se spojijo v tako neumno bolest, da bi najraje kričal.

Na moje obupne klice se ne oglasi nihče. Kako turobno odmevajo taki kriki. S preostankom vrvi se spustim do njega. Njegovo telo je na drobno pokrito z odrgninami, iz njih polzi topla rdeča tekočina. Vendar se premika in ko mu obvežem najhujše rane, lahko zopet stoji na lastnih nogah. Pri nama so že ljubljanski prijatelji in Tine s svojo izkušnostjo in mirom nevsiljivo prevzame vodstvo. Prečimo v grapo in ga po njej spustimo iz stene. Naložimo si ga na rame in po dva ga izmenoma nosimo v dolino. Na Zasipski planini že čaka rešilni avto.

Ko že proti jutru sedimo ob pivu, me prevzame tesnoba in pogovor se kar ne more razživeti kakor vedno. Kako hitro se lahko konča vzpon! Tokrat prvič pomislim, da lahko tudi jaz nekoč obležim razbit v pesku pod steno.

Tiha zvezdnata noč. Med gostimi debli se počasi opotekam po ozki stezi proti Češki koči. Čeprav je v gozdu tema kakor v rogu, nočem prižgati svetilke, da ne bi pokvaril skrivnostne harmonije noči. Skozi gosto bukovje se svetijo zvezde, na

bližnji veji skovika sova. Maji koraki jo zmotijo in šumot velikih kril trga njen nočni koncert. Stezo preteče prebujena srna, spodaj v dolini jezno zalaja pes. Najraje bi pokleknil in kakor Dimitrij Karamazov zagrebel prste v toplo mamico Zemljo in pritisnil svoje vroče čelo na dehtečo prst. Kaj iščemo otroci dvajsetega stoletja? Kaj nas neprestano vleče skozi temne gozdove k belim stenam, v mrtvo skalovje? Ali ne iščemo tistega prvobitnega slika z naravo, od katerega nas je odtrgala civilizacija. Plug je zamenjalo kladivo, dehtečo, pravkar preorano prst pa topla skala in v sypari dišeče blazinice mahu na njej. Ker boste noge ne hodijo več po prsti, morajo gole roke božati trdo skalo, ker ramena niso več sključena nad ralom, mora roka s poslednjo močjo zabijati klin v razpoko. Tako mora biti! Mora biti zato, da se duh zopet spoji z divjo okolico, da po žilah zopet priteče tisto burno, preprosto življenje, ki ga marsikdo ne pozna več. Življenje, v katerem je treba garati za obstoj, garati in trpeti. Ne bežimo od sveta, temveč se vračamo vanj.

Iz gozda stopim na Spodnje Ravni. Visoko zgoraj se v mesečini zasvetijo ostri grebeni. Tam bom stal jutri, ožarjen od sonca, srečen in miren. Jutri, ko bo vstal nov dan in bo srce s soncem zapelo hvalnico življenju in mladosti, večni mladosti, ki vlada v tisočletnem, na oko mrtvem skalovju. Pridite vsi in videli boste, da je to res!

Sredi popoldneva se nebo stemni in pobesneli bliski razparajo črne oblake. V grebenih okrog Planice se razbesni nevihta. Stene, ki jih razsvetljujejo bliski, postanejo grozljive in črne. Preko sivih plati Travnikove stene se vlijejo slapovi deževnice, po čeladi zaropota sodra, pomešana z drobnim kamenjem. Tomaž se stiska v majhni lopi, mene ujame sredi zadnjega težkega raztežaja. Členki, razbiti od sodre in kamenja, puščajo na skali krvave sledi, ki jih splakuje deževnica. Z nečloveškimi napori se pritiskam k steni in kljub vsemu počasi napredujem. V greben nad nama udari strela in debeli izstrelki pribrenče prek glave. Na pol mrtev se privlečem na poličko pod previsom.

Tomaž že v pravem orkanu, sredi plešočih snežink prisopiha do mene. Drgetajoč se do kosti, premočena stiskava na drobni, navzdol nagnjeni polički. Noč naju zajame in nevihta se grmeč odpelje naprej prek Karavank. V premrzle ude prijemajo krči,

OB 30-LETNICI OSVOBODITVE

Letos se bomo zmage nad fašizmom še posebej spominjali, saj mineva trideset let, odkar smo, obsojeni na smrt, v narodnoosvobodilnem boju dosegli zmago in si utrli novo pot, pot v socializem, v socialni in nacionalni razmah. Zato bomo v spomin na dogajanja pred 30 leti v PV 1975 objavljali tekste in vinjete, ki so nastali v prvih letih narodnoosvobodilnega boja, iz pesmarice 1943. Ilustracije k 36 revolucionarnim pesmim so nastale med našim narodnoosvobodilnim bojem leta 1943 v okupirani Ljubljani, v mestu, ki ga je italijanska fašistična vojska leta 1942 opasala z bodečo žico, minami, betonskimi bunkerji in strojničnimi gnezdi. Naši ljudje so se tedaj, tako kot povsod drugod po naši deželi, tudi v mestu za žico organizirano upirali italijanskim okupacijskim silam – vodili so boj na življenje in smrt, kajti šlo je za naš obstoj. Komunistična partija Slovenije in Osvobodilna fronta slovenskega naroda sta v ta boj pritegnili vse, ki so dojeli, kakšna usoda nas čaka, če bomo okupatorski jarem in naslje prenašali brez odpora.

Boj proti fašističnim in nacističnim silam ter proti domačim belogardistom je potekal na več frontah. Ena izmed njih je bil tudi naš

noči pa noče in noče biti konec. Na nebu se prižgejo zvezde in mraz se zagriže v premrzli telesi. Za trenutek zadremujem, a prebudim se všeč na vrvi. Skoraj bi se bil zadušil. S težavo se skobacom nazaj na poličko. Kako mrzle in neskončno dolge so oktobrske noči. Iz Tamarja veter prinaša glasove harmonike...

Končno se rodi jutro, megleno in pusto. S poslednjimi močmi izplezava. Ko na vrhu pospravljava kramo, se skozi meglo prismeje v soncu obsijani Jalovec. Kako posmehljiv je njegov zgubani obraz. Kakor dva pijanca odkolovrativa v Tamar. Sedaj vem, kako strašno dobra je vroča juha, kaj je topla postelja in suha obleka.

- - -

Zlezeva v puhovki in skuhava juho. Vroča, slana tekočina ostro zapraska po suhem grlu. Telo je izžeto od dnevne vročine, oči pečejo zaradi suhega zraka in zbadajočih iglic puščavskega peska, ki ga veter nosi povsod: pod obleko, v nahrbtnik, v oči in usta. Dan ugasne, kakor bi obrnil stikalo. Le še daleč proti zahodnem obzorju žarijo beli megleni vrhovi, ki na gosto prekrivajo tanzanijsko visoko planoto. Tu sva, v osrčju Afrike, sredi razbitega vulkanskega ostenja ponorelo drznih oblik in utrujajočih razsežnosti. Vzhodna stena Mawenzija, stena, ki jo je videlo zelo malo ljudi. Odrtgana je od sveta, težko dostopna zaradi neprehodnega pasu džungle, zaradi globokih, suhih in prašnih sotesk. Prehodili smo dolge, vroče kilometre od Maranguja do Horomba, prvič sva se zazrla vanjo z vrha Mawenzija, bila je mračna in mrzla. Nato sva se ločila od prijateljev, gazila do gležnjev po prhu, zijala od vročine, grabila za krušljiva oprimke, zabijala kline v slepe razpoke in sedaj tu prezebava in jutri bo zopet ista pesem, vse le zato, da bova zopet stala na raztrešenem vrhu. Ali res samo zato? Ne, prav zares ne!

Nebo se je na gasto posulo z zvezdami in Orion je počasi meril neskončni nebesni svod, mraz je pritisnil in v čutaricah so zaropotale kocke ledu. Lepa in skrivnosa je afriška noč. Tu gori je popolna tišina, celo veter je prenehal zavijati okrog robov in prah se je polegel. Kako smešna je bila prva noč, ki smo jo prespali na prostem, ob robu džungle pri koči Mandara. Takoj, ko je zašlo sonce, so se oglasili kriki, kakor da bi žaga naletela na žebelj. Opicel Fantazija nam je bujno delovala in zdaj zdaj bi moral iz džungle prilomastiti slon, se prithotapiti lev ali priplaziti gromozanska kača. Toda nič takega ni bilo, le opice so se drle in podile po drevju.

ilegalni narodnoosvobodilni tisk. Komunistična partija je do 1943 organizirala v zasedeni Ljubljani kar pet ilegalnih tiskarn, ki so v težkih razmerah delale daljši ali krajši čas. Zadnja izmed njih je tiskala sedem mesecev (od junija 1942 do februarja 1943) v Šubičevi ulici v prilični stavbi na dvorišču poleg glavnega poveljstva italijanske policije. V njej so noč in dan delali tiskarji Janez Štrekelj - Florjan, Srečko Pleška - Fiks in Rudi Burić - Buro. Nad tiskarno je bila risalnica dokumentnega in grafičnega sektorja Centralne tehnike KPS, kjer je risal Vlasto Kopač - Tinač. Ob tiskarni je imela prostore tudi knjigovoznica, ki jo je vodil mojster Anton Baggia - Tošo. Tu so zgibali, obrezovali in vezali ilegalno literaturo iz te tiskarne.

Ilegalna tiskarna v Šubičevi ulici je v januarju 1943 dobila po kurirskih zvezah z osvobojenega ozemlja izvod ciklostirane pesmarice s 36 revolucionarnimi pesmimi, ki naj bi jih ponatisnila, Vlasto Kopač - Tinač pa naj bi te pesmi opremil z ilustracijami. Februarja 1943 je tiskarna na Šubičevi ulici padla v roke italijanski policiji, obenem je padla tudi knjigovoznica, možnosti za ilegalni natis pesmi in ilustracij ni bilo več. Zato je Kopač tekst teh pesmi napisal na roko, zraven pa narisal s peresom še 36 ilustracij na 9 cm širok in 4 metre dolg trak prozorne matrice, ki ga je Tine Kmet v kopirnici železniške direkcije skopiral v 200 izvodih, zvezal pa v knjižice velikosti 5,5 x 8,5 cm knjigovez Gulič v Tavčarjevi ulici. Pesmarico je izdala Okrožna tehnika KPS v Ljubljani. Do danes je ohranjenih le nekaj izvodov, zato je pesmarica iz leta 1943 že bibliofilska redkost.

Domicilni odbor Centralne tehnike KPS namerava ob 30. letnici osvoboditve izdati v faksimilu ta redki primerek našega ilegalnega tiska iz narodnoosvobodilnega boja. V našem glasilu bomo do konca tega leta skušali dati listu nekaj tistega grafičnega videza, ki pomeni poseban čar te pesmarice, seveda z željo, da bi te sličice in vinjete obujale v nas tistega duha, ki je omogočil končno zmago v letu 1945.

Zjutraj so nas prebudili klici črnih nosačev in njihovi beli zobje so se nam veselo režali v obraz. V Nairobiju so nas opozorili, naj dobro čuvamo svoje stvari, da nam jih ne bodo domačini pokradli. Nekdo izmed nas je na počivališču pozabil čutarico, a nosač druge skupine jo je prinesel za nami in mu jo vrnil. Tudi njihovi vedno se smejajoči obrazi niso bili videti prav nič tatinski. Civilizacija, civilizacija, povsod nosiš s seboj strah in nezaupanje! Pošteni in veseli so črni nosači. Ko bi bili mi vedno tako zadovoljni kakor ti preprosti ljudje.

Počasi utonem v spanec in le sem in tja se v polsnu zaradi mraza zvijem v klobčič. Na obzorju se zasvetli in hip nato naju že obsije sonce. Krušljiva stena, dolge peščene police in previsni skoki med njimi, pa strmi žlebovi pokriti s krhkim vodnim ledom in že stojiva v škrbini med Hans Mayer Peakom in Nordeckom. Še nekaj metrov in z vrha poleti proti zavetišču zelena raketa. Na zapadu pa se na drugi strani širega Saddla svetijo, v soncu prostrani vrhovi Kiba, najvišjega vrha Afrike. Tam gori bova stala že jutri!

— — —

Šesta noč sredi grozljivih streh in previsnih plati. Jutri imava do vrha južne stene El Capitana le še 150 m. Noč naju prehiti sredi težke, previsne poči. Sploh je bilo vse, kar sva danes plezala en sam rumen previs, pretrgan s strehami. Ves dan nisva stala na trdnih tleh, neprestano le v gugujočih se stremenih, ki ti tako prekleto vlečejo noge narazen, previsna stena pa odriva telo in teža te vleče v globino. V temi pritiipava na drobno poličko. Utrujena popadava po tleh, noge zvonijo v praznino, kakor bi sedela na ograji balkona. Stena pod nama se previsno boči navznoter in se 1000 m globlje brez vsakega položnejšega prehoda stika z meliščem in gostim grmovjem. Vzide luna, obsije visoke zasnežene vrhove Sierra Nevada in robove sten nad globokim kanjonom doline Yosemite. Z obeh strani doline pobesnelo bučijo slapovi, ki prek petstometrskih skokov padajo v reko Marced. Avtomobilski direndaj ob vhodu v dolino se poleže, le še osamljeni žarometi kdaj pa kdaj nasilno prežejejo temo. Iz žepa nahrbtnika privlečem poslednjo hrano: ščepec slanih lešnikov. Enega po enega dajem v usta in jih dolgo žvečim, dokler kar sami ne uidejo po grlu. Že tretji dan živiva le od vode in tablet C vitamina. Vendar pa niti ni tako hudo, želodec se je po hudih protestih skrčil in potihnil. Nalokam se voda, ki se je po dnevni vročini že prijetno shladila. Prvič odkar sva v steni, lahko zaprem oči, ne da

Na strani 5: Naslovna stran pesmarice 1943, na str. 7: Stran 1 in 2 v pesmarici

3

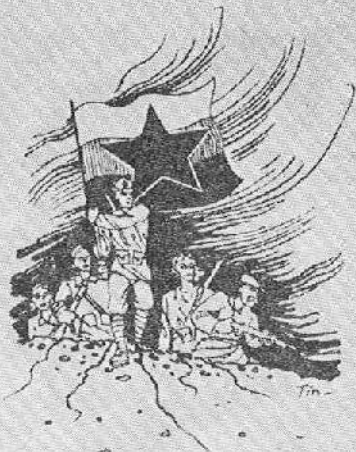
NAPREJ ZASTAVA SLAVE

Naprej zastava Slave!
Na boj junaske kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Z orožjem in desnico
nesimo vragu grom,
zaprti v kri pravico,
ki terja jo naš dom!

Draga mati je prosila,
roke okoli vrata vila;
je plakala moja mila:
Tu ostani, ljubi moj!

Zbogom mati, ljuba zdrava!
Mati mi je očetnjava,
ljuba moja čast in silva—
hajdmo, hajdmo z njo v boj!

Slovenska narodna himna, spevnil jo je
Simon Jenko iz Mavric na Sorškem polju.
Svojo pravo vsebino je dobila šele v današ-
njih dneh, ko se slovenski narod prvič v svo-
ji zgodovini, z orožjem in desnico bori za
svoje domovine in svobodo, ko so se naj-
bolji sinovi tega ljudstva, partizanti, odlo-
čili, da za blagor očetnjave, naj puška govori!

bi mislil na težave, ki naju čakajo. Več kakor kilometer gladkih plati, previsnih kamninov in streh je pod nama. Vsak centimeter sva morala trdo prigarati, v vsakem metru so kopljice najinoga znoja. Kako trdo je šlo po plateh pod Half Dolarjem, v počti za Voito lusko, pa v ušesu, v počeh, ki ti sesajo moči. Mnogokrat je šlo le za las. Dvakrat mi je zmanjkalo moči in počti in obvisel sem na vrvi, tretjič pa se mi je izruval klin. Strah pred višino je popolnoma izginil. Tisoč metrov nad tlemi se moraš obnašati mirno kakor v plezalnem vrtcu, sicer ne prideš živ iz tega granitnega kalosa. Gladke plati zahtevajo popolno samoobvladanje. Če se zatrese noga ali oznoji dlan, zdrsneš kakor na toboganu.

Dolina pod najinimi nogami popolnoma zamra. Luna riše dolge ostre sence po vrhovih orjaških sekvoj. Vrhovi Visoke Sierre se kovinsko lesketajo, iz njih ostro bode kupola sivo črnega, skalnatoga Half Doma. Le vršni del se sivo riše na belem sneženem ozadju, grozljivo odsekana stena pa izginja v črni dolini. Ker so vsi drugi glasovi potihnilni, orjaški slapovi še bolj rohnijo. Kakor orgle pobesnelega organista. V kakšno veličastno pesem se zlije to bučanje z divjo okolico senčnih sten, sijočih zvezd in odmaknjene lune. Tudi v Ameriki, deželi pobesnele civilizacije, se najdeta prostorček in trenutek, ko se ti zgane srce, ko pozabiš na avtomobilske množice in trušč, ko te silna narava sprejme kakor del sebe. This is America! Da, tudi to je Amerika, dežela nasprotij. Najmočnejše sva to občutila, ko sva vstopila v steno. Navezala sva se skoraj v avtomobilu, povsod vrvenje nešteti turistov, prvi meter v steni pa si že popolnoma v drugem svetu neizprosne narave. Narava je večna, le ljudje smo minljivi. In prav je tako!

Zjutraj naju štirje skrajno težki raztežaji pripeljejo na rob stene. To je trenutek, za katerega je vredno garati vse življenje, ne le sedem dni. Nič drugega ne vem povedati, ti občutki se ne dajo opisati, treba je doživeti. Roke so črne in krvave, členki razbiti, telo odrgnjeno od padcev, obleka raztrgana, trebuh prazen, obraz zatekel, oči polne pekočih granitnih iglic, srce pa mlado in tako čudovito lahko. To je zares šesta stopnja, to je stena, ki zahteva od človeka prav vse. Salathe v J steni El Capa je prav gotovo ena največičastnejših kopnih smeri na svetu. Teden dni viseti na konicah prstov, sedem dni neprestanih naporov; v steni, ki ima poprečno naklonino prav gotovo blizu 90° več kakor polovico prostega plezanja! To mora izkušenemu plezalcu povedati vse. Tisti, ki zavračajo tehniko, naj gredo v El Cap, pa bodo videli, da klini niso stopnice v nebo, da je tudi to trdo garanje, da sta tudi v tehniki potrebna tveganje in iznajdljivost. Pa še marsikaj drugega. Z ogromnima nahrbtnikoma na ramah se vračava mimo slapov in skozi gozdove med prijatelje, med nasmejane, brezskrbne dolgolese in bradate obraze, med hrušč avtomobilov in med zametne glasove folka in rocka. Tudi to je Amerika.

Na Plemencah se uležem na nahrbtnik in se izročim toplemu avgustovskemu soncu. Telo napolni prijetna utrujenost. Kako lepo je lenariti po trdem delu. Prišel sem se posloviti od gora, doma me čaka poziv. Potikal sem se po najlepši steni, kar sem jih kdaj videl. Med plezanjem me je prevzela čudovita lahkotnost, kakor brez teže sem prepirjemal trdne triglavske oprimke. Posedal sem po policah in se kar nisem mogel ločiti od tople, bele stene. V Ladji me je veličastna izpostavljenost popolnoma prevzela. Pogled se ustavi šele spodaj, v zelenem Bukovju, ti pa si sam, brez težke opreme, brez vrvi in tako čudovito lahek.

Na toplem soncu počasi zadremlijem. Nenadoma me prebudi čuden trušč, na vrhu zopet igra godba. Kar nekam užaljen pobašem nahrbtnik. Kako drugače je bilo, ko sva pred leti s Tomažem ležala vrh Hudičevega stebra in so s Prisojnika priplavali prijetni zvoki samotne trobente. Kaj res ljudje ne čutijo, da trušč ne spada v gore. Kako prevzetno igra »pleh banda« ob Aljaževem stolpu, če bi prišla nevihta, bi pa zopet vse na zobe letelo po grebenu.

POTOP V VERTIKALI

MARKO ŠTREMPEL

uden dan je bil takrat. Nad dolino Vrat je kot velikanska pokrovka ležala debela, grozeče siva oblačna preproga. Iz nje je rahlo pršil mrzel dež. Razočarano se obrnem k Jožu, ki še ves krmežljiv sedi na pogradu.

Danes pa ne bo nič s plezarijo, Jozl. Spet nama jo je dež zagodel.

Jozl nekaj godrnja čez to presneto vreme in si potegne odejo čez glavo. Prav ima. Če že ne moreva plezati, bova vsaj spala, saj drugega dela tako in tako nimava. Šele okrog enajstih sva se skobacala pakonci. Pogled na steno ni bil posebno lep, ne obetaven. Skoraj popolnoma je bila zadelana z oblaki. Le njen spodnji del je bil videti, ves zoprna črn. Že štirinajst dni nisva plezala. Vleče naju v steno, v skale. Dež je prenehal rositi, skozi oblake se je nekoliko posvetilo. Prsti so naju srbeli, nisva mogla več strpeti. Greva! Mimogrede poslušava vremensko napoved, ki ni ravno preveč razveseljiva. V najini veliki zagnanosti pa naju tudi to ne moti.

Rada bi preplezala vsaj 150 m dolgo varianto. »Čez sodčke«, originalen vstop plezalcev skalaške smeri. Ocenjena je s peto težavnostno stopnjo. Pred nama je bila preplezana menda šele dvakrat, prvi ponavljalci pa so jo označili kot zelo zanimivo prosto plezarijo. Upava, da bo vreme zdržalo za tisto uro ali dve, ki ju bova porabila za plezanje.

Dobro mi je znan vstop v Skalaško smer. Nisva se še dobro pripravila, ko so se, čeprav narahlo, odprle nebeške zapornice. Začelo je rositi. Debela stena oblakov se nama je grozeče približala, tako da lusko, kjer se varianta konča, komaj še vidiva. Sedeva pod previs, klepetava in čakava. Okrog treh dežek preneha. Greva!

Kmalu sva na velikih, v desno potekajočih policah, ki naju privedejo do odcepa variante. Preveč krame imava s seboj. Vse potrebno zbaševa v en nahrbtnik. Zabijem klin in nanj obesim nahrbtnik. Tu naj naju počaka. Skala je mrzla in neprijetno mokra, nebo pa postaja čedalje bolj grozeče. Ne zmenim se zanj. Moja želja po plezanju je večja od prirojenega strahu pred slabim vremenom. Po navpični, dokaj razčlenjeni steni pridem pod previs in dolgo prečim v levo. Še nekaj metrov navzgor in že sem na nekakšni gredini. Vrv se mi hitro kopiči pred nogami in Jozl je kmalu pri meni. Pred nama je za dva slaba raztežaja lažjega sveta, po katerem prideva pod dolg, ozek kamin, ki naju bo peljal prav na vrh luske, kjer se varianta stika s skalaško smerjo.

Tokrat vodi Jozl. Najprej ga čaka okrog pet metrov visoka, navpična stopnja. Makra je, sem ter tja porasla z mahom in pokrita z zelenimi algami. Še za pogled ni prijetna, kaj šele za plezanje. Prijatelj robanti po njej navzgor in po dveh metrih naleti na zarjavel klin, ki je verjetno last prvih plezalcev. Na polički pod samim kaminom je. Vstop v kamin se s stojišča vidi precej previsen. Jozl zabije klin z obročkom in izgine za previsom. Le glasno sopenje, preklinjanje in premikanje vrvi skozi moje prste mi priča o težki borbi z vertikalo.

Vrv se ustavi. Nekajkrat sunkovito trzne. Do mene priplava Jozlov hrapavi glas, ki mi pove, da mu lahko sledim. Že na samem začetku občutim, da je delati teže kot opazovati. Pri Jozlovem klinu se ustavim. Iznpem. Naj poskusim izbiti? Ne! To bi bila čista izguba časa, kajti iz razpoke gleda samo še uho. Naprej torej! Kmalu pridem do prijatelja. Varuje me v ozki, neudobni vdolbini. Na vrsti sem. Ozek, od vode in padajočega kamenja zgleden, je kamin, po katerem se prebijam naprej. Po stenah curlja voda, spolzko je. Toda na to sem se že navadil. Steni sta si tako presneto blizu skupaj, da imam občutek, kot bi me gora stisnila v svoj neprijazni, kamniti objem. Hitro napredujem. Kakih sedem metrov nad seboj že vidim konec kamina. Svet od tam naprej pa mi je znan. Vem, da je lažji, dvakrat sem si ga že ogledoval iz skalaške smeri. To je širok, precej razčlenjen greben, po katerem ne bo več težko priti na vrh. Zdajci začutim na nosu kapljo. Pa še eno. Rahel dežek v trenutku preide v hudo ploho. Oblaki so počrneli, za Skrlatico grmi, svetle strele z oglušujočim gromom parajo zrak. Potoček, ki teče po dnu kamina, hitro narašča. Z vodo rezko žvižgajoče prileti kamenje. Z zamolklimi udarci pada na položnejši svet nad menoj, se drobi in mimo mene frči v globino. Do vrha je le še nekaj metrov. Naj grem naprej. Ne! Raje tvegam sestop, vodo in očitek tovariša na vrvi, kot pa silovito kanonado na vrhu luske. Nekje v daljavi še slišim Jozlov šibki glas, razločim pa ga ne več. Razdivjane sile narave s svojim strašnim grmenjem pogoltnjejo vse druge zvoke. Neskončno osamljen se počutim tu zgoraj. Nekje daleč pod menoj je tovariš. Ne more mi svetovati, še manj pomagati. Tu smo le brezžutna skala, mrzla voda, žvižgajoče kamenje in jaz, šibka človeška mravlja. Navzdol, samo

navzdol. Nedolžni potoček v kaminu se je spremenil v slap. Voda vsepovsod okrog mene grmi svojo moko simfonijo. V trenutku sem moker. Drsim med gladkima stenama navzdol. Hitreje! Hitreje! vpije nekje v meni. Voda me skuša iztrgati iz objema gladkih sten kamina. Ne sme! Padec v tem trenutku bi pomenil konec, konec za oba. Krčevito se stiskam v kamin. Pod seboj skozi vodno zaveso zagledam nekaj rdečega. Jozl je. Na najini glavi bobni slap. Povsod okrog naju je voda. Kot utopljenca hlastava za zrakom. Za boga, saj se bova utopila in to tu, sredi vertikalne! Pogovarjati se ne moreva. Bobnenje naju popolnoma preglesi. Sporazumeva se z glasnim kričanjem, z mimiko in kretnjami. Na levi in na desni naju obdajajo previsi. Nimava se kam umakniti, ujeta sva kot v mišolovki. Samo ena pot je še možna, pa še ta je skrajno tvegana – pot navzdol.

To ni več plezanje, to je borba za življenje, za golo življenje. Jozlu podaljšam samovarovanje, da se umakne nekam pod previs, kjer bo vsaj malo zavarovan pred vodo in kamenjem. Stoji v skoraj previsni steni v domala nemogočen položaju, toda obupna situacija mu daje moč, ki je sicer ne bi imel. Sedaj imam prostor za manevriranje. Z eno roko se krčevito oklepam klina, z drugo pa poskušam razvozlati vozec samovarovanja. Vodna sila me potiska iz stene, mrzla voda mi jemlje toploto. Drgetam od mraza. Prvič v življenju me v roke in noge začno prijemat kriči. Obupno preiščujem. Čimprej morava navzdol, kajti čas dela proti nama. Vedno manj moči imava. Kriči so zgovoren dokaz za to. Ko bi bilo vsaj več prostora. Nenadoma pokazem Jozlu, da se bom spustil navzdol. Poznam ga že, odkar se zavedam samega sebe. Skupaj sva se igrala kot otroka, skupaj sva odraščala, skupaj sva začela s plezanjem, skupaj plezava. Zavedam se, da bo vedel, kaj mu je storiti, le prostor na stojišču mu bom moral prepustiti. Z nekaj kretnjami mu povem vse, kar mora vedeti. Trideset metrov pod menoj je polica. Kamin je ravno toliko previsen, da voda ne pada nanjo. Odvežem samovarovanje in v klin privežem prusikovo zanko. Kar po vrvi, na katero sem še vedno privezan, se spustim navzdol. Vodni slap me skuša odtrgati z vrvi, mimo glave mi brenči za glavo debelo kamenje. Začuda, ni me strah. Niti ne mislim več, da bi se mi lahko kaj pripetilo. Srečo imam. Že sem na polici. Slap ne pada več name. Ozrem se navzgor. Jozla ne vidim, zakriva ga divje padajoča, bela vodna zavesa.

Nekajkrat sunkovito potegnem za vrv in mu s tem dam vedeti, da sem na polici. Naglo zabijem klin za naslednji spust. Slab je. Zabijem še enega. Nenadoma šine mimo mene temna senca in treščič na polico. S strahom pogledam na tla in zagledam nahrbtnik, ki je z vponko pripet na vrv. Jozl ga je spustil, da bi ga ne oviral. Nehote se zasmejem in čakam, kdaj se bo spustil do mene. Končno med penečo vodo zagledam senco, ki se kmalu oblikuje v Jozla. Pri meni je. Hitro potegnem vrv iz klina in jo pripravim za naslednji spust. Še sreča, da imava osemdesetmetrsko vrv. Še spust in pri nahrbtniku sva. Odtod do dna sestopiva prosto.

Pod steno sva. Usedeva se pod previs, tolčeva drug drugega po ramenih in se reživa. Vesela sva, neskončno vesela. Srečno sva se izmazala, pa že tako slabo nama je kazalo. Živčna napetost je popustila. Smejeva se in smejeva, kar ne moreva nehati. Ni nama mar za dež, za vodo vsepovsod naokrog, za kamenje, ki še vedno frči okrog naju.

Vrv spraviva v nahrbtnik in odkoracava proti koči. Vsa sva še ovešena z železjem, ne da se nama ga sneti, kajti preko vsega imava anorake. Popolnoma sva mokra, toda noro vesela. Izmazala sva se! Z mrakom sva v hudem nalivu končno le prispela do Aljaževega doma, kjer sta naju čakala topla soba in topel čaj.

Ta številka je posvečena 75-letnici ustanovitve Planinskega društva Kranj, enega naših najstarejših planinskih društev. Številka se je izognila zgodovini društva – nanjo je zelo smiselno opozorila brošura PD Kranj – in govori predvsem o delu PD Kranj v zadnjih letih. V marsičem je vredno posnemanja. Planinska zveza Slovenije je na jubilej PD Kranj opozorila tudi s svojo izredno skupščino, ki se je 14. decembra 1974 vršila v Kranju.

SLOVENSKA SMER V AIGUILLE D'ARGENTIERE

MARKO STREMFELJ

soju čelnih svetilk se opotekamo po ledeniku navzdol. Zgodaj je še. Sonce bo vzšlo šele čez nekaj ur. Pozni smo. V ledenih strminah Aig. Verte in Courtes že migljajo drobne kresničke. Visoko so že, mi pa še tako hudirjevo nizko. In Col du Chardonnet je še tako preklicano daleč. Nisem več zaspan. Prebudil me je mrzli jutranji zrak. Nehote si potegnem kapo globlje na ušesa. Molčimo. Le tu pa tam odjekne zamolkla kletev, ko se kdo spotakne na razmetanih skalah.

Z ledenika zavijemo na desno v sirno moreno. Nekam čudno toplo mi je postalo. Kje neki je pravica na tem svetu? Pred nekaj minutami me je zeblo, zdaj pa taka vročina. V gosjem redu se tihotapimo med naloženimi bolvani. Pod nogami se proži kamenje in ropota nekam v temo. Končno smo na ledeniku. Da je le enkrat konec te zoprne morene. Led pred nami je trd. Treba bo nataktni dereze. Dolgo je že tega, ko sem jih imel enkrat pozimi zadnjič na nogah. Francelj hodi okrog nas našopirjen kot pav in zabavlja čez počasnele, ki potrebujejo pol ure za navezovanje derez. Lahko je njemu. Včeraj si je v dolini kupil nove dereze z novim patentom vezi, podobnih tistim na smučeh. Zavidam mu. Le nekaj kretenj – klikl – in dereza je na nogah. Že capljamo proti sedlu. Noč blede in nekje na vzhodu se z rahlo svetlobo rojeva nov dan. Na nebu ni oblaka.

Francelj pred menoj se pridruži in stopi vstran. Odpeta dereza mu je obvisela na varnostnem jermenčku. Škodoželjno se nasmejem, ne morem drugače. Tudi drugi se smejejo. Toda škodoželjnost se mi kmalu maščuje. Snela se mi je dereza. Tepec! Slabo sem jo privezal! Francelj me ne zbada z nerodo in štorom, čeprav bi imel pravico. Kar malo sram me je.

Vzhajajoče sonce se je že ujelo na ponosne vrhove Verte, Courtes in Droites. Beli sneg je postal krvavo rdeč, skale so škrlatno zažarele. Slikam. Vsaj nekaj te divje lepote hočem odnesti domov. Na sedlu ni toplo. Mrzel veter nam sili mraz v kosti. Medtem ko Marjan pripravlja vrvi za spust na švicarsko stran, se bašem z arašidi in si nezaupljivo ogledujem v sneg zabito desko s prusikom na vrhu. Na tem naj se spuščamo? O ne, hvala lepa! Taka šklopotajoča deska me že ne bo videla. Navzdol raje sestopim prosto, le sem ter tja se za moralo primem za vrvi. Deski prav zares ne zaupam. Pred menoj kipi Argenfijska stena. Desna stran je vsa pod ledom, posuta s številnimi seraki. Iz višine sikne kamen in se zabije v sneg. Malo pod vrhom opazim navezo. Prvi je že na grebenu. Da bi jih strela! Oni že skoraj zunaj, mi pa še pri vstopu nismo. Pod steno se ločimo. Mišo, Marjan in Joža vstopijo v smer Lagarde-Ségogne, nas pa nese navzdol k vstopu v smer bratov Messner. Sem in tja se nam globoko vdira v grudast sneg, ki so ga iz stene nanosili plazovi. Sonce se je počasi speljalo nad greben Aig. du Chardonnet. Čeprav v vodniku piše, da je visoka 600 m, se mi zdi nekam čudno nizka, kljub temu pa zaradi grozečih serakov neprijazna, nekam divje lepa. Franci sedi na nahrbtniku in stoka nekaj o prelahkih smereh. Kar naj! Za naju z Ankerstom, ki sva v ledu še popolnoma zelena, bo smer ravno pravnja.

Pred očmi nam je skalnati steber desno od stebra, po katerem poteka smer bratov Messner. Nobene smeri ni še v njem. Osrednji del stebra trgajo previsne plošče. Zanje nimamo s seboj dovolj opreme. Levi del je bolj pohleven. Tam se ga bomo lotili. Kot že izkušena plezalca v ledu vstopita oba Franceljna. V jurišu se skobacata čez krajno poč. Led je tukaj prekrit z debelo plastjo snega. Ne dela mi težav. Kmalu si uredim stojišče nekaj metrov pod Francitom. Ankerst je kmalu pri meni, izpod snega se počasi kaže led, strmina je vedno večja.

Zašli smo daleč v levo, kajti v spodnjem delu »našega stebra« bi bili predobra tarča ledu, ki se je od časa do časa prav zahrbtno odtrgal in ko granata tresčil v led na naši desni. K sreči je tudi Franci dovolj pameten, da se s snega umakne v kopni desni bok levega stebra, kjer nas od zgoraj varujejo previsi. Skala je pokrita s požledom, resno poročča šter, ko se kobaca navzgor. Kmalu sem na vrsti tudi jaz. Še nekaj metrov ledu in prvič bom v smeri prijel za granit. Skala je mrzla, grobo zrnata, oprimkov niti ni preveč. Dereze zoprno škrtajo po njej. Spet sneg pa požlejena skala. Pod gladko granitno ploščo si uredim stojišče, ki pa je bolj visiše.

Skala pod snegom je gladka, snega pa le za nekaj prstov. Široka poč voljno požre dolg U-klin. Noge so mi zaspale, sonce pa me praži kot čevpajč.

11 Začutim sunek in vrvi mi spet steče skozi roke. Lep čas mine, da me Ankerst pokliče

za seboj. Budilko bi potreboval, da bi zbudil svoje noge. Pa gre počasi tudi brez nje. Poledenela skala me vodi desno ob plošči na njen vrh. Odtod prečim po strmi, z debelim ledom pokriti skali proti levi. Ledni klin na sredini mi da veliko opraviti, preden vsega zvitega obesim za pas. Rampa, ki drži proti desni, je ozka in poledenela, previs nad njo me zopno potiska. Dereze škrtajo po skali in ledu. Sopihaajoč pridem do klina z obročkom. Rampa je tu pretrgana, prečiti je treba okrog previsnega skalnega nosu. V nerodnem položaju izbijam klin, ki pa se trmasto drži v špranji. Konec pa je bil tak, da je on dal vetra meni in ne jaz njemu.

Kovinsko žvenketanje se mi naglo bliža. Klin? Stisnem se k skali. Mimo mene v velikem loku prileti nekaj rdečega, se odbije od ledu in izgine v globini. Radovedno se ozrem navzgor. Francelj praska nekam nerodno po poledeneli skali. Na desni nogi nima dereze. Gotovo je bil to tisti projektil, ki je malo prej frčal mimo mene. K vrugu s temi novimi patenti. Zdaj bo šlo še počasneje, pa že tako smo za nekaj ur prepozni. Nekaj metrov nad mano je klin, ki sta nama ga pustila oba Franceljna. Pri njem sem. Odtod prečim v desno po snegu in ledu v nekakšen žleb, po katerem veselo šumi potok. Nič ne pomaga, z mešanimi občutki plezam po njem navzgor. Voda mi teče za rokave, s čevlji karajžno bredem po njej. Končno zapustim to okolje za ribe in zavijem v desno, v levi bok našega stebra. Ankerstu dela težave klin na stojišču. Trmast kropar je, zato končno za vedno ostane tam. Čeprav je pred nama kopna skala, Ankerst ne sname derez. Kar z njimi praska po dobro razčlenjenem svetu navzgor. Na sonce sem se že privadil, še celo prija mi. Rokavi na srčaji se lepo sušijo. Dereza na desni nogi me neznošno tišči. Že varovan, si zrahljam vezji. Toda vse ostane le pri željah. Po rdečkasto rjavem, zopno kručljivem granitu pridem do Ankersta. Tu snamem dereze. Skala je kopna, le ovirajo me.

Plezanje je tukaj pravi užitek. Brez derez na nogah se čutim kot preroben. Nekje nad menoj sta Franceljna sprožila kamenje. Potuhnem se za bolvan. Kamenje zlovešče sikne mimo mene in konča nekje globoko spodaj. Ankerst že tuli, da je vrvi konec. K sreči je rogljev dovolj, zabijati ni treba. Tovarišev prihod mi naznani zopno škrtanje derez po skali. Trmast je, ne sname jih. Skala je vedno bolj kručljiva. Človek toliko pričakuje od kompaktnega granita, navsezadnje pa tak kamnolom. Nič kaj lepo se ne izražam o njem. Ankerst se filozofsko reži in viha svoje brčice, derez pa ne sname. Naslednji raztežaj mu da vetra. Prilično je težak, dereze po skali slabo prijemajo.

Vse se maje. Nobenega pravega prostora ni. Končno najdem visečo poličko, pokrito z gruščem in prstjo. Zabijem in varujem. Nekaj metrov nad menoj na pol sedi, na pol stoji Francelj. Gselman stoka nekje zgoraj v kaminu. Vse bogove prosim, da bi le česa ne zvalil navzdol. Ravno v vpadnici sem. Kar zmrazi me, če pomislim na kaj takega. Za vrat mi nekje od zgoraj kaplja voda. Čas teče počasi, kot bi zamrznil. Tudi Franci je izginit v kamnu. Ankerst je kmalu pri meni. Snel je dereze. Ga je prejšnji raztežaj le izučil. Spet traja lep čas, preden se prekobali čez rob kamina. Razburjeno mi pripoveduje o ogromnem bolvanu na vrhu kamina, ki se tako maje, da ga še pogledati ne upa.

Ker sem zadnji, ne pazim več. Hitim, da bi prihranil čas. Celo goro kamenja zvalim navzdol. Kamin je ozek in strašansko kručljiv. Na vrhu ga zapira bolvan. Ko ga primem, se nagne za kake pol metra, v rokah pa mi k sreči ne ostane. Ravno v tečajih je nasajen. Čeprav pleše sem in tja kot balerina po parketu, se ne odtrga. Spet me obsije sonce. Vesel sem ga, čeprav vem, da mi bo kmalu vroče. Za robom naju čakata oba Franceljna.

Navezujemo si dereze. Francelj si žalostno ogleduje derezo, ki mu je še ostala. Smer nas vodi navzgor pod serake. Ura je dve in sonce z vso močjo nabija v steno. Seraki nad nami se oglašajo z zamolklim pokanjem. Prepozni smo, toda ven moramo! Tvegali bomo. Franci zavije med serake. Ni mi všeč. Raje bi šel v levo, toda Franci trdi, da je to edini izhod.

Stojim pod ogromnim serakom in opazujem Francita, ki zdeluje strmo ledno prečko, k nas bo privedla na desno stran serakov. Počasi gre, saj mora sekati stopinje za Gselmana, ki nima derez. Serak, na katerem stojim, zamolklo poka in se poseda. Tudi s fistim nad menoj ni nič bolje. Strah me je. Tako strah, da se mi tresajo kolena. Ankerst nekje zgoraj na varnem zavija ledni vijak na stojišču. Opravek, ki traja minuto, se mi zdi dolg celo večnost. Končno lahko grem. Kar stečem za njim. Od tod pa vse do grebena drži strma snežna vesina. Snežna? Prelep izraz za to packarijo. Pod tenko plastjo sreža se nahaja kot steklo trd led. Zdelujemo jo počasi, z leve proti desni. Dvakrat nam pot zastavi strm leden skok, ki ga premagamo z nekaj vijaki. Franceljna sta že utrujena. Zamenjava ju v vodstvu. Dereze le slabo prijemljejo. Kopanje stopov je naporno. Strmina je velika. Včasih je treba zabiti tudi kak varovalni klin. Končno! Samo raztežaj nas še loči od vrha. Daleč zadaj na grebenu nam mahajo prijatelji. Že nekaj ur nas čakajo na vrhu. Povedo nam, da bodo sestopili. Prav! Tudi mi nimamo več daleč.

Led se je postavil strmo pokonci. Meča me bolijo. Zavijem vijak in nekoliko počijem. Vroče mi je, čeprav je stena že nekaj časa v senci. Nad menoj je leden previs, pod katerim je drobna polička. Preden jo dosežem, zabijem še dva klina. Utrujen sem. Toda greben ni več daleč. Dosegel sem poličko. Previs me poliska navzven, zato hočem vanj zaviti vijak. Ne gre. Led je pretrd, lomi se in poka, tako da vijak splah noče prijeli. Znajti se moram drugače. Poličkal Tu je rešitev. Po konicah derez se previdno pomikam poševno navzgor proti desni. Kmalu sem tik pod robom. Zapičim ledno kladivo, se z bavitico stegnem čez rob in jo zapičim. Nato se prekobalim na drugo stran. V obraz mi je posijalo sonce. Toplo mi je postalo pri srcu. Srečen sem. Na grebenu smo, na grebenu! Po njem drža stopinje prijateljev proti vrhu.

Sežemo si v roke. Preveč smo utrujeni, da bi govorili. V očeh prijateljev berem veselje in utrujenost.

Sonce ravnokar zahaja za vrhovi, ko stojimo na vrhu Aig. d'Argentière. Vzpon je za nas končan.

Zakadimo se navzdol, v mraku prečimo ledenik in okrog enajstih pricapljamo do kočé Argentière. Prespimo kar na klopeh pred kočé.

Slovenska smer v Argentière, ocena III-IV, povprečna naklonina 50°, mestoma 60°, čas plezanja 11 ur, za ponovitve 6 ur, 600 m stene. Plezali: Franci Gselman, Drago Segregur, Franci Šter in Marko Štremfelj 6. avgusta 1974.

V FRDAMANIH POLICAH

ANDREJ ŠTREMFEJ

emočna gledava v previsni svet, sredi katerega kraljuje velika trikotna streha. Prav grdo sva se zaplezala.

Nebo je nekam čudno sivo, ko še vsa zaspana stopiva iz bivaka pod Srcem. Spotikava se ob suhih vejah in na tihem preklinjava vreme, ki nama jo je zagodlo. Zvečer je bilo nebo zvezdnato in ščip je ožarjal Špik.

Čim bliže steni sva, tem večja in bolj strma postaja. Napoliva se k izteku grape, ki razpolavlja SV steno Frdamanih polic. Z negotovostjo se ozirava v nebo, ko se ovešava s kovačijo in premetavava vrv, kot nalašč neštetokrat zavito. Kosti so od trdega ležišča v bivaku še trde, nerodno plezam po stebričku na začetku grape. S težavo prisopiham na stojišče. Tone mi s hudobnim nasmehom izroči zajeten nahrbtnik. Kot bi mignil zleze Tone v majhno votlino pod previs. Mojstrsko ga prepleza in mi izgine izpred oči. Potem vrv teče nekoliko hitreje, potem pa se ustavi in se ne premakne več. Tone tu je zmanikalo klinov, medtem ko jih imam jaz za pasom še cel šop.

Frdamane police s smermi: 1. Pavla Jesih-Miha Potožnik (III, IV), 2. Poldadževa (V, VI), 3. Drejkova (V, VI in III, IV), 4. Schinkova z varianto IV (V+), 5. Liberška (VI), 6. Šoštaričeva
Foto Drago Segregur

Dalje se svet nekoliko položi. Pri rumenem odlomu prečiva levo in po grapi prideva v Schinkovo smer. Še en raztežaj plezanja po njej naju privede do krušljivega odloma. Šele sedaj vidiva, kje sva zadnjič »zašla na kriva pota«. Odločiva se, da greva danes po Schinkovi v grapo in iz nje nato pod tisto trikotno streho. Komaj izplezam iz kamina v grapo, že začnejo padati prve kaplje. Že v močnem dežju se pokrijeva z vetrno vrečo. Vreča je stara in voda kmalu začne prodirat skozi. Ker sva se usedla v grapo, je kmalu začelo zamakati še od spodaj. Preselila sva se na rob grape pod previs. Dež je na srečo kmalu pojenjal, a skala je bila mokra in ko skušam priti iz grape na polico pod streho, nehote preverim, če zakon težnosti ni le lari-fari. Neprijeten občutek je to, če letiš po zraku, ne da bi imel peruti. Trdo pristanem pri Tonetu, ki rahlo dvomi o trdnosti mojih kosti. Pa drugič več sreče, si mislim. Od bolečine, ki jo začutim v stegnu, pa sploh ne mislim več. Žalosten in jezen, pa nemalo tudi vesel se potolažim z dejstvom, da bo treba še enkrat po Schinkovi smeri na vrh.

Jutro je lepo, hladno. Sonce je že posijalo na vrh Špika, ko stopam s prijateljem med smrečjem, ovenčanim z ivjem, po poti pod Srce. Pogled mi bega po steni Frdamanih polic. Majhna trikotna stena me vedno znova vabi. Po snegu sklepam, da bo razčlemb, ki nama bodo omogočile prehod preko pasu gladkih plati, ki se raztezajo nad streho, dovolj. Toda kaj če sneg goljufa?

Letošnji zvezni tabor je bil v Martuljku. Sneg je v stenah komaj skopnel. Že dan pred taborom, po enodnevnem močnem deževju, se s Tonetom odpraviva pod Srce. V Martuljku ni bilo še nikogar, saj je bil zbor šele naslednji dan ob desetih. Zjutraj me že ob treh prebudi budilka. Sredi najslajšega sna! Pa kaj, ko pravijo, da se dan zjutraj lovi. Tokrat je nebo popolnoma čisto. Duc, ki je danes z nama, se leno obrne v vreči in spi dalje. Blagor njemu, saj se mu nič ne muči.

Pod steno naju je pričakalo sonce. Tone zleze v krajno poč in natoči vodo. Do krušljivega odloma greva kar po Schinkovi smeri. Ker ta svet poznam, nama gre hitro od rok. Pri odlomu zavijem levo, mimo brinovega grmička in splezam skozi kratek kaminček na stojišče. Nenavadno težko se nama zdi vse skupaj, ko končno prideva do krušljivega kamina. Kamin je krušljiv in še moker povrh, tako da me prav nič ne mika. Sopiham kot parna lokomotiva, ko s težavo dosežen klin, ki je ostal od lanskega leta. Ves opraskan, zaprašen in sirgan pridem iz kamina. To je pač dovek, ki ga zahteva. Na polici pod streho se ustaviva in vzameva še drugo železje, ki bo potrebno za streho. S Srca se oglasi Duc. Lenari v ruševju in naju opazuje. Skala pod streho je nemarno krušljiva in na stojišču imam tako rahitičen klin, da si ga še pogledati ne upam. Tone previdno pripleza pod streho in po nekaj kletvicah in dobro zabitem klinu že s čelado buto obnjo. Kline mora zabijati navzgor. Špranja je precej široka, potrebuje U kline. Teh pa zaradi draginje nimava prav veliko. Pomaga si s klini domače proizvodnje, ki slabo držijo. Na robu strehe špranja izgine pod travnato rušo. Nič ne pomaga, treba bo vrtnariti. Po dolgem času vnetega dela imava oba polne oči prsti. Črn kot dimnikar Tone izpleza in se namesti na varovališču. Kar ne upam si ga vprašati, kakšne so plati nad njim. Nekaj časa je vse tiho. Potem Tone ugotovi, da preko plati ne bo šlo. Treba bo nazaj. Kako zvite pasji zna postavljati stena. Da klini ne bi ostali v strehi, sledim Tonetu. Pod streho se četrť ure trudim z dobrim U klinom. Pravo Sifzifovo delo. Končno je bilo klinu, na katerem sem visel, dovolj in se je izpulil. Kot nihalo pri uri sem nihal pod streho. Tone me je počasi spustil na polico k varovališču. Potem mi je sledil. Zopet naju je stena zavrnila.

Naslednji dan sva se nekoliko potolažila z dobrim plezanjem v Špiku. Še vedno mi ni šlo iz glave, da prek gladkih plati brez vrtanja ne bi šlo. Tabor je šel h koncu. Po »poplavi« v Rigljici smo se sušili v Lipovčevi koči. Prišla sta tudi Den in Janez. Rekla sta, da sta plezala prvenstveno v Frdamanih policah. Kar mraz me je stresel, čeprav je bilo v sobi vroče. Odleglo mi je šele, ko sta povedala, kje sta bila.

Vreme je bilo nestanovitno. Toda kljub temu sva se odločila, da še enkrat poskusiva. Misel na vrtanje se mi je zdela sama po sebi nesprejemljiva. Odločil sem se, da za vsako ceno poskusim priti čez – brez svedrovcev.

Plezanja do strehe sem bil že pošteno naveličan. Tone je bil sedaj precej hitro čeznjio. V levo bi bil prehod zelo zamotan in brez vrtanja skoraj nemogoč. Še bolj nemogoč se je zdel prehod na desni, kjer se plati postavijo bolj strmo in tvorijo

nekakšen žmulast previs. Napredujem zelo počasi, kajti špranje so zelo plitke in klini slabo držijo. Zopet se grem vrtičkarje in motikica bi mi prav prišla. Špranja je bila vedno bolj pičila, dokler ni poniknila v gladki plošči. Le na levi strani je sameval dober oprimek z majhno počjo. Zabijem specialni klin in previdno stopim v streme. Se dihati si ne upam, ko ga obremenim. Začudo, drži me. Že stojim na dveh majhnih stopih pod nakazano polico. Klina ne morem in ne morem zabiti. Ko mi uspe streme zatakni za skalni rogljič, malo bolje stojim in zabijem nekaj klinu podobnega. Nato si prične ogledovati svet nad seboj. Strme plošče brez razčlemb. Prečiti moram v desno. Po nekaj slabo zabitih varovalnih klinih malo bolje stojim. Zmanjkalo mi je klinov, zato bo stojišče precej neudobno. Neizmerno sem vesel, saj se mi je uresničila velika želja: prepezal sem plati brez svetrovcev. Pogled mi splava v dolino na živo zelene livade v Martuljku in na Lipovčevo kočjo sredi temno zelenih smrek. Iz sanjarjenja me prebudi Tone. Kline pobira kar z roko, le specijalček mu da nekaj več dela. Čez kratek skok spleza na veliko polico. Težav ni več. Še nekaj raztežajev imava do vrha. S plezanjem sva se tako zamotila, da splah nisva opazila črnih oblakov, ki so bili tedaj vsakdanja zadeva. Pod previsom si poiščeva zavetje. Iz Rigljice slišiva glasove naših. Nič jim ne zavidava tistega sestopa v dežju. Čez eno uro dež preneha. Po treh dokaj lepih raztežajih prideva na rob stene. Še stisk rok in že hitiva v dolino.

TEHNIČNI OPIS

SV stena Frdamanih polic – Drejkova smer. Prva plezala Tone Perčič in Andrej Štremfelj 15. IX. 1973 in 6. VII. 1974. Ocena v spodnjem delu V–VI, zgoraj III–IV, višina stene 650 m, čas plezanja 10 ur za ponovitve. V steni je ostalo 10 klinov in dve zagozdi. Za ponovitve priporočava nekaj U klinov.

OPIS

Dostop kot pri smeri 355.

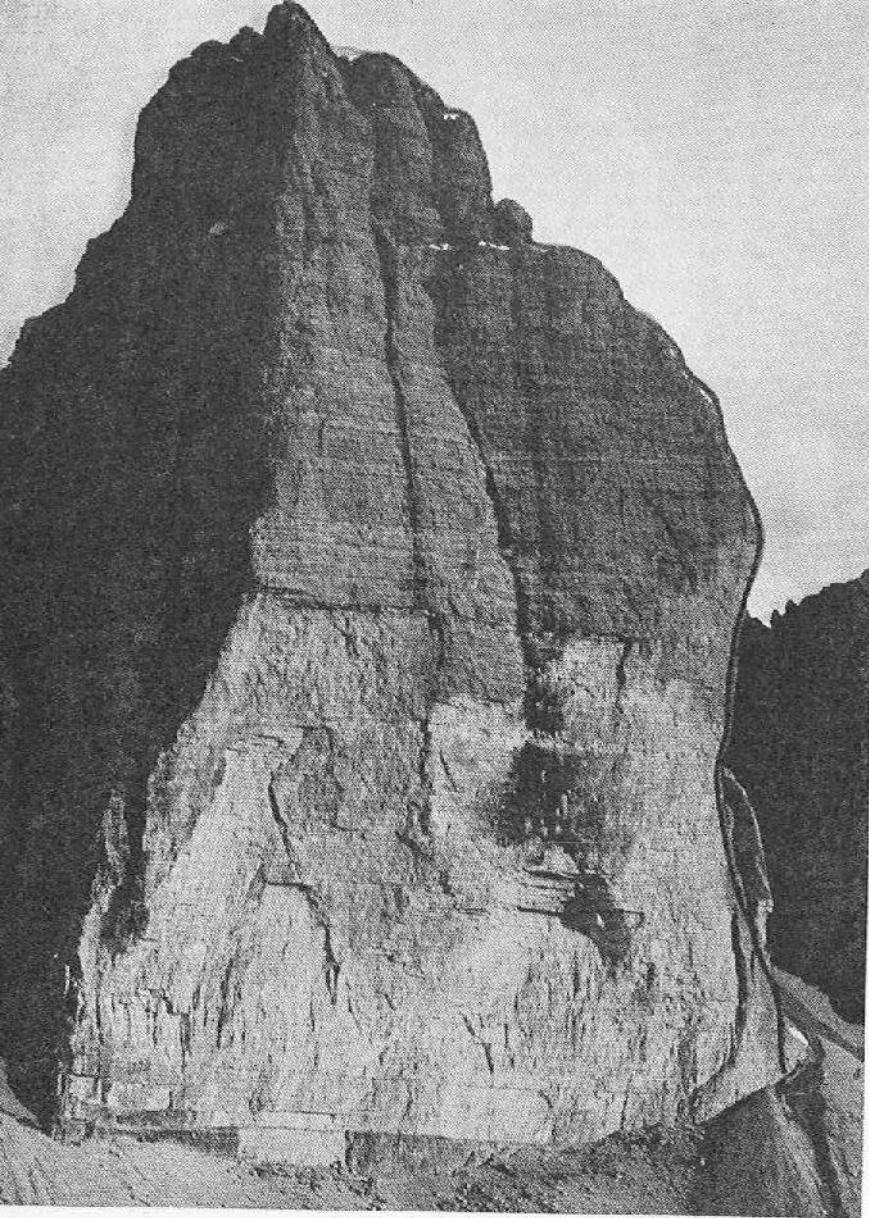
Vstop v glavno grapo, ki razpolavlja SV steno Frdamanih polic (desno od smeri 355). Po desni strani na prislonec stebriček (V), nato navpično navzgor (zagozda, k, VI) do dobrega stojišča v grapi. Raztežaj navzgor do rumenega odloma. Krušljiva prečka levo v grapo. Ko postane previsna, levo prek roba v smer 355 in raztežaj po njej do velikega rumenega odloma (k). Od tu levo po kaminih in počeh do previsnega kamina. Prek (kk, VI) v lažji svet pod izrazito trikotno streho. Prek krušljivega praga do strehe. Pod streho desno na rob (kk, zagozda, VI) in navzgor na stojišče pod streho. Iz stojišča desno navzgor prek previsa (k, VI, A2) do nakazane police in desno po njej (k) na slabo stojišče. Še nekaj metrov navzgor v lažji svet (votlina). Iz votline desno navzgor in prečnica v levo (IV+). Več raztežajev v cik-caku navzgor do gredine pod vršno steno. Z gredine na višjo polico in naravnost navzgor do udobne police pod previsom. Levo prek naloženih skladov v zajedo. Po njej in desno navzgor prek naloženih bolvanov na rob stene pod V vrhom Frdamanovih polic. Sestop po grabenu v škrbino in po grušču na pot Špič-Krnica ter po njej v Krnico (poldrugo uro).

PRVIČ V DOLOMITIH

ANDREJ ŠTREMFEJ

rv počasi teče skozi vzponke in izginja za robom. Vedno počasneje se odvija kolar. Precej časa mine, preden se zopet premakne, pa še to le za kak meter, potem pa zopet sledi dolg premor. Prav pošteno me zebe, čeprav plezava v južni steni Male Cine. Kaj me tudi ne bi, saj že debele uro stojim na majhni polički, medtem ko Tone čara nekje zadaj za razom. Nenadoma vrv hitreje steče. Zadnji čas je že. V začetku plezam brez težav, nato pa postaja vse težje in težje. Ko priplezam na raz, radovedno pogledam na ono stran, kajti zanima me, kaj je Toneta toliko časa zadrževalo. Saj ni mogoče! Gladka in navpična, kakih pet metrov široka stena me loči od njega. Tu čez bi se upal samo ptič. Najprej poskusim z nahrbtnikom. Komaj sem začel, že so me roke neusmiljeno bolele. Zlezem nazaj do klina in po vrvi oddam Tonetu nahrbtnik, nato pa se znova zagrizem. Oprimki so mikroskopski, stopov skoraj ni. Puham in piham. Še pol metra... Uh, vsaj malo udobnejša polica, da človek lahko pašteno stopi. Toda nadaljevanje je kaj klavrno. Plošče brez razčlemb

Zapadna Cina.
Vrisano smer: Raz
cortinskih veveric
(VI+)

se širijo na vse strani. Sedaj šele mi je padlo v glavo, zakaj je bilo v tem raztežaju toliko prusikovih zank in še dve vzponki za nameček. Zašla sva v »slepo črevo«. Potolažim se ob misli na prečnico, ki jo bo treba še enkrat preplezati, toda sedaj v obratni smeri. Spremembe so pač dobrodošle.

- - -

Mrak je še zunaj, ko se počteno zaspan prikobacam iz šotora. Nebo je jasno, kar podvizati se bo treba, kmalu se bo zdanilo. Prebudim Toneta, ki je še sladko dremal. Otvorjena odideva proti sedlu Patern. Tik pod njim Tone ugotovi, da je pozabil film. V taki smeri pa brez slikanja ne gre, zato zdirja nazaj. Medtem sonce obsveti Rumeni raz, ki se ponosno, drzno pne proti nebu. Pod veliko streho v Zahodni Cini se dva pripravljata za vzpon po švicarski smeri. Tih se pozdravimo. Najbrž sta domačina. Pri vstopu v raz sta že dva Avstrijca, ki ju poznava od prejšnjega dne. Prvi se vzpenja po dokaj razčlenjeni skali. Ko pride na stojišče sva tudi midva nared. Avstrijec me nekaj časa čudno gleda, potem pa me vpraša, zakaj imava dve vrvi. Povem mu, da je smer v vodniku za 21 ur in da

namerava bivakirati. Vkljudno mi pojasni, da se smer pleza le en dan in da so časi v vodniku precej nerealni.

Prvi trije raztežaji so hitro za nami. Iz prislonjenega stebra poteka najina smer naravnost pod veliko streho, onadva pa prečita v smer Cassin-Ratti. Oprimki so majhni, čvrsti, omogočajo slikovito plezanje. Kmalu sem na stojišču pod veliko streho. Tone preči nekoliko levo, nato pa se zagrizne vanjo. Vlečna vrv visi vedno dlje od stene in priča o hudi previsnosti. Tone se glasno jezi nad vrvico, ki visi iz klina in je tenka kot vezalke. Previdno se obesi vanjo. Počasi se steguje za naslednjim klinom in ko ga vpne, si glasno oddahne.

Najprej bo treba potegniti nahrbtnik. Kot nihalo zabinglja nad globino. Sedaj sem jaz na vrsti. Vrvica v klinu se je usmilila tudi mene in tako priplezam do Toneta. Ves je zamotan v številnih vrveh, stoji na eni nogi. Res slabo stojišče, si mislim, nato pa naglo plezam dalje, da ga čim prej odrešim. Stena je vseskozi previsna, klini slabo držijo, tako da si tu in tam komaj upam dihati. Tone je kmalu za menoj. Sedaj še slabo zabitih klinov ni več, le redki so zabiti za varovanje. Tone se loti raztežaja in ga, stara kljuka, hitro prepleza. Tone ima zopet zelo slabo stojišče. Vse kaže, da se je že privadil, kajti nič več ne preklinja. Takoj se odpravim dalje in po dvajsetih metrih priplezam na ozko poličko. Po njej prečim v levo, dokler se ne razširi, tako da imam stojišče, kot se spodobi. Nad menoj se boči druga in zadnja velika streha. Torej sva tam, kjer sva mislila bivakirati. Ura je šele pol treh. Dobro podprt vpne Tone prvi klin in stopi v streme. Noge mu potegne globoko pod streho, tako da me skoraj knokautira. Ko se malo odmakne, ga že dobim v objektiv, on pa stoka, kakor da bi bil na smrtni postelji. O njem mi pričajo le še glasni samogovori in vrv, ki mi počasi teče okrog pasu. Zdajci zažene takšen vik in krik kot branjevec, če opazi, da si mu ukradel jabolko. Le kaj ga je obsedlo? Nič, le dobro stojišče je dobil. Ko pridem čez streho, se stena nekoliko položi, toda še vedno je previsna. Nadaljnje plezanje omogoča široka zajeda, ki jo dosežem po težavni prečnici pod streho. Kako čudovito plezanje, previsna zajeda, ki se pleza skoraj povsem prosto. Uživam. Za konec premagam še zajeten previs, in že sem na stojišču, za katerega piše v opisu, da je prostora le za podplat. Prvi plezalec je moral imeti res majhno številko čevljev, kajti le pol čevlja mi uspe spraviti na stojišče.

Smer poteka dalje po zajedi. Tone jo mojstrsko zdeluje in kmalu pride na širšo polico. Kmalu pa ostane brez vponk. Zato mora izpenjati za seboj, kar mi ni prav nič všeč. Upravičeno se jezim nad draginjo in nad praznimi študentskimi žepi, kajti na mestih, kjer je Tone izpenjal, se pošteno namučim. Prečim levo pod previsom na raz. Časa takega si še v sanjah nisem predstavljal. Raz, oster kot nož, previsen, dovolj razčlenjen omogoča prosto plezanje. Po nekaj metrih dosežem klin in že pripravim stremena. Ko se ozrem za naslednjimi klini, opazim poldrug meter nad seboj le leseno zagozdo, ki jo je zob časa že močno načel. Zato se lotim počti kar prosto. Ob zagozdi mi je že pošteno vroče, naslednji klin pa je še neznansko daleč. Prsti mi počasi začenejajo groziti s stavko, ko končno dosežem klin. Tone se z veliko vnemo loti zadnjega težkega raztežaja, jaz pa se pogovarjam s prijatelji, ki so naju prišli opazovati pod steno. Raztežaj, s katerim se ubada Tone, je nekoliko lažji od prejšnjih. Stena je tu vsaj navpična, polna oprimkov. Od tu prečiva še nekaj metrov okrog roba in že sva iz težav.

Sonce še nežno boža vrhove, potem pa izgine za obzorjem. Na široki polici nedaleč od vrha si urediva bivak, kajti poti iz Zahodne Cine ne poznavam.

- - -

Iz izkušenj sva vedela, da je pod vstopom v Rumeni raz ponavadi vrsta. Zato smo se danes odpravili nekoliko bolj zgodaj. Z nama je bil tudi Duc, ki je prišel v Dolomite z željo, da prepleza tega lepotca. Pri vstopu je bilo dokaj zmerno. Le ena naveza je bila že v smeri in še ta že dva raztežaja visoko.

Duc se je pravkar »spopadel« z drugim raztežajem, ko prideta pod steno dva Italijana in nato še dva Švicarja. Kar samo se mi je smejalo, ko sem jih gledal, kako čakajo. Kdor se zadnji smeje, se najslajše smeje. Eden od Italijanov je začel »izsiljevati prednost«. Naj mu bo, si mislim. Pred koncem raztežaja se mu ustavi. Medtem pridem na vrsto jaz. Vseskozi se moram izmotavati iz vrvi Italijanov. Naglas preklinjam tečeže. Ko prvega dohitim, mu s pomočjo klina uspe priti na stojišče. Tone ga grdo gleda, da je še mene strah. Ko Tone pripleza do Duca in ta že prične z drugim raztežajem, pride na moje stojišče še drugi Italijan, zasopel, kot da bi ga sam vrag podil. Ali ju bo sedaj srečala pamet, ne bosta več silila naprej? Kje pa! Prvi se že prične pripravljati za takojšnje nadaljevanje. Ta del smeri s Tonetom že poznavam, zato s težavo pojasnim Italijanu, da na zgornjem stojišču ni prostora za dva. Ves moj trud je bob ob steno, kajti Italijan že leze. Prehitim ga na desni strani zajede po dokaj razčlenjeni steni. Kar odleglo mi je.

Po tretjem raztežaju, ko postane svet nekoliko lažji, pleza Tone naprej, midva z Ducom mu slediva oba hkrati. Potem postane stena zopet nekoliko bolj strma, toda kljub temu so oprimki veliki in jih prav nič ne manjka, tako da je plezanje pravi užitek. Proti koncu si izberemo varianto, ki ima več prostega plezanja. Sedaj, ko zopet plezamo posamič, nas dohitita Švicarja. Italijana še vedno manevrirata daleč pod nami.

— — —

Danes je dan počitka. Gledam navezo v južni steni Piccolissime. Kot dva pajka se mi zdita. Zaželel sem si, da bi se spogledal s to steno.

Z Ducem greva prvič sama v steno, zato sva metala dinar, kdo bo prvi zaplezal. Duc si najprej ogleduje zajedo, kmalu pa se premisli in prične pri vstopu v grapo. Kar precej časa potrebuje, da pride na stojišče. Nič čudnega pač, kajti plaziti se je treba po policah pod velikimi strehami, ki te neusmiljeno tiščijo k tlom. Smer dalje poteka po nakazani zajedi. Plezanje je prosto in brez klinov, tako da sem kmalu na stojišču. Sedaj se stena postavi po robu in tudi klinov je kar precej. Duc pleza mimo njih, ne da bi jih vpenjal. S težavo prisopiham do drugega klina. Visoko nad seboj opazim v previsu še dva. Plezanje je res težavno in po nekaj metrih opazim nekoliko bolj desno svedrovec-obročkar. Še kak meter višje se začenja polica, ki drži v desno pod previsom.

Obidem previs po polici in prav majhne razčlembe mi res omogočijo prehod. Še prečnica nazaj nad previs in že sem na stojišču. Duc nadaljuje čez previs in nato poševno desno navzgor na udobno polico. Prav tako kot prej je tudi v tem raztežaju večinoma prosto plezanje v navpični steni. Sedaj sledi prečnica levo na široko polico pod veliko zajedo. Nepozabno. Pol raztežaja prečnice z majhnimi oprimki in stopi, brez varovalnih klinov. Kar zavriskal bi od veselja. Duc nadaljuje po široki zajedi na raz. Od tu dalje poteka smer po razu in je nekoliko lažja. Če bi imel plavuti, bi kar zaplaval na vrh. Toda dneva pred večerom res ne smeš hvaliti. V zadnjem raztežaju mi velik previs zapre pot. Brez premisleka se zaženem vanj. Sredi previsa mi zmanjka idej in na vrat na nos pohitim nazaj. Po kratkem premisleku zataknem zagozdo. Za moralno oporo. Potem se lotim še druge polovice previsa. Nekaj pred koncem pa se mi ustavi. Držim se za polico, ki jo spodaj močno izpodrezana, nanjo pa se ne morem in ne morem skobacati. A vse je dobro, če je konec dober. Mati narava naju z obilno ploho prepodi z vrha Piccolissime.

Plezali:

17. VIII. 1974 – Rumeni raz–J stena Male Cine – A. Štremfelj, T. Perčič, ker sta se zaplezala, sta v zgornji polovici izstopila.

18. 19. VIII. 1974 – Raz cortinskih veveric–S stena Z Cine – A. Štremfelj in Tone Perčič.

20. VIII. 1974 – Rumeni raz–J stena Male Cine – D. Moštrokol, A. Štremfelj in T. Perčič.

21. VIII. 1974 – Smer Cassin–Vitali–Pozzi–J stena Piccolissime – D. Moštrokol in A. Štremfelj.

NA DURMITOR

FRANCI ŠTER

redi največjega jutranjega vrveža stojimo pred hotelom Creina v Kranju. Šest Kranjčanov, med njimi trije člani planinske sekcije Iskra-Elektromehanika Dušan, Marjan in jaz bomo tokrat namesto v tovarno zavili na zanimivo pot po Jugoslaviji, v črnogorske gore. Zmenili smo se z Jeseničani, vodstvo je prevzel znani alpinist Janez Krušič. Že odhiti avtobus dogodivščinam nasproti. Za dobro razpoloženje tokoj poskrbi Joža s svojo kitaro. Bosanska Gradiška, Banja Luka, slikovita dolina Vrbasa. V Jajcu si privoščimo prvi daljši postanek. Na vsakem koraku se srečamo s spomeniki iz NOB. In že odbrzimo naprej proti Sarajevu. Noč nas ujame pri Kiselcu. Na vrhu policijske postaje postavimo šotore in se pripravimo za spanje. Nato stikamo za kakšnim lokalom, kjer bi se lahko okrepčali. Kamor se obrnemo, povsod je že zmanjkalo jedi ali pa ne delajo več. Nazadnje le staknemo neko »privatno radnjo«, kjer

nas postržejo z okusno porcijo različičev. Ražnjiči in čevapčiči so bili naši stalni spremljevalci na poti po Bosni.

Od Sarajeva dalje so ceste izredno slabe. Asfalt nam večkrat zamenja makadam. Zato smo toliko bolj prišli v stik s pokrajino in domačini. Lepo obdelana polja je zamenjal skalnat svet, porasel z redko travo in grmovjem. Ob cesti srečujemo trope ovac, čuvajo jih otroci ali pa ženske. Čim preprostejši so domačini, tem prijaznejši so. Zaselki so redki in še ti štejejo le po nekaj hiš. Zdi se mi, da sem prišel v popolnoma drug svet. Za krajši čas se ustavimo le v Plevlju. Fotografski aparati love izredno lepo zgrajeni hotel, džamije in minarete.

Pozno zvečer pridemo v Žabljak, izhodiščni kraj za Durmitor. Domačini so začeli lepoto pokrajine izkoriščati v turistične namene. Po lepi novi cesti odbrzi avtobus naprej do skrivnostnega Črnega jezera.

Ekipa za postavljanje šotorov je že izurjena, kot bi trenil stojijo trije šotori PD Kranj na jasi ob jezeru. Dobro razpoloženje – zanj skrbi predvsem Zdenka z bogatimi taborniški izkušnjami – nam ne morejo pokvariti niti nekoliko slabi vremenski izgledi. Nekoliko smo vznemirjeni nad srečanjem z Durmitorom.

Naslednje jutro nas najde še v spalnih vrečah. Prek mirnega – tihega Črnega jezera nas pozdravlja in vabi Meded – prvi čez 2000 m visoki vrh. Odločimo se, da čimprej pogledamo v ta skrivnostni svet. Lepo urejena potka ob jezeru nas zavede, namesto da bi zavili desno v breg. Zato jo kar poprek udarimo navzgor. Z Marjanom imava nekoliko drugačne načrte, zato se ločiva od glavnine, ki krene proti Ledeni pečini. Skala in vegetacija je podobna naši alpski, le da imajo te gore poseben mik. Tu ni globokih ledeniških dolin. Predvsem me prevzame izreden mir, ki vlada v teh hribih. Pri prijaznih pastirjih v samotnem stanu na Lokvici se okrepčava z okusnim ovčjim mlekom. Ker sva plezalske narave, nama oko nenehno stika za stenami, katerih tu ne manjka. Petru sva obljubila prvenstveno – Iskrino smer, zato morava kar pridno na delo. Čeprav sva ta dan nomenila predvsem ogledovanju in morda kaki lažji smeri, naju ustavi ostenje Terzin Bogaza. V vodiču, ki je zelo nepopoln, sta v steni le dve smeri: Ena VI, ki so jo preplezali Nemci in ena IV – slovenska. Marjan se navdušuje za poč v centralnem delu stene. S sabo imava malo plezalne opreme, a kljub temu poizkusiva. Marjan izgine prek kompaktne stene v spodnjem delu. Pod nekim gladkim previsom pa mu zmanjka idej. Stena je pokazala osorno lice. Sledila bi prečnica v tegu vrvi, za take manevre pa sva preslabo opremljena. Odločiva se, da raje poizkusiva v nekoliko krajši in na videz lažji zahodni steni. Prvi raztežaji so hitro za nama, nato pa se stena postavi pokonci. Po nekaj metrih sledi разоčaranje. V steni je klin, torej ne bo prvenstvena. Kasneje sva ugotovila, da je smer prvi plezal Franci Ekar, sedanjí predsednik PD Kranj. Še dva klina me pripeljeta do zajede, kjer si uredim stojišče. Marjanu svet ni preveč všeč, zato mi rade volje prepusti še naslednji raztežaj. Stena je postala povsem navpična. Starim klinom se pridružita še dva nova, preden zmorem 40 m višine, ki me pripelje iz najhujših težav. Naslednja dva lahka raztežaja naju pripeljeta na vrh. Srečna sva. V brezkončnem miru in tišini uživava lepoto gorske pokrajine. Sestopiva v Veliko Karlico, mimo novega zgrajenega bivaka v spomin dr. Rastku Stojanoviću. V prvem mraku prideva v tabor. Slovenska pesem popestri idilični večer. Naslednje jutro glavnina že ob štirih krene proti najvišjemu vrhu v Durmitoru – Bobotovem Kuku. Z Marjanom želiva spoznati čim več gorskega sveta, zato se nameriva v samotno dolino Zeleni vir. S sabo vzameva opremo in hrano za dva dni, poleg tega pa veliko plezalne opreme. Šbiva se pod nahrbtnikom. Po Janezovem pripovedovanju je še nepreplezana JZ – stena Minin Bogaza, plezalsko najbolj zanimiva stvar v Durmitoru.

Nevihite, ki naju ujame med potjo, se ne ustrašiva. Upava, da je le prehodnega značaja.

Dušan naju zvabi, da stopiva še do Ledene pečine. Ledeni kapniki so res vredni ogleda, jame pa ne bi zamenjal za našo pod Kredarico. Pozno popoldne prideva v Zeleni vir. Pred dežjem se umakneva pod velika skalo, ki nama nudi streho, čeprav bolj slabo. Tu ni nikakršnih sledov človeškega življenja. Iz snega natajava vodo in se podpreva. Obhajajo naju neki posebni občutki. Daleč stran od ljudi, od civilizacije v tem divjem skalnem svetu pričakujeva noči. Pogovor se nama nehoje zasuče na volkove. Pol v šali, pol zares delava načrte za srečanje z njimi. No, naslednje jutro sva poleg najinih stopinj v snegu res našla volčjo sled.

Dež nama zmanjšuje upe na uspeh v steni. Prebudi naju pusto megleno jutro. Dež je nekoliko ponehal. Na steno Mini Bogaza ne misliva več. Odločiva se, da poizkusiva v ostenju Zubcev, ki se od časa do časa prikaže iz megle. Opreme imava dovolj, zato se odločiva za nekoliko težjo, a kratko poč. Prvi raztežaj gre še prosto. Skala je odlična. Varovališče naredim za neko lusko. Steno je zopet zagnila megla. Po kakih dveh metrih zabijem dober klin za varovanje. Poč postaja vse bolj neprijazna, pri tem pa je zopet začelo rahlo rositi. Prosto ne gre več. Zabijem klin, malo višje še enega. Poč nad mano se izgublja v previsih in megli. Dež vse bolj pritiska. Nekje

daleč, na oni strani Durmitora naju čakajo prijatelji. Vezana sva nanje, ničesar ne smeja tvegati. Razum zmaga, odločiva se za umik. Spustim se do Marjana. Še en spust ob vrvi in v največjem naliivu sva pod steno. Zdirjava do zavetja pod najino skalo, popolnoma premočena. Zlezeva v spalni vreči in čakava.

Po dveh urah dež nekoliko poneha. Še sreča, da se v snegu poznajo najine sledi iz prejšnjega dneva in nama olajšajo povratek v megli.

Pozno popoldne sva znova v taboru ob Črnem jezeru. Nad Durmitorom se še vedno zgrinjajo oblaki. Vesela sva, da sva zopet pod šotori in med ljudmi. Zares neverjetno, kako gore spreminjajo podobo.

20. junija se pripravimo za odhod, kajti gore so zavite v meglo. Želimo si sonca, zato zavijemo proti morju. Po lepih dolinah Tare in Morave se pripeljemo do Titograda v Cetinje – središče nekdanje Zete. Oglad muzejev v Cetinju je zares enkratno doživetje. Črnogorci so res lahko ponosni na svojo zgodovino. Škoda, ker smo imeli tako malo časa. Iz Cetinja se v ostrih serpentinah spustimo proti Budvi. Na vročem jadranskem soncu naslednji dan presušimo obleko in operemo. Potem pohitim in si ogledamo Dubrovnik, jadranski biser.

Po noči, ki jo prespimo v borovem gozdičku ob cesti, pridemo naslednji dan do Biograda. V počitniškem domu jeseniške železarne si privoščimo enodnevni počitek. Preko Karlobaga in Plitvic se v nedeljo 23. VI. v poznih popoldanskih urah vrnemo v domače kraje.

Na enotedenskem potovanju po Jugoslaviji smo postali pravi prijatelji. Prijetnih doživetij je bilo veliko, spomini bodo ostali. Spoznal sem že precej dežel v Evropi in Afriki, toda spoznati svojo domovino je nekaj posebnega. Zdej jo še bolj cenim.

ODPIRANJE NOVEGA PLANINSKEGA SVETA

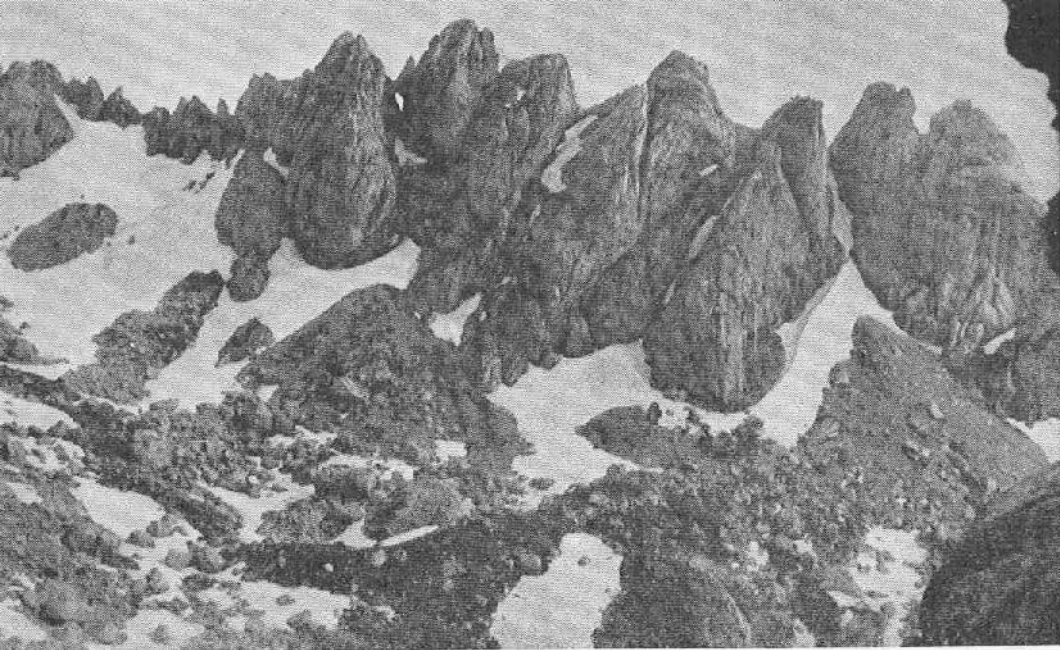
FRANCI EKAR

azvoj množičnega planinstva nas je prisilil, da smo se lotili novih študij in konkretnih priprav za odpiranje novega planinskega sveta pod severnimi ostenji Grintavcev. Ta področja so manj znana. Le alpinisti, lovci in redki planinci so stopili v tisti svet. Vzrok za slabši obisk tega področja so bili tudi strogi obmejni predpisi. Naši mejni vrhovi so samevali, nismo jih obiskovali ali celo nimamo lastnih dostopov nanje. V nekaterih primerih so zamejci to izkoristili in dali na te vrhove nemške knjige z nemškimi žigi. Tudi mi moramo biti na mejnih planinskih vrhovih, meja je prav tako naša kakor sosedova, na to PD Kranj ne sme pozabiti. Upoštevati moramo tudi želje, da nekatera področja razbremenimo in da skušamo v planinah doseči enakomernejši obisk. Ko skušamo odpreti severno stran Grintavcev, jih približujemo Gorenjcem. Naša domovina je majhna, zato je prav, če naše mejnike po gorah dobro poznamo.

Osrednji cilj priprav je nova planinska postojanka na Ledinah, kakor pravi temu svetu katastrski zapis. Jezerjani pravijo danes Vadine. Gre za Vadine? Morebiti? Ta žametna pobočja, ki se razprostirajo od Jezerškega sedla do Velikega žrela, naj bi spet zaživela. Pred stoletjem je bila tu postavljena pastirska koč. Prav na teh temeljih naj bi zrasel nov planinski dom. V letni sezoni zasledimo na Ledinah šotore (turistov ali alpinistov). Vendar lahko trdimo: kolikor teh šotorov, toliko smetišč. Planinska koč pa je le neke vrste urejeno zbirališče in zavetišče planincev. Vsekakor je dobro, da ta edinstveni svet pripravimo na jutrišnje obiske. Ne smemo se bati, da bi ta svet uničili. Prav tako pa ne smemo dopustiti, da bi bil svet samo za izbrane, kajti do obiska naravnih lepot ima vsakdo pravico.

Češka koč je od Ledin oddaljena dobro uro hoda, vendar eksponirana pot čez tri žrela je psihično in objektivno zapreka za marsikaterega planinca.

Tudi statistika nam potrjuje, da je Češka koč kljub obnovi in razširitvi premajhna. Odpade kakršenkoli strah pred konkurenco. Lahko trdimo, da bi koč popestrila ta svet in da bi bilo planinsko sodelovanje med postojankama nekaj naravnega, obema koristno.

Ostenje Zubcev

Foto F. Šter

Ledine so nekdanji slovenski planinci bolje poznali. Škoda, da danes ni več tako ali še bolje. Z Ledin pridemo čez na Savinjsko sedlo (Vrh Mrzlega dola po Badjuri, Prestajalše po Logarju, op. ur.) v poldrugi uri na Okrešelj. Vrhovi Kranjske in Koroške Rinke so brez obiska in dobro nadelanih poti. Čudovit je pohod na Koroške Babe. Z Ledin si olajšamo vzpon na Mrzlo goro in Štajersko Rinko. Severna ostenja Skute, Štruce, Dolgega hrbta, Bab bi še aktivneje zaživela, saj je tu zabeleženih blizu 80 plezalnih smeri.

Skutin ledenik je posebnost Kamniških Alp in vseh Vzhodnih Alp. Danes Jezerjani komaj še vedo zanj. Je najnižji ledenik v Vzhodnih Alpah, njegov jezik sega do 1700 m nadm. v. Smučarji in planinci imajo tu čudovit svet v čišlih. Po čisti snežni podlagi brez kamenja je tu smuka vse do avgusta. Spomladanski turni spusti z Jezerškega sedla in na okrešeljško stran pa so nekaj edinstvenega. Tu so velike možnosti za razmah slovenske začetniške ledne plezalne šole. Če bomo doma dobili najosnovnejše napotke in tudi obvladovali ledno tehniko, bodo imele nove generacije korak prednosti. Tereni bodo zanimivi tudi za specializirane vojaške enote.

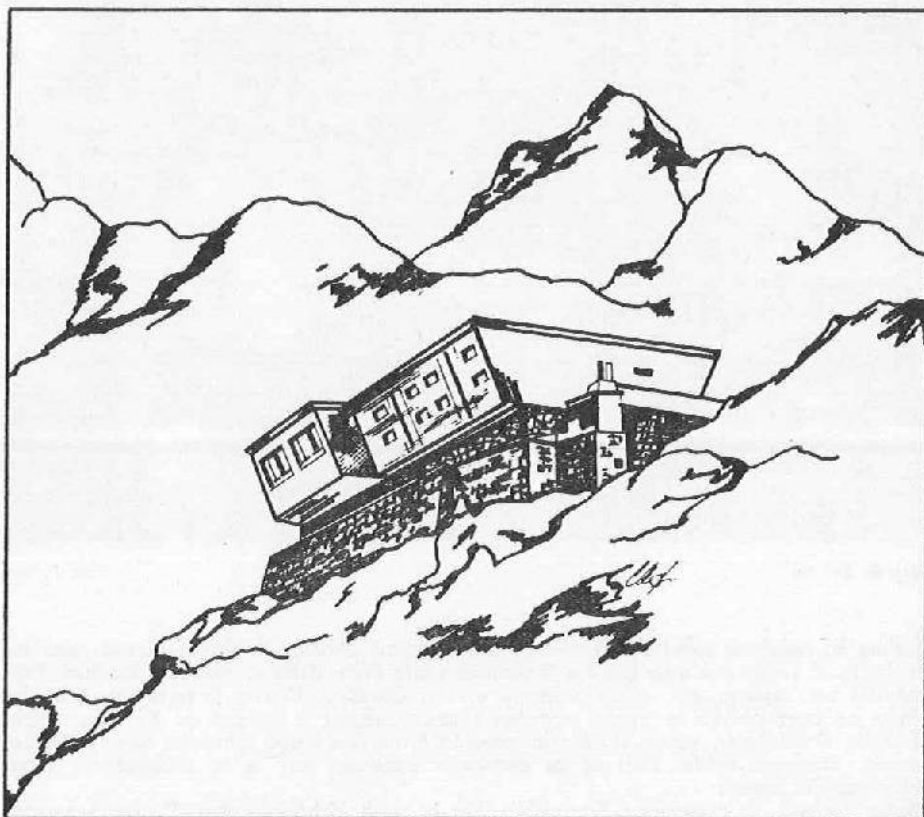
Pozitivnih parametrov za tak razvoj v tem področju je veliko. Nimajo prav tisti, ki bi Ledine radi pustili čim ožjemu krogu ljudi, gamsom, divjim kozam in drugi divjadi. Res je ta zagovor za ohranitev bisera razumljiv, toda mnenje dr. Mihe Potočnika je nedvomno pravilno: »Biser je tisto, kar lahko vsakdo občuduje, gleda, uživa. Samo tedaj ima človek nekaj od tega – če pa je biser globoko zakopan ali nedosegljiv, nam kaj malo oziroma nič ne pomeni.«

(Planinsko društvo Celje je s svoje strani odprlo dostop z Okrešlja čez Prestajalše in ostenje Križa z namenom, da Okrešelj približa Gorenjski in omogoči tudi obisk Mrzle gore z Vrha Mrzlega dola, ki je najlažji. Pot se je umaknila meji v steno in je leta 1957 znašal račun samo za oba gorjanca, ki sta naredila plezalno pot 140 000 starih dinarjev. Opomba urednika T. O.)

V pripravljanih akcijah smo mislili na vse to. Zato naj bi bila ena prvih faz organizacija krajinskega parka ne samo na naši strani Ledin, ampak tudi na avstrijski strani. Pri odločitvi smo skušali upoštevati čim več mnenj. Najbolj odločujoče mnenje je bilo glasovanje na zboru valilcev Jezerškega, ki so se odločili za kočjo na Ledinah. Pri tem je seveda pomembno soglasje državne varnosti, družbeno političnih organizacij, še posebej SZDL in naših najvidnejših slovenskih družbeno političnih delavcev.

Marjan Orožen, član predsedstva SRS in republiški sekretar za notranje zadeve, pravi: »Akcijo Planinskega društva Kranj je treba pozdraviti. Širšemu krogu bo odprt svet v lepem kotičku domovine in omogočen oddih delovnih ljudi. Akcija prispeva tudi k razvoju kraja ob meji, njegovi obnovi, prebivalstvu, gospodarski aktivnosti itd.«

Tone Bole, član predsedstva SRS: »Priznati je treba, da bodo Ledine odprle planincem odtegnjeni in malo poznani svet in predvsem približale Okrešelj. Pobudo kranjskih planincev je treba podpreti, sicer nas utegne čas prehiteti.«

Idejna skica koče na Ledinah

Franc Šifkovič, predsednik izvršnega sveta Občinske skupščine Kranj: »Jezersko na sploh in še posebno ta dolina (Anclovo), sta eden najlepših kotičkov Gorenjske, če ne Slovenije. Zato je prav, da omogočimo delovnim ljudem in občanom uživanje in dosegljivost tudi teh naravnih lepot. K temu bo nedvomno pripomogla nova sodobna postojanka.«

Dr. Miha Potočnik, predsednik Planinske zveze Slovenije: »S stališča PZS je kranjska pobuda za gradnjo postojanke zanimiva. Odprt bo nov planinski svet, Češka koča bo povezana z Okrešljem, približala se bo nekaterim vrhovom: Rinkam, Babam, Mrzli gori...; vendar bo morala SO Kranj vse to zavarovati pred škodljivimi posegi. Središče turizma naj ostane Jezersko, Ledine pa naj bodo planinska izletniška in smučarska točka.«

Taka mnenja so dali v juniju 1974, ko so si ogledali Ledine in okolico predstavniki planinstva, lovstva, družbeno političnih organizacij, krajevnih skupnosti in Skupščine občine Kranj (20 po številu). Planinsko društvo Kranj je zbralo mnenja in se zato lahko odločilo. Razčiščena je tudi materialna podlaga, kajti postojanka na Ledinah naj bi bila nadomestilo za Šmarjetno goro in Krvavec, ki nista več v društvenih rokah.

Projektanti so uredili že prve idejne načrte, mislijo na znano gorenjsko alpsko dvokapnico. Nadaljnje študije so za drugačno rešitev. Mika jih model nove planinske koče Argentiére trapezaste oblike z ravno streho. Bistveni razlogi za spremembo so: konstrukcija je izredno odporna proti plazovom, ravna streha je obenem terasa, ki bi bilo bistveno dopolnilo, saj na lokacijskem mestu postojanke primanjkuje ravnega prostora. Streha bi bila tudi pristajališče za helikopterje, kar je za sodobno planinstvo tudi zelo važno in sen jutrišnjega dne.

Upamo, da bomo ideje Frischaufa in Kocbeka spodobno uresničili, saj sta prav na Ledinah pred dobrimi 75 leti snovala ustanovitev 6. podružnice Slovenskega planinskega društva v Kranju.

NA KOČNO, VENDAR MIMO NJE

KAREL BAJD

edtem ko sem ob sončnem oktobrskem jutru strmel v bleščeča se vrhova Kočne in Grintovca, sem se spomnil na Janka, ki mi je nedavno prej dejal, naj bi ga vendar že povabil na Kočno. Bil je petek in po vremenski napovedi tja do nedelje še ni bilo pričakovati spremembe. Menil sem, da je v tem letu zadnja priložnost, zato sem popoldne poklical Janka po telefonu. Naslednje jutro mi je sporočil, da bo šel, vprašal pa me je, če sem kaj govoril s Franjem. »Saj je tukaj, pa se zmenita.« Po kratkem pogovoru se je odločil tudi Franjo. Nekoliko sem bil presenečen, saj ni imel kondicije za tako pot, toda hkrati sem se tolažil, da ni več poletne vročine, niti ni pričakovati kake nevihte, ki planince na poti priganja.

Ob dveh popoldne smo že startali na avtobusni postaji. Avtobus je odpeljal iz Kranja nabit poln, proti Jezerskemu pa je bil že napol prazen.

Do Češke kočje smo prišli pred mrakom, oskrbnik Andrej nas je prijazno sprejel, sicer pa nekoliko »vžaven«, seveda povsem upravičeno. V končani letni sezoni v koči ni bil samo oskrbnik, temveč hkrati tudi nekaj gradbeni tehnik, saj je vodil v režiji društva večjo adaptacijo kočje, do katere pa verjetno še ne bi prišlo, če ne bi leto prej zaradili do kočje tovrstne žičnice.

Kot starejši planinci (povprečje 57 let) smo imeli prednost v tem, da smo dobili postelje v sobi poleg jedilnice. Ob kozarcu cvička pred okusno enolončnico in po njej nismo veliko govorili o turi, ki nas je čakala naslednjega dne. Le kdaj pa kdaj sem bolj diskretno povprašal Andreja, če je pot v redu zavarovana, kajti bilo je pred nekaj leti, ko so na precej izpostavljenem mestu popustili klini, na katere je bila pritrjena jeklena vrv. Janko in Franjo o poti nista nič spraševala, kar je pomenilo, da sta se povsem zanesla na moj opis, češ da ni niti nevarna niti naporna, seveda za povprečnega planinca.

V posteljah z jogi vložki smo se vsi počutili udobno, kljub temu pa so nekateri kmalu začeli vleči dreto. Tudi Janko je večkrat potegnil v fortissimo, in Franjo, ki je bil edini skoraj vso noč buden, ga je zaman po tihem klical. Jaz sem bil s spanjem nekje na sredi, prav tako pa tudi z ležiščem. Zaradi Franjeve budnosti sem bil nekoliko zaskrbljen, češ da bi to utegnilo imeti slabe posledice pri jutranjem vzponu. Noč je bila potemtakem za Janka kratka, za Franjo dolga, zame pa srednja.

Do mesta na Zg. Ravneh, ko se začne najzanimivejša, drzno speljana Kremžarjeva pot, tako je klasificirana v Vodniku po slovenskih gorah, smo rabili eno uro. Do tod smo imeli enak tempo, nato pa je Franjo kmalu začel zaostajati, medtem ko je Janko rinil nekam naprej, menda v prepričanju, da ga bo s tem spodbujal. Toda Franjeva kriza se je stopnjevala. Sodil sem, da bolj izpostavljenega mesta znatno vplivajo na njegovo kondicijo, zato sem hodil tik pred njim in ga opozarjal, na dobre oprimke. Janko ni soglašal z mojim načinom varovanja, toda opiral sem se na svojo prakso, saj mi je že večkrat dvignilo moralo. Zaradi vedno pogostejših postankov smo se le počasi premikali. Približno na sredi Kremžarjeve poti smo prišli do nekakega sedelca, kjer smo se odločili za malo daljši počitek. Sedelce je navzdol zavarovano z večjo skalo, za katero je imel oskrbnik Andrej »uskладиščene« rezervne kline. Položnega prostora je toliko, da smo lahko vsi trije lagodno sedeli. Iz nahrbtnika sem najprej potegnil »komplet prve pomoči«, kajti malo prej sem se bil ob prijemu za ostro skalo ranil na koncu prsta. Ranico je bilo treba zalepiti z levkoplastom, sicer bi še naprej markiral pot, kar verjetno za Franjo ne bi bilo spodbudno. S proviantom za žejo smo bili bolj na piclem. Janko in Franjo sta imela samo sadje jaz pa poleg tega še tri dcl črne kave. Kazno je že bilo, da bo naša pot do Cojzove kočje precej dolga, saj smo imeli že dobro uro zamude. Ob tem počitku smo se zaman ozirali v nasprotno steno za dvema planincema, konkretno za planincem in planinko, ki sta malo za nami zavila po poti proti Grintovcu. Ko sta po poti prišla do stene, smo jih kmalu izgubili izpred oči in jih nato zaman iskali ob vsakem postanku.

Nadaljevali smo z vzponom, nekaj časa sem bil na čelu, potem pa mi je spet Janko ušel naprej. Pred nami se je odpiral balvan za balvanom, in dokler ga nisi obšel, nisi mogoč zanesljivo vedeti, kam bo zavila pot, na levo ali na desno. Zadaž za temi balvani pa je mogočno bedel eden od vzhodnih stolpov Kokrske Kočne. Franjo je nekaj časa kar dobro stopal za nama, nato pa je spet začel zaostajati. Svetoval sem mu, naj ne počiva na izpostavljenih mestih, kjer je lahko usoden vsak nepreviden korak. Počival je tako, da se je z roko držal za žičnato vrvi ali za skalo in na to roko naslonil glavo. Nasprotno pa je Janko molče premagoval izpostavljenega mesta in počival tam, kjer se je lahko fizično in živčno sprostil. Ko smo bili blizu 2200 m

visoko, me je Janko oštel, češ kam sem ju spravil. Franjo pa je molče prenašal ta križev pot in mi ni rekel nobene očitaajoče besede, le zdaj pa zdaj je glasno vzdihnil: »Nikdar več na tako pot!«.

Pot nas je pripeljala po zložnejši ploščadi na nekaj metrov dolg, toda povsem raven greben, od koder smo videli kot na dlani vsa Makekovo Kočno z domačijo ob vznožju, dalje pa središče Jezerskega. Kremžar bi lahko pot usmeril mimo grebena, toda po vsaj verjetnosti je hotel pokazati planincu ta čudovit gorski svet severno od Kočne. Od tod smo že imeli priliko izmenjati nekaj besed z dvema planincema, ki sta spešila iz Grintovca na Kočno. Do razpotja, kjer na desno drži pot proti Kočni, na levo pa proti Grintovcu in Cojzovi koči, je še deset minut, mi pa smo seveda rabili dvakrat toliko. Razpotje je severno od členovitega grebena, ki povezuje Kočno z Grintovcem ali obratno. Po grebenu speljana planinska pot samo na tem mestu severno prečka enega tolstih vršičev. Ko je Janko prvi prišel do razpotja, je kor molče zavil proti Grintovcu. Zaradi zamude na času in poti, ki je bila še pred nami, sva tudi midva molče zavila za Jankom. Ustavili smo se pri odcepu na Cojzovo kočo. Sestopanje je bilo tudi precej zahtevno, zlasti, ker na tem odseku poti ni bilo nobenih klinov ali žice. Čez Dolce še nisem hodil. Markacije so bile že precej obledele, bilo je očitno, da po tej poti ne gre veliko planincev. Toda pozneje smo ugotovili, da ta del sestopa ni bil bolj zahteven kot sestop z grebena do odcepa.

Na melišču Zg. Dolcev smo bili takoj boljše volje, saj nismo vedeli, da je pot do Cojzove kočice še tako dolga. Planinca, s katerima smo prej govorili, sta že sestopala z vrha Kočne. Franjo je na meleh zavil na desno k severovzhodnim stenam kočenskega masiva, kjer je po skalah mezilo s kopnečega snega. Žal ni nikjer nič curljalo, s kapljicami pa si ne moreš zlepa pogasiti žeje.

Konta Zg. Dolcev je precej dolga in navzdol odprta samo proti jugu. Imel sem občutek, da smo se glede na zračno črto vedno bolj oddaljevali od Cojzove kočice. Med potjo nas je padajoče kamenje opozorilo na gamse. Kmalu smo jih zagledali na strmih pobočjih visoko nad Bivakom pod Končno. Čreda gamsov je bila od nas tako daleč, da se vodniku trapa ni zdelo potrebno z žvižgom opozoriti na nevarnost. Končno smo prišli prav na rob Sp. Dolcev, kjer se prične strmica proti grapi Suhi dol. Po legi bi bila tod lahko planina za govedo, toda ni nobene vode niti možnosti za prigon, v bližini pa tudi ni lesa za potrebno delno ogradišče. Tu in tam smo opazili stare markacije, nismo pa mogli najti mesta, kjer se je ta nekdanja pot spustila čez rob proti Suhemu dolu. Bilo bi za nas tudi prenevarno, da bi se spustili po opuščeni poti, zato nam ni kazalo drugega, kot vrniti se na markirano pot proti Cojzovi koči, ki smo jo že videli, kako se vzpenja severozahodno pod nizko skalnato steno.

V tej s treh strani proti vetrovom zavarovani konti je sonce neverjetno pripekalo. Franja se je spet začela lotevati kriza, ki je kmalu presegla mejo na Kremžarjevi poti. Pustili smo za seboj »škarpo« nad potjo in se začeli vzpenjati v strmejšo travnato pobočje, po katerem so vseprek razmetane skalnate štrline različnih oblik in dimenzij, nato pa nas je pot vodila prek skalnatih robičev, postavljene med gramicami. Franjo je napravil od postanka do postanka le še po nekaj korakov in se ob postankih večkrat kar prislonil na posušeno travnato rušo. Opozarjal sem ga, naj se na strmih mestih z levo roko opira na breg, da ne bi omahnil na nasprotno stran, kar bi bilo lahko zelo nevarno. Janko je bil prvi tudi na tem odseku poti, vzpenjal se je iz robiča na robič. Medtem ko sva midva prilezla do njega, se je že pošteno odpočil. Ko smo na poti zavili v strmejšo pobočje v smeri proti Grintovcu, je Janko predlagal, naj bi jaz šel naprej do Cojzove kočice in tam dobil za Franja pomoč. Molčal sem v prepričanju, da pri koči ni nobenega planinca, ki bi lahko 95 kg težkemu Franju na poti kaj prida pomagal. Šel sem naprej kot bi res imel namen iti po pomoč, obenem pa spodbujal oba, da bomo zdaj pa zdaj na mestu, kjer se bo ta pot spojila s potjo, k pridrži z Grintovca. Končno sem vzradoščen izstopil iz strmine na ravnico, dobrih deset metrov vzhodno pa zagledal že znano skalo, na kateri je markirano razpotje za Kočno in Grintovec. Brez dvoma tega kraja nisem bil nič manj vesel kot Franjo, ki mu je bila pot naprej tudi že poznana, saj sva bila pred tremi leti skupaj na Grintovcu.

FILOZOF BERTRAND RUSSELL O PLANINSTVU

Veliko delo nastane samo, če nepretrgoma vztrajno in naporno delaš, tako da ti ostaja prav malo moči za razvedrilo napornejše vrste; le toliko, kolikor je potrebno, da se z oddihom osvežijo telesne moči. Za ta namen pa je planinstvo najprimernejše.

Ko smo sestopili s spodnje strehe Grintovca v manjšo konto pod Dolgimi stenami, v imenovano Jamo, mi je Janko ponovno »ukazal« itti naprej do Cojzove koč, zdaj z namenom, da bi naročil čaj. Tokrat sem ga ubogal in pospešil korak. Fizično nisem bil prav nič utrujen, pač pa sem čutil živčno utrujenost, zaradi odgovornosti. Čez četrt ure sem bil že pri koči, žal pa s čajem ni bilo nič, ker je bila koč zaprta. Z rezervarja kapnice je bil odmaknjen betonski pokrov, zraven njega pa stara kozica za zajemanje vode, v kateri je bilo polno mušic. Planincev pri koči je bilo precej. Vsi smo si gasili žejo s kapnico. Po deveturni naporni poti bi se bil čaj bolj prilegel, marsikomu pa tudi kozarec vina ali kave. V tem poželenju se večina ni mogla vzdržati pikrih pripomb na račun PD Kamnik. Kmalu sta prišla do koč tudi Janko in Franjo, za njima pa planinec in planinka, ki sta zjutraj zavila proti Grintovcu. Zamudo sta »opravičila« s pripombo, da sta dolgo ležala tik pod vrhom Grintovca. Mi smo seveda prišli s »Kočne«. Le kdo bi zdaj še govoril o Franjevi knizi na Kremžarjevi poti in na odseku iz Sp. Dolcev. Med počitkom smo opazovali tri alpiniste, ki so plezali na Kalško goro. Z vzponom so počasi napredovali.

Kazalo je, da Franjo ne bo mogel ujeti zadnjega avtobusa, ki je imel odhod z Jezerskega okrog šestih zvečer. Zato je Janko odločil, naj grem naprej na avtobus in po prihodu v Kranj poskrbim za prevoz z osebnim avtomobilom. Brž sem se odpravil na pot in se pridružil planincu, ki se je tudi usmeril proti Kokri. V pogovoru sem zvedel, da je načelnik komisije za gorska pota pri PZS. Namen njegove ture je bil, pregledati stanje poti od Cojzove koč do Kokre, zlasti na odseku čez Taško. Kmalu pod koč sva videla posledice poletnega neurja, kjer je na več mestih deroča voda pot deloma razkopala, odnesla, deloma pa pokrila z gruščem. Tudi dalje proti Taški je bila pot čez grape precej razkopana. V eni izmed grap mi je novi sopotnik priskočil na pomoč. Iz nahrbtnika je vzel kladivce in z njim izkopal v skalo stopinjo, nad njo pa oprimek. Pot čez Taško še ni bila popravljena.

Pred Suhadolnikovo hišo je bilo več avtomobilov. Večina planincev vstopi v hišo skozi vzhodna ali mala vrata in povpraša za mleko. Veža Suhadolnikove hiše je izredno velika in tej primerno velika je tudi miza, ki je vedno na razpolago planincem. Gospodnja nama je hitro postregla s posnetim kislim mlekom. Zaloga torej še ni bila potekla, čeprav je bil dan že pri kraju. Verjetno se motorizirani izletniki niso spotili, zato jim za kisl mleko ni bilo mar. Račun za mleko, ki ni bil dosti večji kot račun za vodo pri Cojzovi koči, in že sva se odpravila skozi zahodno ali velika vrata, torej po bližnji skozi vežo. Prišla sva do avtobusne postaje še pre zgodaj. Pred nama se je ustavil osebni avto. Na presenečenje se je iz avta javil Janko, ki mu je pred Suhadolnikom uspelo prisesti. Naročil mi je, naj jaz počakam Franja, češ da se bo čez eno uro vrnil s svojim avtom. Na vprašanje, kje je Franjo, je dejal, da je zaostal v gozdiču nad Suhadolnikom.

Nato sem odšel nazaj po cesti proti Suhadolniku. Spet sem bil presenečen, Franjo mi je prišel nasproti precej zdelan. Razveselil sem ga z novico, da bova kmalu prišla do dobre pitne vode. No, pri Kokri nas je naložil Jankov sin.

Tako se je končno srečno končala naša tura, končno kar uspešno, saj sta bila Janko in Franjo prvič vrhu Kočne tako blizu.

KRANJČANI HODIJO V GORE

PETER LEBAN

istam knjigo »Pripombe, predlogi, nasveti, pritožbe, pohvale«, ki jo vodi ena od aktivnosti Planinskega društva Kranj, pod parolo »Občani Kranja hodijo v gore«. Misli mi nehote uhajajo tja gor na skalne vrhove, ki so prek poletja tako prijetni, a jih je zdaj že precej pod belo kapo. Zdrznem se in še naprej obračam list za listom. Druga za drugo slede pohvale, tudi predlogi in pripombe, zelo redke so pritožbe oziroma graje. Nekatere med njimi težko razberem. Zapisalo jih je utečeno navajeno pero, črke, ki sestavljajo besede, so neke vrste stenografija in si moram pomagati s primerjavo. Druge so zapisane bolj čitljivo, očitno je pisala trda okorna roka. To prebirati je pravi užitek. Napisane so lepo, preprosto, premišljeno. Ob njih mi misli silijo v preteklost na brezskrbna osnovnošolska leta, ko sem se bosih nog podil po livadah za metulji. Čas mi dopušča, zato dosledno prebiram prav vse,

Oskrbovanje planinskih postojank z avio-prometom – potreba in sen. Posnetek kaže Dom na Kališču in iztovarjanje helikopterja
Foto F. Ekar

potruditi se moram tudi s cirilico. Da, ena izmed pohval je zapisana s cirilskimi črkami. Na koncu povzemam. Planinci, ki so hodili na sobotne planinske izlete, ki sta jih organizirala Planinsko društvo Kranj in Temeljna telesno kulturna skupnost, na pobudo in predlog predsednika Planinskega društva Kranj tov. Francija Ekarja, so bili z organizacijo izletov in z vodniki zadovoljni, navdušeni. Med njimi je nekaj takih, ki niso zamudili nobene priložnosti. Ti še posebno pozdravljajo idejo in realizacijo.

Preden se lotim druge »vpisne« knjige, ki je statističnega značaja, še enkrat berem odlomke nekaterih zapisov. Npr.:

z druge ture:

– Planinskemu društvu Kranj, ki organizira sobotne izlete v gore, predlagam, da organizira tudi dvodnevne; za september predlagam Triglav;

s tretjega pohoda:

– vse priznanje iniciatorjem te akcije, ki je ena redkih v vsakdanjem monotonem – industrializiranem življenju. Upam, da bodo ti izleti ostali in postali priljubljeni in v čim širšem obsegu;

– s te prijetne ture odnašam najlepše vtise. Ostala mi bo v prijetnem spominu. Vso pohvalo zaslužita vodiča za izredno tovarištvo in lep odnos. Hvala iniciatorjem in naj se s tem nadaljuje;

s četrtega vzpona:

– osvojili smo vrh Begunjščice, vsi smo zadovoljni;

– bil je čudovit izlet. Hvala pobudnikom pri PD, še posebno vodiču;

– bilo mi je všeč, a vodič je preveč bezljal (op. zapiski treh različnih planincev);

s šestega izleta:

– prav je, da se kombinirajo bolj ali manj zahtevne ture...;

– organizatorjem takih izletov čestitam in jim želim mnogo uspehov, ker na ta način krepimo naš planinski duh in krepimo skromni slovenski rod;

– v prijetno dolžnost si štejem, da se PD Kranj zahvalim za čudovite ture, ki nam jih omogoča. Obenem najlepša hvala aktivistom PD, ki nas na vsej poti vzpodbujajo in nas varno vodijo;

z devetega vzpona:

– tura je bila zahtevna, a smo jo vsi srečno zmogli. Zanimivo je to, da Vrtače po vojni planinci niso obiskovali, saj se vidi ogromno cvetja in veliko gamsov;

z desetega pohoda:

– današnji izlet mi je bil zelo všeč. Videli smo trim stezo in jame. Vodič je bil odličen, marsikoj nam je razlagal. Družba odlična. Tudi v zimskem času bi bili primerni taki izleti.

Seveda je zanimiva tudi druga »vpisna« knjiga udeležencev sobotnih izletov. Vanjo so se vpisali lastnoročno skoraj vsi udeleženci. V njej so pripomba in predlogi vodnikov, iz nje se vidi starost udeležencev posameznega izleta, članstvo v planinskem društvu ali ne in še drugi podatki. Aktivnost se je pričela julija z vzponom na Staržič. Sledili so: Čemšenik–Potoška gora–Jakob, Tolsti vrh–Kriška gora, Begunjski-ca, Savinjsko sedlo, Staržič, Grintovec, Krvavec–Zvoh–Dolge njive, Zelenica–Vrtača–Sija, Lubnik, Jelovica itd.

To sta torej knjig, ki jih na turo jemljejo s seboj vodniki. Poleg uporabne vrednosti imata tudi dokumentarni pomen. Takega ima tudi film, ki je bil posnet na enem izmed vzponov. Informativnega značaja je bilo tudi snemanje poročevalcev RTV, ki so kratek odlomek predvajali javnosti. Prav tak značaj imajo poročila v dnevnem časopisu, kjer so bili izleti objavljeni, kritike, polemike in priznanja. Npr. tisto v Dnevniku »Rekreacija«, kjer je avtor enostransko, subjektivno in neresnično zapeljeval javnost. Takoj za tem je sledila pohvala in priznanje organizatorjem, kmalu nato ponovno vzpodbuda pod naslovom »V hribih žari« in podobno, tudi v drugih časopisih. In kako pravzaprav poteka akcija »Občani Kranja hodijo v gore«?

Pri temeljni telesno kulturni skupnosti in PD Kranj je bilo sklenjeno, da ena izmed oblik kranjske rekreacije v širšem smislu poteka v organizaciji PD. Ta naj organizira stalne planinske izlete za vse občane ob enakih pogojih. Torej tudi za tiste, ki si od svojih prejemkov ne morejo privoščiti izdatkov za rekreacijo. To je bila za PD težka naloga spričo dejstva, da je bilo v ta namen le približno 15 000 din. Sredstva so bila namenjena za kritje prevozov, vodnikov, nezgod itd. Zato je bilo dogovorjeno, da organiziramo le enodnevne ture in to v bližnjo okolico. S tem bi zmanjšali stroške posamezne ture in bi jih zato lahko naredili večkrat. Tu je treba omeniti še turistično prevozno podjetje Creino, ki z razumevanjem in z ugodnimi pogoji v akciji sodeluje. Njeni avtobusi redno vsako soboto ob isti uri prevažajo udeležence do izhodiščne točke in jih zvečer čakajo na dogovorjenem kraju. Izletniki tako nimajo skrbi za prevoz, niti se ne boje, da bi se izgubili oziroma bi v eventualni nesreči ne imeli pomoči. Stalno jih namreč spremljata vodnik in reševalec. Vse to jim je zagotovljeno brezplačno. Sami poskrbe le za prehrano in pijačo, ki jo običajno nesejo s seboj. Udeleženci se pohvalijo tudi z zanimivostjo, da se z vrhov vračajo po drugi poti, pri čemer več vidijo in spoznajo. Organizator pripravi tudi posebej načrt, da spotoma spoznavaajo spominska obeležja iz NOB.

Mnogo zanimivosti v tej akciji kranjskega planinskega društva in TTKS ni prikazanih. Zima, ki je pred durmi, bo dejavnost gotovo ohromila. Ni pa izključeno, da tudi v zimskem času ne bo vsaj kake lažje ture, kar je želja številnih dosedanjih udeležencev. Še večja je želja, da akcija spomladi ponovno zaživi in deluje še z večjim poletom.

PLANINSTVO V ISKRI – ELEKTROMECHANIKI KRANJ

PETER LEBAN

druženo podjetje ISKRA, ki ima preko 25 000 zaposlenih po vsej Sloveniji, je zrastle in se razvilo prav iz kranjske ISKRE. Vzporedno je rasla in se razvijala tudi sedaj imenovana (skrajšano ime) ISKRA ELEKTROMECHANIKA, ki šteje sedem tisoč delavcev (skoraj tretjino vseh v združenem podjetju). Jasno je, da je tako številnemu kolektivnemu športna in rekreativna dejavnost potrebna. V sindikatu deluje poleg kulturne, socialne in drugih komisij tudi športna. Februarja je bila ustanovljena še planinska sekcija, kar pa ne pomeni, da smo šele tedaj začeli s planinstvom. V Elektromehaniki je namreč veliko članov – privrženec planinstva, ki v skupinah ali posamič obiskujejo planine. Delno organizirano planinsko dejavnost zasledimo v ISKRI že kmalu po vojni. Leta 1949 je bilo ustanovljeno Planinsko društvo ISKRA, katerega predsednik je bil Pavel Kryštufek, tajnik pa Janez Zajc. Že naslednje leto po ustanovitvi je imelo

611 članov, kar je vsekakor visoka številka, saj je bilo tedaj v Iskri le 1755 zaposlenih. Društvo je imelo tudi svoj alpinistični odsek, ki je v kratkem času s prostovoljnimi delom zgradil lastni bivak v Kočni. Društvo je delovalo le do leta 1953 (AO do 1954), ko se je priključilo PD Kranj zaradi gesla: »Društva iz tovarne na teren.« Tako so Iskrini planinci začeli delovati v kranjskem planinskem društvu. Ni prav nič čudnega, če se sliši, da še danes tvorijo jedro društvo.

Vendar potrebe so ponovno terjale ustanovitev lastne planinske organizacije. Zato je bilo leta 1969 ustanovljeno Planinsko društvo združenega podjetja ISKRA s sedežem v Ljubljani. Društvo je priredilo precej lepih izletov v gore in tako opravičilo ustanovitev. Teh izletov so se seveda udeleževali tudi člani kolektiva Elektromehanike, v začetku močno zastopani, kasneje pa le redki. Vzrokov za to je bilo več. Ob ustanovitvi je Elektromehanika Kranj imela v odboru društva svojega predstavnika in je dejavnost kar lepo živela tudi v Elektromehaniki. Kasneje, ko je ta šel v vojsko, drug pa ni bil izvoljen, je tudi dejavnost začela pešati. Organiziranih izletov društva se je udeleževalo vedno manj članov Elektromehanike, največ zato, ker se je bilo treba prijaviti v Ljubljano. To pa je delavcu za strojem v Elektrotehniko najpogosteje nemogoče. Zdelo se je, da PD ZP ISKRA deluje bolj za Ljubljančane. To je bil razlog, da so planinci Elektromehanike raje posamezno ali v manjših skupinah zahajali v gore. Za sedem tisoč članski kolektiv pa je tudi skoraj nepomembna peščica članov, ki so se udeleževali izletov PD ZP Iskra. Zato o nekem organiziranem planinstvu ni bilo možno govoriti. V kolektivu se je čutila vrzel po organiziranem planinstvu, ki mu PD ZP Iskra ni prisluhnilo dovolj. Tudi večkrat izraženo željo in celo dogovor, da se ponovno vzpostavi poverjenik, je zanemarilo. Vsem tem dogajanjem je sledilo in prisluhnilo Planinsko društvo Kranj, ki je dalo pobudo za ustanovitev sekcije v Elektromehaniki in dalo tudi potrebno pomoč ob začetnem delu. S trdno voljo in s skupnimi močmi smo začetne težave prebredli kljub posameznim nasprotovanjem. Vodstvo sekcije je z vodstvom podjetja in sindikatom postavljalo osnove. V veliko pomoč in oporo so bili tudi naši planinski veterani.

STAREJŠI MOZJE NA PISTAH

V inozemskih planinskih in smučarskih revijah večkrat beremo razmišljanja o nesrečah na urejenem smučkem svetu, na smučarskih pistah, ki se v velikem številu dogode starejšim smučarjem, posebno če upoštevamo, da je takih smučarjev sorazmerno malo. Zakon ščiti starega in slabotnega pred mladim, močnim. Če pride zaradi trka na pisti do sadne obravnave, odgovarja smučar, ki dohiteva in prehiteva. Sakrivi pa so tudi starejši ali manj izurjeni mlajši smučarji. S svojimi dolgimi loki in prečnimi ostrimi obrati zapirajo progo hitrejšim, ki obvladajo moderno krmarjenje. Seveda to ne pomeni, da dajmo dirkačem dovolilnico za kakršnokoli početje. »Pistenrowdies« morajo razumeti pravilo: »Ne vozite brezobzirno, vozite razsodno, opazujte progo pred seboj, vozite z očmi!«

Na smučarskih progah ni možno mehanično posnemati cestnega reda npr. »Prednji, počasnejši vozač ima prednost!« Seveda to velja, toda na progah ni uveljavljeno pravilo: »Vozi desno! Vozi levo!«

Zato se mora slabši smučar držati pravila: »Preden se spustite, poglejte nazaj in navzgor!« »Ne zamujajte na nepreglednih in ozkih mestih prog!«

Proge so zdaj že ovrednotene, kategorizirane in označene z barvo po mednarodnih pravilih, tako da je lahko izbirati. Pri »polžih na progah« se ni izkazalo navodilo, naj dajejo z roko znamenje, v katero smer obračajo. Da bi se hitrejši zgornji drl na »polža«, naj »pakira« na rob proge, spet ne gre.

Pri starejših letnikih ne gre samo za morebitne poškodbe, ampak tudi za geriatrične probleme. Za ostarele športnike je nevarno pomanjkanje samokritike in starostna trma, češ, še smo tu. Fuimus Troes! Tako je zapisal 61-letni ing. A. Pergerl v »W. Bgk« 1973/11 s pripombo, da drugim in sebi privoščijo tako planinske kakor smučarske ture pa tudi veselje na smučiščih, vendar prav zato opozarja na specialne nevarnosti, ki jih je prinesel čas.

T. O.

LEONARDO DA VINCI KOT ALPSKI SLIKAR

Zgodovinarji planinstva radi omenjajo Leonarda da Vincija med prvimi slikarji, ki so hoteli upodobiti »foeditas Alpinum«. Ohranjeni sta dve zanimivi risbi velikega umetnika »Nevihta nad Alpami« in »Zasnežena gore«. Obe kažeta slikarjevo umetniško moč in neverjetno živ realizem.

Glavni cilj sekcije je že od ustanovitve sprostitev in razvedrilo v planinskem svetu, torej posredna skrb za zdravje in dobro počutje delavcev, to pa neposredno vpliva na proizvodnjo. Prav iz tega izhaja tudi težnja, pritegniti v članstvo čimveč članov delovnega kolektiva in doseči množičnost na izletih. Poseben poudarek se daje mladini in prav zato se v sekcijo lahko včlanijo tudi ožji sorodniki. Glavna dejavnost, je organizacija in izvedba izletov v planine in popeljati čimveč ljudi v naravo. Doseči to, namreč množičnost, pa ni tako lahko, saj ljudje premalo poznajo planine. Veliko je takih, ki do planin čutijo odpor, bodisi zaradi nevarnosti, napora ali drugih vzrokov. Precej je takih, ki o planinah prav nič ne vedo in se sploh ne zavedajo, kaj vse planine človeku dajejo, kaj vse zamude in izgube, če ne zahajajo v gore. Prav zato jih je treba vzgajati, seznanjati in obveščati o lepota in dobrinah gora. Sekcija se tega dobro zaveda. In prav to je eden izmed razlogov, da ima v svojem programu dela propagandno dejavnost. Pri propagandi in obveščanju sekcija uporablja časopis, informativni list in ozvočenje, torej sredstva, ki so v podjetju. Na novo je uvedla še planinski informator, v programu pa je še oglasna skrinjica in predavanja s planinsko tematiko, s posnetki ali filmi. Temu naj bi pripomogel tudi film o sekciji in Planinskem društvu Kranj. Izkustva kažejo, da vsa navedena sredstva ne zadoščajo. Kot najboljši način se je pokazal neposredni osebni stik, ki pa za tako številen kolektiv ni povsem uporaben. Nemogoče je namreč osebno seznanjati sedem tisoč ljudi, tudi če bi vodstvo sekcije (8 ljudi) delalo izključno za planinstvo. Zato razmišljam o delovnem mestu, na katerem bi bil zaposlen delavec, ki bi vsaj polovico delovnega časa posvetil planinstvu, saj je nemogoče vso problematiko reševati mimo delovnega časa.

In kakšen je program izletov? Prilagojen je željam članov kolektiva. V osnovnem programu je sicer nekaj konkretnih izletov, vendar v sredstvih obveščanja sekcija vabi člane, naj povedo in predlagajo izlete, ki so zanje zanimivi. S tem želi prisluhniti željam in tako zadovoljiti širši krog. Ta način se je izkazal kot zelo primeren. Letos je sekcija preredila naslednje izlete: na Kriško goro in Tolsti vrh, Čaven, Golico, Snežnik, na Storžič, kjer je bila obenem akcija čiščenja, Obir, povezan s kulturnim

Kraj, nad katerim visi nevihta, naj bi se imenoval Mombroso in zato so nekateri zgodovinarji prisodili Leonardu da Vinciju vzpon na Monte Roso. Novejši zgodovinarji to spodbijajo in menijo, da je slika nastala v predgorju Alp. Oblake je narisal v višini 2000 m in jih šatiral kot gosto vodno paro. Gore se zgublajo v mraku megle, iz oblakov ponekod že lije. Za prednjim planom slike kipi v ozadju kakih 3000 m visoka gora, ki bi utegnila biti Monte Rosa. Leonardo je zapisal: »Videl sem ozračje v senci nad seboj in sonce, ki je sijalo na gore, mnogo svetleje kakor v ravnini.« Bil je poleg vsega drugega tudi velik prirodoslovec, opazovalec, mislec, raziskovalec in umetnik, kateremu se ima renesansa zahvaliti za anatomijo konja, za študije ptičjega leta, za najlepše slike fistega časa, pa tudi za geografske, geološke in meteorološke raziskave gorate pokrajine. Obrnil je svoje oči v pokrajino tudi kot slikar in zahteval od svojih učencev, »da opazujejo vse lastnosti in posebnosti oblik, zajamejo naj morje in vode, vso deželo, drevesa, živalstvo, rastline in rože, vse, kar objema svetloba in senca«. Narava sama na sebi, zalita s svetlobo, to sta za Leonarda dve bistveni sestavini krajinskega slikarstva. Ne omenja pa občutja, čeprav ga imajo njegova pokrajinska ozadja več kot vse slikarstvo pred njim. Z dogaja-

njem v naravi se je ukvarjal zato, da bi doumel njene oblike.

Druga slika »Zasnežene gore« je v Krajevski zbirki v Windsoru. Leonardo je mojstrsko upodobil gradnjo, oblikovitost in erozijo, vendar ne v posameznostih, marveč v celovitem vtisu, ki je za tiste čase res edinstven. Realistično je dojemal gorski svet in ta realizem povezal z impresionistično upodobitvijo. Geognostična pravilnost in vidni vtis sta se zlila v enkratno sintezo, 400 let pred 19. stoletjem. (Po »Der Bergst. 1974/2)

SMUČARSKA MODA ALI MASKERADA

Renata K. Oswald se je v Rotherjevi reviji »Winter Berg Kamerad – Bergwelt 1974/1« razpisala o smučarski modi 1974. Moda ali maskerada, se vprašuje. Ali maskerada nima svojega deleža pri modi? Če z modo odstiramo duh časa, ali ne velja to tudi za maskerado? Morda je najbistvenejša značilnost maskerade prav v odkrivanju, ne v zakrivanju. Z masko predstavljam svoje skrivne želje, vsaj v maski bi rad bil, kar nisem. In seveda: skrivam se za njo, z njo samo uhajam iz vsakdanjosti, ne morem skriti, da sem najbolj poprečen človeček na svetu, ki hoče biti z nogami na trdnih tleh – v masko skočim samo za kratek

srečanjem s koroškimi Slovenci (kratek opis glej na kraju) in na Kanin skupaj s smučarsko sekcijo. Skupaj z matičnim Planinskim društvom Kranj: spominski pohod na Stol, planinsko turna izleta na Ankogel in Sonnblick ter sedemdnevni izlet po gorah Srbije in Črne gore (v organizaciji Planinskega društva Jesenice). Vsi ti izleti so bili dobro obiskani, poprečno en avtobus, razen izjem kot na primer: po gorah Srbije in Črne gore, ki so se ga udeležili le trije člani sekcije. V programu pa so še: na Platak (ob 100-letnici PZJ), na Jalovec, Kepo in Bleščečo planino, Kalški greben-Grintovec-Kočna, Matajur, do Češke kočje na Ravneh, skupaj s športno komisijo povezan s tekmo VSL in skupaj z matičnim društvom. Posebnost je lažji planinski izlet za upokojene člane kolektiva po njihovi želji. Sekcija bo skušala prirediti »kros pohod« v neposredno okolico Kranja ter piknik na planoti nad Tržičem, povezan s športnim in rekreacijskim tekmovanjem. Razmišljamo tudi o tekmovanju v osvajanju planinskih vrhov.

Ker je posredno program sekcije tudi program matičnega društva in v njem delujejo pionirski, mladinski, alpinistični odsek in odseki za planinska pota, turno smučanje, izletništvo, varstvo narave, GRS in drugi, želi zainteresirane člane vključevati tudi v te odseke ter tako vzgajati svoje kadre.

Tudi s PD ZP Iskra se je sekcija (na obojestransko željo) povezala z dogovorom o uskladiitvi programov, sodelovanju in pomoči ter o udeleževanju na izletih. Žal je bil to le sklep, ki se ne izpolnjuje. Planinska sekcija Elektromehanika upa, da bo PD ZP Iskra stališče spremenilo, saj je koristen za obe strani in pomemben za celotno podjetje.

In kako je s članstvom sekcije? V sekcijo so vključeni delavci za stroji in vse do direktorja, po spolu ženske in moški, po starosti od 4 let do upokojencev, po kategoriji pa planinci do gorskih reševalcev. Tudi po številu je stanje zadovoljivo, vendar če upoštevamo stanje zaposlenih, bo treba še marsikaj storiti, da bo doseženo razmerje iz leta 1950.

Člani sekcije uživajo ugodnosti, posebno pri izletih, teh se lahko udeležujejo tudi člani kolektiva, ki niso člani sekcije, vendar z nekoliko manjšimi ugodnostmi. Sekcija

---

čas, premalo poguma, fantazije, podjetnosti imam, da bi živel svobodno, na priliko, kakor hipiji, ki svoje življenjsko filozofijo v resnici žive.

Moda vedno išče svoj pravi obraz, s katerim bi izrazila duh dobe in ga oblikovala v veljavno podobo. Če pogledamo smučarsko modo od leta 1900 do 1920, je za moške kar precej funkcionalna, za smučarke pa se ni prav nič trudila. Prestavila jih je naravnost iz salona na sneg v spodobno dolgih, nagubanih temnih oblekah, v kostumih in s klobuki, ki jih je držal na glavi šal. Le redka mlada dekleta so se upala skočiti v nekakšne pumparice in debele nogavice.

In danes? Kaj hoče izraziti moda s temi gladkimi, ozkimi hlačami, v katere smučarji komaj komaj spravljajo »življenja teža«, z bojevitimi čeladami in s čevlji, ozaljšanimi z zaponkami? Naj že marketing – strategji, osvajači trga, opravljajo svoj posel še tako zvito ali preprosto, mene, pravi Oswaldova, spominjajo mnogi spremni pojavi na viteško romantiko: prav tako zapeti in oboroženi, s čeladami, s ščitniki za oči in režami za pogled, kakor z nekdanjimi nevarnimi vizirji, se premikajo današnji smučarji v oklepni čevlji okorno in zvoneče po zmrznenih parkiriščih v žičnice, prav kakor nekoč srednjeveški junaki čez dvor v hlev. Pravzaprav smo smučarji že sko-

raj nesposobni, da hodimo peš, premikamo se le še pasivno, pravzaprav se vozimo ali čakamo na vožnjo ali na vleko, drsimo navzgor, drsimo navzdol. Moderni človek s tem pridobi na pasivnosti, vedno bolj je odvisen, nesproščen. Nekaj bo že resnice v tem razmišljanju ob turistični industriji, ki je po Alpah razpredla na tisoče naprav, s katerimi izrablja in izkorišča človekove želje po doživetju in spremembi. Ali pa je vse to nekaj drugega? Morda bi radi pričarali aro-navtično iluzijo, vzbujali moč, pogum, uspeh, napredek? Ali nas ima v rokah vsemogočna turistična industrija ali tvorca mode, ali risarji in oblikovalci strežejo našim željam in podzavestnim slutnjam? Ali pa je oboje res in z vzajemnim sovpitvanjem konec koncev vendarle doseže, kar nam je všeč: da smo videti drugačni, močnejši, kot pa smo sicer lahko. Ko je Toni Sailer začel s svojim »dolгим jermenom«, ko si je pod koleni podvezal frfotajoče hlačnice, preden se je zmagovit spustil s štarta, je bila za vsakega »boljšega« smučarja časna zadeva, da Tonija posnema. Le tako si je pričaral ambicijo, da tekmuje. Danes pa si vsa masa smučarjev rada lepi najrazličnejše nalepke (= stickers) od »Blizavola in Kneissl – Racing – Téama« do »World Champions«. Ali nas življenje v hipercivilizaciji poliska in tako temno zagato, v

pomaga tudi članom kolektiva, ki posamezno ali organizirano obiskujejo planine, ne glede na članstvo v sekciji. Npr.: delavci obdelovalnice števcev, ki so se sami odločili (v celoti), da gredo na Triglav, čeprav ti niso včlanjeni v sekcijo, ipd. Tak je torej način dela planinske sekcije Iskra Elektromehanika, ki želi množično pritegniti člane kolektiva v planinske vrste in jih varno voditi v gore, takšno je planinstvo v Iskri Elektromehaniki. Ni vse rožnato, veliko je problemov, toda ob vsakem vzponu prihajamo do ugotovitve, da je prizadevanje koristno za posameznika, za kolektiv, za društvo.

Planinsko, kulturno, družabno srečanje ISKRAŠI-KOROŠKI SLOVENCİ, ki sta ga organizirala Planinska sekcija in Kulturna komisija ISKRA Elektromehanika v nedeljo, 26. V. 74., je zelo uspelo.

Srečanje je bilo v Selah v Avstriji, kjer so nas pričakali in prisrčno sprejeli, tudi župan Herman Velik in predsednik Slovenskega planinskega društva Celovec Ljubo Urbajs. Po pozdravu smo nadaljevali pot na Obir (2141 m), ki nam je vzela 7 ur časa. Novo zapadli sneg, ki smo ga morali gaziti, nam je sicer delal nekaj težav, vendar je bilo na vrhu tako lepo in prijetno, da se prav nobenemu ni in ni dalo v dolino. Čudoviti razgledi na vso Koroško in še dalje po Avstriji, kot tudi na naše Karavanke, ki so se kopale v soncu, ter prijetno kramljanje s koroškimi Slovenci – planinci, se je zavleklo dalj kot eno uro. Po vrnitvi v dolino in kosilu je bil izveden kulturni program, kjer so sodelovali Iskrin moški pevski zbor, recitatorji, pevski duet, humoristi, naši in koroški harmonikarji ter kratek pozdravni govor župana. Sledil je družabni večer. Poslovlili smo se z obojestransko željo, da se čimprej ponovno snidemo. Ob slovesu smo se z Urbajsom še dokončno in podrobno dogovorili za naslednje srečanje na Kepi. Srečanje s koroškimi Slovenci je bilo zares prijetno, le škoda, da smo že ob prijavah za srečanje morali zavrniti kar lepo število interesentov, ker bi prav gotovo lahko napolnili še tretji avtobus.

tako podrejenost, da si pot v naš sanjski svet utiramo le z nabavo takih preoblek, znamk, nalepk in kar je temu podobnega? Avtorica je zadela žebelj na glavo. Do konca ga ni zabila – najbrž to prepušča nam.

T. O.

KAKO SE V HRIBIH ODŽEJAMO?

Z vodo, bi rekli. Vendar po dr. H. Schwarzu v »Der Bergsteiger« 1973/8 – voda ni dovolj, niti ne kombinirana z neslanimi drugimi pijačami. Če se zelo znojimo in se potem nalokamo vode, pride lahko do »hiperhidrije«, do relativno prevelike količine vode v telesu, kar lahko povzroči motnje pri orientaciji in zmogljivosti, v težjih primerih govorimo celo o zastupljenju z vodo, o epileptičnem krču, tako imenovanem vročinskem krču. Posledice so lahko res hude: vročinski kolaps, ki ga največkrat napak pojmuje, je skrajna posledica, manj nevarne so: izčrpanost, topost, neuravnovešenost, glavobol, krči v mišicju. Vse to zato, ker je v telesu premalo soli v izvencelični tekočini in krvni plazmi. Zato je za odžejanje najboljša juha, soljena s 3–5 gr. soli na liter. Čim manj je zakuhana, tem boljša je.

31

To je sicer stara stvar, pa je nimamo vselej pred očmi, kadar nas napori pri

smučanju, pri plezanju in trdi hoji ožemajo. Če smo po vsem telesu polni, je že 1 liter tekočine manj v telesu. Pri večjih naporih lahko tudi pozimi z znojem izgubimo nekaj litrov vode. Občutek žeje nas opomni zaradi izgube vode, ne zaradi istočasne izgube soli. Izguba soli pa ravno tako terja nadomestilo. Že pred 100 leti so angleški rudarji dobivali poleg pijače še slanike. Danes imamo preparat »liquisorb BW« (I. Pfrimer, Erlangen), ki vsebuje sol in grozdni sladkor. Preparat se mora raztopiti v vodi. Firma, ki proizvaja dekstro-energine, poskuša sladkanemu čaju dodajati sol. Sladkana solne tablete, »švedske tablete«, so tudi že v prodaji, sicer pa se lahko reče, da na presnovo mineralov v človeškem telesu premalo gledamo.

Kaj pa pivo?

Pivo pomirja s svojim hmeljem in alkoholom. Zato ga priporoča celo dr. Herrligkoffer – po velikih naporih. Pametno je jemati B-vitamin s pivom. Izgube soli pa pivo samo ne nadomesti. Pivo brez alkohola lahko pijemo tudi med najtežjimi napori, posebno če smo ga navajeni. Učinek alkohola je zanemarljiv, mnogi športniki izjavljajo, da jih pivo pred finišem poživlja.

T. O.

PLANINSKA SEKCIJA V TOVARNI SAVA

STANE MARKELJ

a je dobro, če človek preživi konec tedna v hribih, so vedeli tudi nekateri naši sodelavci, ko so več kot pred desetimi leti začeli z organizacijo planincev v skupino ali sekcijo. Seveda delo ni bilo lahko, vendar so vztrajali in uspeli. Nekateri teh so danes že pokojni, nekateri v pokoju, vendar se še vedno radi odzovejo našemu povabilu.

Sam se še dobro spomnim vedno nasmejanega, danes pokojnega Birka. On in še nekaj enako mislečih ljudi so želeli zanesti planinski duh v našo tovarno, približati lepoto gora delavcu, da si poišče počitek po delu tudi v hribih. Udeležba na izletih je bila v začetku bolj skromna, vendar led je bil prebit. S prihodom Padjere v tovarno je sekcija zaživela bolj intenzivno. Našel je dobre sodelavce v Birku, Verbiču, Rotarju in drugih planincih in so začeli. Še danes je zelo svež spomin na izlet v Visoke Tatre, ki je bil verjetno eden najmnožičnejših. Pa tudi drugih vrhov, doma in v tujini, smo veliko osvojili in to brez nezgod. Naj omenimo samo naše Julijce s Triglavom, Jalovcem, Mangartom, pa Grossglockner, Montaż, Kepo, Ortler, pa se takoj vidi razgibanost in volja, ki je nista ustavila niti večni led in skala.

Seveda nismo hodili samo na izlete. Dvakrat smo imeli delovno akcijo pri gradnji kočice SPD v Celovcu na Bleščeči planini. V kranjskem okolju oskrbujemo oziroma pomagamo pri oskrbi Kališča v zimskem času in tako smo odprli ta dom planincem tudi v zimskem času. Eno zimo smo oskrbovali dom na Čemšeniku nad Kokro. Vse leto pa je odprta in oskrbovana kočica na Veliki Polani. Če ne bi bilo planincev, kot sta Jože in Peter, ki vsako soboto pozimi rineta s polnimi nahrbtniki v zasneženo goro, bi te kočice bile zaprte. Seveda pomagajo pri tem tudi številni drugi planinci. Naše delo bo v naslednjih letih teklo po dosedanem tiru. Poskušali si bomo s primernimi izleti pridobiti čim več pristašev in tako postati res množična sekcija. Pazabiti ne smem na okrepitev sodelovanja z matičnim društvom in z drugimi sekcijami, k delujejo pri Planinskem društvu Kranj. Širiti mislimo tudi vzgojno dejavnost s poučnimi članki v tovarniškem glasilu »Sava«, skrbeti, da si pridobimo še večji krog naročnikov na Planinski Vestnik, čeprav imamo že sedaj čez 80 naročnikov.

Upam, da bomo uspeli. To bo najlepša nagrada za naš trud.

Sedaj pa bi vas, spoštovane bralke in bralci, popeljal – z besedo na Kriško goro, Tolsti vrh in Veliko Polano. Šestnajst članov planinske sekcije Sava in drugih ljubiteljev planin se nas je zbralo v nedeljo 19. maja 1974 zjutraj na avtobusni postaji v Kranju z željo, da bi čim lepše preživeli dan, ki je bil pred nami. Družba je bila dokaj pestra: nekaj znanih obrazov, nekaj novih, s katerimi pa smo se hitro spoznali in premagali začetniško tremo.

Prvi del poti nas je vodil iz Križ skozi gorsko vasico Gozd na Kriško goro. Čeprav drži do Gozda makadamska cesta, nam je čas hitro minil. Malo je bilo sapa, malo šale in že se je pred nami razprostrela panorama te gorske vasice, ki je bila med vojno zaradi sodelovanja s partizani požgana. Tudi vzpon, ki je od tukaj naprej precejšen, nam ni vzel dobre volje. Nekateri smo se znajili, drugi so lovili sapo, vendar zmagali smo. Na Kriški gori nas je pozdravilo sonce, čeprav sem med potjo že malo obupaval nad vremenom, ker so se zjutraj ravno v našem koncu podile čudne megle. Izročili smo se užitkom sončenja. Pazabiti ne smem srečanja s Petričem; starejši Savčani se ga verjetno še dobro spominjajo. Pripomniti moram, da je bil on eden od ustanoviteljev savske planinske sekcije, da je v njej aktivno delal in da se še danes rad odzove našemu povabilu.

Pot od kočice preko celotnega grebena Kriške gore na Tolsti vrh je za mene – verjetno nisem edini, nekaj prečudovitega. Na eni strani se pobočje položno spušča v kranjsko kotlino, na drugi strani pa prepadne stene kraljujejo nad dolino Loma. Tu je kraljestvo gamsov, ruševca in drugih živali. Tudi razgled je enkratno, posebno s Tolstega vrha, kjer so človek malo oddahne od prehojene poti. Pred nami kipi mogočni Storžič in nam kaže svojo severno steno še vso zasneženo, levo se pogled ustavi na Kofcah, Kladivu, Velikem vrhu, Košutnikovem turnu, desno leži pod nami Gorenjska, pogled nam zaprejo v daljavi Julijske Alpe, malo bolj desno pa mogočni Stol.

Stisnjena med Storžič in Tolsti vrh je globoko pod nami ležala Mala Polana. No, pa spust ni bil tako strašen, kot je bilo to videti od začetka. Vzpon bi človeka veliko

bolj utrudil in to so dokazali tudi pripadniki neke teritorialne enote, ki so se z vso opremo vzpenjali na Tolsti vrh. Ne vem, ali so bili tako utrujeni ali je bila »vojna tajna«, kdo so in kam gredo, da so bili tako redkobesedni. Z Male Polane smo po petnajstminutni hoji prispeli do kače na Veliki Polani, kjer nas je prijazno sprejel oskrbnik Peter, ki je, mimogrede povedano, naš sodelavec, Savčan.

Tu smo zašpili našo rajžo. Z obrazov udeležencev izleta sem ob slovesu razbral, da so bili zadovoljni, da jim ni bilo žal ne potu ne hude sapa. In sklenili smo, da bomo še šli, saj je še veliko lepih krajev in vrhov.

PLANINSTVO IN ŠOLA

MARIJA BRUDAR

e toliko osebni interesi, bolj potrebe po kadru za poučevanje na nižjih gimnazijah, ki so kot gobe po dežju zrastle kmalu po vojni, so me spravile k zanimanju za naravoslovne vede. Kar takole so rekli: »Učila boš biologijo in kemijo.« Nihče ni takrat vprašal, ali si za to kvalificiran ali ne. K sreči so v novomeškem okrajnem centru organizirali dobro vodstvo aktiva, ki nas je tako na hitro pečene profesorje znalo uvajati v iskanje literature in širjenje obzorja. Tudi dobro pripravljene ekskurzije, nastopi, vaje in razgovori so pomagali premagovati začetniške težave v Suhi krajini in nato v Mirnski dolini. Po šestih letih sem se znašla v Ljubljani na VPS. Profesorja Leon Detela in dr. Anton Polenec sta svoja predavanja rada bogatila z ekskurzijami. Naravoslovni muzej v Ljubljani, že takrat zelo dobro urejen, me je zvalil ob deževnih nedeljah, saj je bil najbolj pri roki. Toda ekskurzije na Šmarno goro, Topol in končno še v alpski svet so mi odprle obzorja, ki so vsebovala še toliko neznanega v poznavanju življenjskih pogojev in vso pestrost gorskega sveta. Prav je, da ti ga kdo pokaže. Nepozabni so ostali dnevi odkrivanja življenja v okolici Vršiča, Prisojnika, na Mojstrovki, Slemenu in v Tamarju. Herbariji so se polnili, hkrati pa sem prvič občutila, kaj je gora, kako te lahko priklene, ko odkrivaš njene skrivnosti korak za korakom. Po študiju me je pot vodila nazaj na Dolenjsko. Misel, da tudi šolarje popeljem v gorski svet, sem kmalu uresničila. Tlak nas je pripeljal do Kranjske gore, sekali smo bližnjice in se znašli v objemu sten, ki so jih otroci občudovali z odprtimi usti. Utaborili smo se v Erjavčevi koči. Zvečer bi morali zgodaj v postelje, ker nas je naslednji dan čakalo še precej pešačenja, a kako bi mogla mladina tako hitro zaspati? Svoje navdušenje je izražala s pesmijo: »Kdor le more, naj gre v gore!« in še v mraku bi se radi potikali okoli Poštarskega doma in Tičarice. Kar bala sem se, da mi kdo ne ostane zunaj med kravami. Sele štetje pri večerji mi je pregnalo prvi strah. Noč je bila nemirna. Naslednje jutro smo se spustili proti izviru Soče. Ko smo lani za Dan planincev odšli v Bovec in se med potjo ustavili v rojstnem kraju modrooke gorske lepote, ki je bila ob izviru popolnoma suha, sem se spomnila, kako je bila pred več leti čisto drugačna. Njena zibel je imela takrat debelo ledeno okovje, sama pa je na svet bruhala v ogromnim količinah. Tako je bučala, da je prevpila moje opomine. Trento smo hoteli temeljito pretakniti. Mogočna postava na kamnitem podstavku – spomenik važnega moža! Napis je povedal, da je to Kugy. Le kam je uprto njegovo oko? Naravnost na Jalovec. Vedela sem povedati le to, da je bil Kugy velik ljubitelj gora in Trente. Otroci so mu splezali v naročje in podnožje in se hoteli ob njem fotografirati. Potem pa kočice, seniki, cesta, Soča, edinstvena modrina in nepozabne zelene tratice ob njej! Še se bo treba vračati! Ustavil nas je alpinetum Juliana. Napisi na občestnih znamenjih so govorili o nesrečni smrti v stenah, o vodnikih, hkrati pa pričevali ljubezen tamkajšnjih ljudi do gorskega sveta. Muzej v Trenti je z besedo in sliko pričaral mladim pravljičo o Zlatorogu. Koliko nove vsebine je dobilo v teh dveh dnevih življenje mladine!

Potrebni počitka smo se zatekli v planinski dom. Gospodinja nas je zgodaj poklicala. Vsi krmežljivi smo iskali svojo obleko in nahrbtnike. »Tršica« ni našla ene nogavice. Vsi so ji pomagali iskati, a končno je sama ugotovila, da ima obe obuti na eni nogi. To je bilo smeha! Odpeljali smo se do Mosta na Soči, od tam pa z vlakom

mimo Jesenic v Ljubljano. Obujali smo spomine in sami sebi nismo mogli verjeti, da smo videli toliko novega. Nekateri so sklenili, da bodo še v počitnicah pripeljali sem gori svoje domače. Da bi nam vožnja hitreje minevala, smo se spomnili na družabne igre. Zdajci silen sunek, hipec nezavesi. Ko se zavem, vsi okoli mene jokajo in mi ponujajo mokre robce. S čela mi teče kri. Prvič na tem izletu uporabimo prvo pomoč iz mojega nahrbtnika. Naš vlak je iztiril, zaletel se je v tovrnoga. K sreči se je zgodilo to pred prihodom na postajo Lesce, ko je bila vožnja počasnejša. Razbite glave so prepeljali v radovljiški zdravstveni dom. Otroci so bili vsi nepoškodovani, le vodič se je vračal z zaščitim čelom in močnimi obvezami, vsi skupaj pa s precejšnjo zamudo na Dolenjsko. Moj vodniški krst je bil res krvav. Potrl me pa ni.

Naši naslednji izleti v bližnjo okolico, na Debenc, Trebelno, na Lisco, Kum, na Gorjance so imeli tudi svoj čar. Ni bilo potrebno iti v Julijce, da bi se zavedeli pozitivnih doživetij v gorah. Sklenili smo, da bomo v bodoče spoznavali nižine, hribovje, sredogorje in visokogorski svet. Povsod je lepa, povsod zanimivo. Naslednje leto smo zopet obiskali Trento.

Leta 1961 sem doživela preemestitev proti severu, v Kranj. Malo sem to mesto že poznala, saj smo tja dvakrat pripeljali otroke v počitniško kolonijo in obredli precej kranjske okolice. Planinsko društvo pa mi je bilo še tuje. Kolega Miloš, že kar izkušen v gorah, me je napolil na planinsko društvo, v mladinski odsek. V pripravniškem prvem letu je bilo zame vse novo. Kmalu sem spoznala, da mi planinsko delo z mladino lahko pomaga pri pouku in vzgoji v razredu, da je pravzaprav planinstvo v šoli nujno, saj je moj predmet tesno povezan z naravo, njej posvečen.

Planinska šola, ki smo jo že zgodaj organizirali na pobudo in s pomočjo starejših planincev, alpinistov in gorskih reševalcev, je tudi meni dajala vedno novo snov, zanimivo, spodbudno in zelo koristno za poklicno delo. Tečajji za mladinske vodnike v letnih in zimskih razmerah so vsebovali veliko novega tudi iz prve pomoči. To sem potem lahko s pridom uporabila tudi pri pouku v 7. razredu.

Slovenci smo planinski narod. Toda razredni izleti in športni dnevi so mi razodeli, da večina naših otrok vse premalo pozna domovino. Ko smo hoteli z razglednega stolpa na Šmarjetni gori ugotavljati imena vrhov, ki so se pogledu ponujali z vso svojo lepoto, sem videla, da še Storžiča niso vsi poznali. Zato smo sklenili, da nam mora vsak naslednji izlet razširiti in poglobiti znanje o gorah v naši okolici. Učenci, ki so bili že organizirani v planinski sekciji, so mi pri tem pomagali, saj so svoje znanje radi prenašali na sošolce.

Na izletih in športnih dnevih smo seveda tudi botanizirali. Spoznavali smo nižinski travnik, senožet, planinski pašnik, melišče, mešani, iglasti gozd, nizko grmičevje nad gozdno mejo in na prvi videz mrtvi skalni svet. Vračali smo se z gradivom in ga razstavili v šolski biološki in planinski omarici. Ob tem smo naletavali na vprašanja o varstvu narave. Kako debelo so me učenci pogledali, ko sem jim rekla, ne sme za nami ostati niti papirček, da se ne sme poznati, čeprav je počivala velika skupina ljudi. Planinci so takoj razumeli, da ne bomo pod Golico utrgali niti ene narcise. Ganljiv je bil potem prizor, ko so najmlajši v koritu zajeli vodo in zalivali bele lepoticke okoli doma na Črnem vrhu. Ogorčeni so prišli povedat, da so srečali odraslo žensko, k je imela poln cekar narcis. Šli so do nje in jo opomnili. Grdo jih je pogledala, ozmerjala jih pa ni, ker ji je bilo nerodno. Ko smo nekoč odšli na Kriško goro, so nas presenetile murke. Le poduhali smo jih in se prepričali, da res diše po čokoladi. Preproge rumenih pogačic so bile silno vabljive. Med nami je bil huncvet, ki jih je hotel doma pokazati. Velik šop jih je vtaknil v nahrbtnik in cvetovi so ga izdali – še preden jih je prinesel v dolino, so oveneli, nič ni imel od njih. Blagajev volčin je zelo zgodaj cvetoča pomladna trajnica v Polhograjskih dolomitih in Škofjeloških hribovih. Hoteli smo jo videti na njenem rastišču. Odšli smo preko Osojnika in Govejka do hriba, kjer raste čisto pri tleh. Pobočje je bilo tako strmo, da smo se leže držali za šope suhe trave in občudovali nizko »blagajko« in njene lepo dišeče cvetove. Nobenega nismo utrgali. Doma pa smo poiskali literaturo, ki je razodela, zakaj je rastlina zaščitena, hkrati pa dobili tudi razglednico z njeno podobo. Zopet je dobila planinska omarica novo vsebino, ki so se ji pridružile tudi fotografije in poročila s tega izleta.

Planinski svet je vključen v učni program za 4. in 8. razred. Zakaj ne bi vsi oddelki teh razredov dopolnili snov tudi s predavanjem o varstvu gorskega sveta? Posrečilo se mi je dobiti v Ljubljani dobre diapozitive o zaščiteni flori in favni. Poleg planincev so poslušali razlago vsi učenci omenjenih razredov. Malokatera učna ura iz spoznavanja narave, biologije in kemije ne vključuje momentov iz varstva narave, zlasti v zadnjih letih, ko se je potem razširil na skrb za vse človekovo okolje, v boj za obstanek življenja in zato tudi človeka, ki drvi v samouničenje, če ne bo spoznal nevarnosti, ki mu grozi.

Že zelo zgodaj so se mladi planinci začeli voditi v orientaciji s kompasom in specialko. Odhajali so na tekmovanja za pokal Kokrskega odreda, Jelovice, za Milovanovičev, Vojkov memorial in na republiško orientacijsko srečanje. Mnogo zanimivosti so doživljali na teh tekmovanjih, spoznavali so spomenike iz NOB in njeno zgodovino. Dostikrat so se vračali s pokalom. Še več je bilo vredno pridobivanje znanja v orientaciji. Kmalu je tudi v šolske športne dneve prodrla orientacija. Ko smo odhajali od Nemilj proti Jamniku, so planinci razgrnili na tla karto in kompasom določili azimut svojega prvega cilja. Kako so jih pogledali sošolci! Le od kod to že znajo? Propagandni odsek pri društvu je poiskal med svojimi člani predavatelje, ki so imeli zbrane dobre diapozitive s svojih izletov. Radi so prihajali na šolo, da najmlajšim pokažejo domači in tuji gorski svet, strmine drugih celin, življenje daljnih ljudstev, njihovo kulturo, najvišje dosežke naših alpinistov in reševalcev. Tudi s filmi so prišli. Odziv šolarjev je bil precejšen. Dostikrat je bila fizikalna učilnica premajhna, da bi vsa publika sedela. Geografi na šoli so razumeli pomen dopolnjevanja zemljepisnega znanja tudi na ta način, zato smo večkrat pritegnili k predavanju kompletne razrede. Število planinskih članov med učenci se je pomnožilo, bilo jih je čez 200. Zelo dobro so pomagali organizacijsko voditi sekcijo zastopniki posameznih razredov, največ tisti, ki so se tedensko povezovali z mladinskim odsekom. Imeli smo že svoj odborček, ki je skrbel za pobiranje članarine, organiziranje izletov, mnogi so postali moji pomožni vodniki, mnogi so že sami znali pripraviti krajše predavanje o hoji v gore. Tekmovanje Mladina in gore nas je še bolj razgibalo. Ob zaključku vsakega šolskega leta so sekcije dobile od društva nagrade. Poleg kompasov, zemljevidov in značk smo pomnožili planinsko literaturo. Po njej so mladi radi segali. Še najbolj jih je pritegnil Mlakar s svojim nahrbtnikom. Brali so tudi knjige drugih avtorjev – Lovšina, Kugyja, Potočnika, Lipovška, Avčina itd. Nekatere planinske sestanke smo uporabili, da smo se učili, kako napišemo planinski spis. Šolsko glasilo je naše prispevke večkrat objavilo in tudi časopis Glas.

Da se da povezati planinstvo s kulturo, smo želeli dokazati na vsakoletni centralni prireditvi, ki je med kviz iz programa planinske šole vnašala še recitacije, glasbo, dramske točke, šaljive prizore in folklorne plesse. Vse skupaj je bila celota, ki je mladini dajala nove pobude.

Lahko bi naštevala vzgojne vrednote, ki mi jih je planinstvo pomagalo utrjevati tudi v razredu: tovarištvo, pogum, spretnost, previdnost, vztrajnost, pomoč, ljubezen do domovine in še in še. Naj povem za zgled: Večkrat sem bila pozorna na manj prilagodljivega otroka. V šoli ni našel svojega pravega mesta. Stalno ga je nekaj begalo, zavedal se je, da ne more dohajati boljših učencev, čeprav bi jih bil rad. Iz svoje stiske je iskal izhod, z izpadi motil okolico, zlasti učitelje. Na izletu pa sem ga spoznala v čisto novi luči. Bolj se je počutil enak med svojimi vrstniki, rad je sprejel posebne naloge, srečen je bil, če je uspel. To ga je spreminjalo in potem se je kmalu spremenil še v razredni skupnosti. Razlago je sprejemale čisto drugače kot prej. Gotovo pa smo tudi vzgojitelji med štirimi stenami drugačni kot v naravi.

Včasih smo planinci preživljali skoro vse nedelje v gorah. Po uvedbi prostih sobot smo pridobili dan zanje. Starši so bili veseli našega dela z otroki, sama pa sem bila vedno srečna, če sem pripeljala otroke cele in zadovoljne domov.

In odnos drugega okolja do vsega tega dela? Večkrat so se pojavile močne silnice, ki so me hotele odvrniti od planinskega dela. Toda ni jim šlo od rok, saj je bila okoli mene mladina, ki je z veseljem in s hvaležnostjo v očeh sprejemala, kar jim je dajalo planinstvo. Mentor, ki razdaja svoj prosti čas za to, pa je nujen, nepogrešljiv. Generacije prihajajo in odhajajo. Dela nikoli ne zmanjka. Povezava navzgor z društvom, meddruštvenim odborom, regionalnim odborom mladinskih odsekov, s planinsko zvezo in njeno mladinsko komisijo, z odborom za vzgojo in izobraževanje omogočajo, da razvoj ne zamre. Odpirajo se novi pogledi in ideje, nove naloge, hkrati pa se spoznavamo z ljudmi, ki delajo za iste cilje, čeprav vsak v svojih posebnih okoliščinah. Gotovo je važna ta horizontalna in vertikalna povezava. Brez nje si težko predstavljam planinski učinkovit proces. Tudi povezave z drugimi specializiranimi organizacijami lahko rode le pozitivne sadove.

Program mladinske komisije z akcijo Pionir-planinec se trudi, da bi vključeval tudi najmlajše – cicibane. Potrebno nam bodo pomnožene pomožne mentorske vrste. Ne bodo jih dale okrožnice, pač pa vzgoja v šolah, ki pripravljajo vzgojitelje in učitelje, če bodo znale razvijati do tega dela pravo ljubezen. Mentorji, ki delajo v osnovnih šolah že nad deset let, bodo najbrž vztrajali, dokler bodo zmogli. Po njihovem odhodu pa bi ostala praznina, če ne bomo pravočasno dobili naslednike. Mislim, da je to tudi skrb vse planinske organizacije in vse družbe. Morali bomo pridobiti več mentorjev tudi na šolah druge stopnje. Potem naši otroci ne bodo čutili toliko težav, ko se bodo odločali za nadaljevanje svojega šolanja. Vzgoja je dolgotrajen proces in se ne neha pri petnajstih letih.

TRIJE IZLETI Z MLADINO

MARIJA BRUDAR

Množično srečanje na Snežniku

a sestanku koordinacijskega odbora mladinskih odsekov Gorenjske so se dogovorili, da gorenjski planinci še to jesen obiščejo Snežnik na Notranjskem in se odzovejo vabilu ilirskobistriških mladincev na prijazno srečanje.

V realizacijo tega sklepa smo začeli močno dvomiti zaradi mokrega oktobra, ki nam je nalival ogromne vodene gmote, da smo že pozabili, kakšno je sonce. Nebo pa se je le nasmehnila, petek je pokazal najlepši obraz, zato smo polni upov krenili v soboto, 19. oktobra, na pot. Prišli smo z vseh koncev: od Mojstrane do Kranja, od Tržiča do Bohinja. Štirje avtobusi so drseli proti Notranjski. Najmanjši planinec je imel štiri leta, najstarejši 75 let, pravzaprav sama mladina, saj planinstvo ohranja mladost.

V Ilirski Bistrici so nas čakali predstavniki tamkanjšnjega planinskega društva. Na žalost je bil Snežnik zavit v megleno odejo, ko smo se vozili po njegovih širnih gozdovih. Naš prvi cilj je bila kočja na Sviščakih, kjer se pa nismo ustavili. Spretni šoferji so se potrudili in nam še malo skrajšali pot.

Končno se je vendarle začelo pešačenje. Pot je bila zasnežena, gora je bila popolnoma vredna svojega imena. Megla nam ni dovolila večjega razgleda, toda tudi v naši bližini je bilo dovolj zanimivega. Privlačil nas je kraški svet s svojimi značilnostmi. Videli smo sledove divjadi, medvedove stopinje so nam pognale strah v kosti. Če bi imeli s seboj lovce, bi se gotovo vračali s trofejami. Drevesa so vedno bolj kazala svoj boj z burjo, ki tudi nam ni prizanašala. Njeni sunki so nas kar premetavali, občutili smo, kaj je prava zima v gorah. Zavijali smo se v svoja oblačila, kape potegnili kar se je dalo navzdol, zategovali šale in rute pa vztrajno rinili proti vrhu.

Nosovi so pordeli, prehlajeni so dobili vtis, da jih še bolj grabi, obrazi so vzcveteli. Končno so se iz megle pokazali obrisi kočje, ki nas je sprejela v svoje zavetje. Natlačili smo se vanjo, saj je bilo tam že koprške mladine za en avtobus. Prijazni gostitelji so nas pričakali s čajem, ki se nam še nikoli ni tako zelo prilegel. Zunaj je tulil vihar, mi pa smo si pridno nabirali novih moči. Prebili smo se tudi na vrh, saj ni daleč od kočje. Kako škoda, da nam ni mogel odpreti slavnega, edinstvenega razgleda, ki ga v svojem bogastvu sicer ima. Megleno pokrivalo je bilo pregosto in se je pretmasto tiščalo njegovih pobočij.

Vračati smo se morali, ker se je megla že odločila, da bo nekaj dajala od sebe. Umaknili smo se ji v dolino. Ogreti avtobusi so nas popeljali do kočje na Sviščakih. Tu smo se še poslovili od gostiteljev in jih povabili, da nas spomladi obiščejo v naših gorah. Na pot proti domu je kraljal čas Jeseničanom Čopov Jaka s svojimi dovtipi, Kranjčane pa je zabaval Janko Zihert s pesmicami, ki jih je sproti koval. Tako smo – že zopet vso sivo – Gorenjsko pozdravljali z nasmehanimi obrazi in vse je bilo v njej tako lepo.

Obiskali smo kraje kmečkih uporov

a 14. april nam ni vreme nič dobrega obetalo. Že ves teden so se vrstile plohe in snežni viharji, pritiskal je mraz. Z naših šol pa so le prihajale prijave planincev za skupni izlet v Belo krajino in na Gorjance.

Naročeni avtobus je najprej nabiral planince iz okoliških šol. V Kranju so čakali mestni učenci. Zelo so bili presenečeni, ker zanje v avtobusu ni bilo več prostora. Poslovalnica »Creine« je razumela naš položaj in takoj preskrbela še eno vozilo. Pričakovali smo, da bo južno od Ljubljane le topleje. Kako začudeno pa smo pogledali skozi okna, ko smo videli tudi vse nižine v beli odeji. Žal nam je bilo, da nismo vzeli s seboj smučk.

Z glavne ceste smo zavili proti Žužemberku. Občudovali smo lepote zelene Krke in se ustavili pri znamenitem gradu nad naravnimi žužemborskimi slapovi. Tudi grad Soteska nas je pritegnil. Izstopili smo in tov. Benedik nam je povedal precej zanimivih zgodovinskih podatkov o tem kraju. Krenili smo na slabšo cesto in sprejela nas je ozka dolina pod obrobjem Kočevskega Roga. Za sabo smo pustili Črnašnje. Napis v vasi Vršice pa nam je nakazal smer proti Mirni gori. Do vasi Planina nad Semičem smo se še peljali. Tu smo zagledali planinski dom, ki ga oskrbuje Planinsko društvo Črnomelj. Gorenjske goste bolj redko vidi. Stoglavna kolona se je zagrizla v breg.

Bil je spolzek, snežen in blaten. Koča nas je lepo sprejela. Na peči so se grelj taborniki iz Novega mesta, mi pa smo posedli okoli nje. Kmalu smo bili zopet zunaj in se pošteno nakepali. Razgledni stolp je odpiral poglede po vsej Beli krajini – tisti dan dvakrat beli. Videli smo napise, da so bili tu hudi osvobodilni boji. Nekaj let je med vojno bilo ozemlje osvobojeno, vasi so dajale ranjenim partizanom zavetje in pomoč. Spomenik pove, da je bil tu rekonvalescentni center partizanskih bolnic. Avtobusa sta zopet štartala in nas odpeljala drugemu cilju naproti. Semiška gora s svojimi skrbno obdelanimi vinogradi je bila hitro za nami. Cesta se je vijugala med belimi brezami in stelnjiki. Na drugi strani pod prelazom Vahta smo zavili na stransko pot. Na zahodnem robu Gorjancev je vas Podgrad. Sredi vasi smo komaj dobili dovolj prostora, da sta naša šoferja obrnila dolgi vozili. Mladina pa se je začela vzpenjati na prijazen grič Mehovo. Tu je bil v srednjem veku mogočen grad z obzidjem. Danes so le še razvaline. Ker smo se v tem letu spominjali kmečkih uporov, smo radi prisluhli razlagi iz zgodovine težkih časov. Mindorfi so bili bogati graščaki, Mehovo pa je bila njihova mogočna utrdba, življenje tlačanov neznošno, izkoriščali so jih do skrajnih meja. Ko se je vnel hrvaški in vseslovenski upor, so se uprli tudi kmetje pod Gorjanci. Napadli so grad, njegove gospodarje so zapregli v plug in jih poganjali. V Velvazorju beremo, da so do smrti potokli vso družino Baltazarja Mindorfa. Kasneje so kmetje kaznovali tudi Uskoke, ki so prišli grajskim na pomoč. Zeleli smo se vziveti v tiste uporniške čase. Planinci smo se odločili, da Aškerčovo pesem Tlaka doživimo na Mehovem in ta načrt smo tudi izpolnili. Dva dečka sta ponazorila Mindorfe s plugom. Zgrabila sta podrto deblo, ga vlekla v breg, drugi pa so ju priganjali z dolgimi palicami. Se danes se čuti v tukajšnjih naseljih revna preteklost, ki pa jo hoče počasi, a zanesljivo izbrisati neomajna volja in delovna roka podgorskega kmeta. Traktor sredi vasi pove, kako daleč so že napredovali. Množični obiski gradu Mehovo jih spominjajo na stare čase. Ponosni so, da so potomci upornih očetov, ki so se tudi med zadnjo vojno dobro izkazali.

S kranjskimi jamarji v manj znane jame

letu 1973 so jamarji v Kranju ustanovili samostojno društvo in se tako organizacijsko osamosvojili od planinskega društva. Toda njihova naklonjenost planinski mladini ni popustila. Sklenili so, da še dalje sodelujejo z mladinskim odsekom.

19. maja je pred »Creino« mladina napolnila dva avtobusa, v enem so bili pionirji iz različnih osemletk, v drugem pa mladina iz srednjih šol, največ iz ekonomsko-administrativnega centra. Med vrvež so se pomešali jamarji z vso svojo »bojno opremo«. Krenili smo sončni Notranjski naproti. Postojni smo privoščili samo »pozdrav na desno«, saj jo vsi že dobro poznamo. Pritegnil nas je Predjamski grad, ki očarljivo mežika iz preluknjane griba. Kako prav je, da smo ga po vojni obnovili in spremenili v muzej. Vodičeva razlaga nas je popeljala v zanimivo zgodovino in pred nami so oživele dobe od turških vpadov do osvobodilnih bojev. Kar precej časa smo se tu zadržali, zato smo morali črtati iz programa botanični vrt v Sežani. Ustavili smo se na kraških travnikih pri Lipici. Sprejelo nas je opojno dišeče cvetje in nakazalo pot proti jami Vilenici. Tam so nas čakali jamarji iz Sežane. Zabrnal je generator, spremljevalci so oblekli svoje uniforme, prižgali karbidovke, odprla so se železna vrata in kolona se je spuščala v globoko podzemlje. Na varnih in širših mestih smo se ustavljali in občudovali stvaritve velike umetnice narave. Koliko je teh lepot! Vse premalo jih poznamo. Nekaj velikih stalaktitov je bilo odbitih. Uničevalčevim rokam ne uide niti ta svet. Obrniti smo se morali, ker so se začeli še neobdelani prepadi. Zunaj smo si privoščili kratek počitek na zeleni trati, nato pa se odpeljali v Lipico. Po kosilu smo si ogledali odlične lipicance in njihove hleve. Zvedeli smo marsikaj iz zgodovine tega naselja in o vzrejanju jahalnih konj. Marsikdo si je zaželel, da bi jezdil ali sedel na koleselj, a čakal nas je še neznan svet.

Avtobusa sta nas potegnili v smer Hrpelje-Kozina. Tam blizu je vas Markovščina, okoli nje pa obširni kameniti pašniki z brinjem in borovimi gozdiči. Niti slutiti ne moremo, kaj vse skriva ta pokrajina pód sabo. Jamarski vodje so nas že čakali. Pot v Dimnico je vsa zvita in zavarovana, spušča se strmo navzdol v 45 m globoko brezno. Preden smo zapustili dnevno luč, smo slišali izredno zanimivo razlago o tej jami in njenem odkrivanju. Ime je dobilo od vlažnih plasti zraka, ki se kot dim prikradejo iz votlin. Prvo pot v globine so tu vklesali že pred prvo svetovno vojno člani slovenskega planinskega društva iz Trsta. Nato je italijanska fašistična oblast ustavila začetni razmah turizma na zunaj revnem Krasu. Marljivi jamarji društva »Dimnica« se izredno prizadevajo, da bi svoj neizkoriščen zaklad odkrili najširšemu krogu ljudi. Presenečeni smo bili nad izrednimi apnenčastimi tvorbami, ki jih je tu vklesalo neutrudno dleto naših podzemnih voda.

NA ZLETU JUGOSLOVANSKIH PLANINCEV

VLADIMIR PELKO

najsti zlet planincev iz vse Jugoslavije je bil leta 1972 na obronkih legendarne Kozare – v Kotlovači pod Mrakovico. Zlet je trajal od 26. do 29. julija. Udeležilo se ga je tudi šest mladih planincev iz Kranja.

Zaradi zgodnjega odhoda iz Ljubljane, že ob štirih, smo iz Kranja odpotovali že 25. julija zvečer. Noč smo prebili na ljubljanski železniški postaji, od koder smo nekaj pred četrto uro odšli pred Planinsko zvezo Slovenije. Tam sta na naše presenečenje čakala le še dva udeleženca, sicer člana Planinskega društva Delo. Predstavniki mladinske komisije PZS me je določil za vodjo skupine in tako smo namesto z avtobusom odpotovali z vlakom, ki je imel skoraj enourno zamudo. Za dobro voljo je takoj poskrbel naš harmonikar Peter. Zaradi zamude nam je odpeljal tudi vlak za Prijedor, zato smo dveurno čakanje porabili za bežen ogled Zagreba. Končno smo zapustili tudi Zagreb in vožnja do Siska je bila kar solidna, čeprav smo prostor dobili le na hodniku. Tu pa se je trlo ljudi. Vagoni so bili natrpani do zadnjega kottička, tako da so nekateri stali tudi na stopnicah ali med vagoni. Nestrpno smo čakali na Prijedor. Na peronu nas pozdravi napis:

Dobrodošli nam drugovi planinari!

Utrjeni bolj, kot da bi ves dan hodili po naših lepih gorah, se oddahnemo, medtem pa je Pero že raztegnil svoj meh. Kam sedaj? Zaman iščem predstavnike tamkajšnjega planinskega društva, zaman sprašujem miličnike, nihče nam ne ve povedati, kam naj se obrnemo. Medtem začne primakati. Zavijemo v prvo krčmo, nakar se ob zvokih harmonike iz naših grl oglasi vesela pesem. Ko se sprijaznimo z usodo, da bomo to noč morali prebiti v mestu, se odpravimo proti hotelu. Imamo srečo. Dohiti nas predstavnik prijedorskega planinskega društva in nas povabi na svoj dom. Prespimo, na srečo, v še neopremljeni sobi, kajti prebudimo se v vrtincu puha.

Ena od spalnih vreč je bila namreč nekoliko strgana. Z avtobusom se odpeljemo do Kozarca, od tod pa pot pod noge do tabora. Toda pot je bila še dolga, zato smo pridno vzdigovali palce in se tako nazadnje vsi pripeljali prav v tabor. Javimo se pri vodji tabora. Na naše začudenje pokaže prostor, kjer naj postavimo šotore. Spogledamo se, kajti nihče od nas ni imel šotora. Kratek posvet organizatorjev in že nas vodja odpelje do velikega šotora, v katerem bi udobno spalo najmanj dvajset ljudi. A problemov še ni bilo konec. Šotor je stal na ilovnatih tleh, zato je bil vlažen.

S planinsko šolo na Joštu

Foto F. Benedik

Strnili smo glave na kratek posvet in že smo se z noži v rokah zapodili v gozd. Narezali smo si bukovih in smrekovih vej, jih položili na zemljo, čeznje na debelo nanosili praproti in to pogrnilo s šotorskimi krili.

Medtem je spiker preko razglasne postaje objavil, da se bo pričelo tekmovanje – pokaži, kaj znaš – in da je potreba udeležence prijaviti. Seveda, brez harmonike ne gre, smo si dejali in prijavili našega Petra. Tekmovanje se je pričelo. Vrstile so se pevske in glasbene točke, vzdigovali so mize in stole z zobmi in kaj bi našteval. Končno je bil na vrsti naš Pero, ki je z dvema poskočnima Avsenikovima polkama predramil številne gledalce. Aplavza ni bilo ne konca ne kraja. Dosegel je prvo mesto in za nagrado dobil hlače. Po večerji smo še dolgo v noč prepevali ob zvokih harmonike, vmes pa se tudi zavrteli.

Naslednji dan smo se povzpeli na Mrakovico, kjer smo si ogledali veličasten spomenik padlim v revoluciji, ki so darovali svoja življenja na legendarni Kozari. Popoldne pa smo si ogledali razna tekmovanja in vaje GRS iz Sarajeva. Medtem pa smo sklepali vedno nova in nova prijateljstva s planinci iz vse države. Po večerji pa smo ob tabornem ognju in kasneje v planinski koči pripravili pravcato predstavo. Ob zvokih harmonike so zvenele predvsem Avsenikove pesmi, vmes so se vrstile šale, v koči pa smo pokazali nekaj šaljivih iger, ki krajšajo večere v planinskih postojankah.

Hoja med steklenicami, ko nazadnje stopiš v čeber vode, podajanje marmelade drug drugemu z zavezanimi očmi, pa vožnja z vlakom pa še in še. Rajanje se je zavleklo daleč tja v zgodnje jutro.

Čeprav utrujeni od kratke noči, a zadovoljni smo se poslavljali. Vsakdo si je želel tudi sliko za spomin, zato fotografiranja in poziranja ni in ni hotelo biti konca. Zato smo se zamudili dalj, kot smo mislili. Zamudili bi bili vlak, a so nas iz zagate rešili člani GRS, ki so nas z džipom odpeljali v Prijedor. Vstopili smo v poslovni vlak ter se udobno preko Zagreba vrnili v Ljubljano.

IZ DNEVNIKA PIONIRSKIH IZLETOV V LETU 1974

FRANCI BENEDIK

ri pionirskem odseku PD Kranj, ki obstaja kot samostojen odsek eno leto (prej je bil pododsek mladinskega odseka), se je zadnje čase zelo razmahnilo izletništvo. Letno imamo okoli 50 večjih ali manjših izletov.

Posamezne planinske sekcije organizirajo predvsem izlete v bližnji planinski svet, naj pot do njega ni nikjer daleč pa tudi možnosti je dovolj. Pionirski odsek pa redno organizira tudi nekaj izletov v bolj oddaljene predele, kamor posamezne sekcije ne bi šle. Tako smo obiskali že mnogo naših gora in manjših hribov od Boča na vzhodu do Matajurja na zahodu, od Uršlje gore na severu do Mirne gore na jugu. Lani smo pričeli tudi z rednimi vsakoletnimi večdnevnimi izleti v Julijce, ki jih organiziramo med šolskimi počitnicami. Vsi izleti so vedno bolj obiskani in se nam v zadnjem času že pojavlja problem prevelikega števila udeležencev, ko moramo za prevoze naročati po 3–4 avtobuse Organizacija terja seveda veliko dela in priprav. Z njimi so zelo obremenjeni mentorji, ki morajo urejati vse potrebno: prijave in navodila udeležencem, vodstvo izletov, ki so navadno v prostih sobotah ali nedeljah. Ugotavljamo pa, da so prav izleti najboljša propaganda za širjenje planinstva v osnovnih šolah. Ravno z njimi pridobivamo nove člane in njim se lahko zahvalimo, da je v Planinsko društvo Kranj včlanjenih zavidljivo visoko število pionirjev (800–900 oziroma nad $\frac{1}{3}$ članstva).

Tudi v letošnji pomladi smo organizirali 4 večje izlete, peti, to je pohod v Julijce, je bil na programu konec avgusta.

Kaj je zapisala o izletih naša kronika.

Za začetek so poskrbeli **kranjski jamarji**, ki se vsako leto potrudijo, da ne spoznavamo le zunanje podobe naših pokrajin, ampak tudi skrivnostni podzemeljski svet. Tako smo se seznanili že s celo vrsto biserov: Planinsko Želensko jamo pri Kočevju, jamo pod Babjim zobom, Vilenico in Dimnico na Krasu.

Letos smo obiskali še dve znani jami, Križno in Taborsko jamo. Čeprav je Taborska jama zelo lepo urejena in velja za eno najlepših jam, je bila za mladino večje doživetje **Križna jama**. Ob svetlobi karbidovk in množici žepnih svetilk je bilo vzdušje prav jamarško. Temu je pripomoglo tudi jamsko blato, ki se nas je vneto prijemalo, da smo bili ob vrnitvi res videti kot pravi raziskovalci podzemlja. Najglobji vtis je napravil Medvedov rav, kjer smo lahko videli številna okostja jamskega medveda in se nehote zamislili v preteklost. Ob razlagi našega vodiča je marsikdo že videl lomastiti pred seboj veliko pošast, ki jo je ledona doba prisilila, da je izumrla. Še dolgo po vrnitvi s tega izleta smo se o njem pogovarjali na cesti, po šolskih hodnikih in doma. S posebnim ponosom je marsikdo razkazoval svojo trofejo – kosti jamskega medveda, stare na tisoče let. Šele nova izletniška doživetja so zameglila spomine na jamski svet.

Ob praznovanju **100-letnice PZH** smo dvakrat obiskali sosednjo republiko. Najprej smo se odločili za **Učko**. Zopet se nas je zbralo preko 100 pionirjev in njihovih mentorjev. S tremi velikimi avtobusi smo krenili proti Primorski. Dolgo vožnjo je kratkočasilo petje in opazovanje znanih in neznanih krajev ob poti. Na cesti proti morju pa nas je na zahodu še spremljala hribovita Čičarija in na njenem skrajnem jugu smo iskali naš današnji cilj. Končno smo zavili proti Učki. Pod nami se je lesketalo morje in vabilo, toda naši avtobusi so obrnil svoja krmila po prašni cesti vedno više v naračje Učke. Obstali smo. Tu je Poklon – prelaz, preko katerega se cesta prevlani v Istro. Nehote smo se prepričali, da je predor skozi Učko potreben, saj bo to lepo hrvatsko pokrajino bolj tesno povezal z ostalo domovino. Izstopimo! Pozdravi nas sunkovita burja in oster gorski zrak bogatih gozdov. Kot da smo v gorenjskih hribeh in ne le nekaj km od morja. Kmalu odkrijemo planinsko kočo Planinskega društva Opatija. Prijazni gostitelji so na našo željo kočo odprli, da smo se lahko odpočili in poskrbeli za okrepitev s planinskim čajem. Malo nerodno je bilo le to, da je bila za našo veliko skupino kočica le kočica in smo morali organizirati »izmene«, da smo se v njej lahko vsi zvrstili. Sicer pa je bilo tudi zunaj lepo, saj se nam je ponujal čudovit razgled na Opatijsko obalo in Reko.

Dobro markirana pot nas je vodila čez prijetna pobočja z edinstvenim razgledom. V daljavi nas je pozdravljala visok televizijski stolp in nam kazal pot. Komaj se je dolga kolona dodobra razvila, smo bili že na vrhu. Spoznali smo, da je Učka celo pogorje. Na jugovzhodu zaključuje greben openčastih vrhov in planot, ki se

Pionirji iz Kranja na Matajurju

Foto F. Benedik

Kranjska planinska mladina na Triglavu 1973

Foto F. Benedik

vlečejo od našega Slavnika preko Čičarije do morja, kamor se strmo spušča iz višine nad 1000 m. Najvišji vrh se imenuje Vojak, označuje ga kamnit razgledni stolp z razkošnim pogledom. Proti zahodu je ležala pod nami vsa Istra z vso barvitostjo prihajajoče pomladi, na drugi strani pa lesketajoča gladina Jadrana vse do Krka in Cresa. V daljavi so se belila gola pobočja najmogočnejšega hrvaškega pogorja – Velebita. Dolgo smo se predajali toplemu soncu in uživali ob lepem razgledu, končno pa se je bilo treba obrniti proti Poklonu. Tu smo se še enkrat zahvalili planincem Opatije za izkazano pozornost, jih povabili v naše gore in hkrati obljubili, da še pridemo.

Še enkrat smo se v letu 1974 namenili k sosedom. Bilo je to v dneh velikih slovesnosti na **Platku** v začetku julija. Skoraj nismo mogli mimo velike obletnice naših sosedov, čeprav smo šolsko leto že končali.

Zopet se nas je zbralo za en avtobus. Povabili smo zlasti vse tiste mlade planince, ki so bili med letom najbolj delavni, da bi jih nagradili za njihov trud. Tudi to pot nam je bilo vreme izredno naklonjeno. Ko smo z Reke premagovali klance proti Gorskemu Kotaru, se je začel za nas čisto nov svet. Nestrpno smo begali z očmi po bližnjih vrhovih in med njimi iskali naš cilj. Učka, naša stara znanka, nas je prijazno pozdravljala iznad Opatijske riviere. Iz skrbi, da ne zgrešimo, nas je rešil kažipot »Platak«, ki nas je varno pripeljal do cilja. Sprejela nas je širša kraška planota z mogočnim planinskim domom.

Zopet smo se čudili, da se je tako blizu morja razvila popolnoma drugačna podoba pokrajine, ki nas je spominjala na našo Pokljuko. Prijazni domačini so nam razložili, da je posebno lepo pozimi. Takrat so kontrasti še večji, saj se v kratkem času lahko kopljete v morskih bazenih Opatije in smučate na belih poljanah Platka. Velike so možnosti za turistični razvoj.

Najraje bi se pridružili številnim letoviščarjem in planincem, ki so lenarili na zelenih livadah. Toda premagali smo skušnjave. Zbrali smo svoje sile in se povzpeli na hrvaški Snežnik.

Pot nas je vodila po neskončnih gozdovih in nič ne bi bili presenečeni, če bi srečali risa, medveda ali kako drugo zver. Ni jih bilo, pač pa smo se pozdravljali s številnimi planinci, ki so nas zelo dobro informirali o poti. Njihove ocene so bile tako različne, da nazadnje še sebi nismo več verjeli. Razgled na vrhu je edinstven. Za nas je bil popolnoma nov. Počasi smo se le nekoliko orientirali. Pomagala nam je zopet Učka

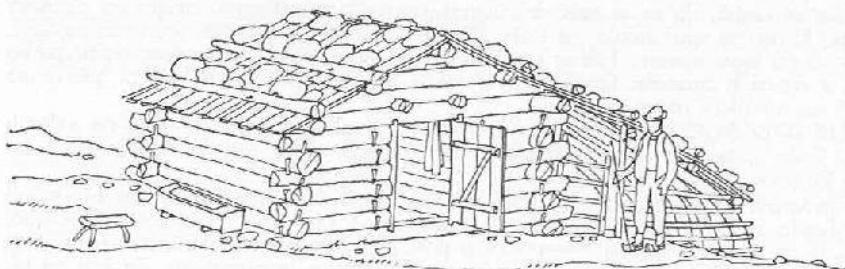
in slovenski Snežnik. Nanj so hrvaški planinci ravno pred našim prihodom odprli pot, ki bo vezala ta dva markantna vrhova enakega imena. Najbliže se nam je kazal znani Risnjak, povsod okrog pa sami gozdovi, kamor je seglo oko, le na jugu se je bleščala jadranska sinjina. Ogledali smo si tudi planinsko kočo, ki po svoji legi bolj spominja na visokogorsko zavetišče kot pa na kočo v višini našega Kališča. Do Platka potem ni bilo daleč. Mladina je postala nestrpna. Komaj smo ujeli čas za kosilo, kajti izlet je imel še en cilj – nič manj vabljiv kot Snežnik. Čakalo nas je kopanje v toplen morju. Nabalali smo se v pregreti avtobus in že drseli proti Opatici, da operemo preznojena telesa in na lastni koži zaslutimo turistične perspektive Platka. Na plaži smo hitro zmetali na kup našo planinsko opremo, ki je sredi poletnih letoviščarjev vzbujala precejšnjo pozornost. Še nikoli nam ni morska kopel tako ugajala. Resnično zadovoljni smo se pozno zvečer s pesmijo vračali v podnožje slovenskih gora.

Še eno doživetje je bilo letos za nas zanimivo – izlet v pogorje **Matajurja** na naši zahodni meji. Odziv je bil zopet velik. V čudovitem nedeljskem jutru sta nas dva polna avtobusa peljala skozi Poljansko dolino. Na Visokem smo pomahali Tavčarju v pozdrav, privoščili Blegošu dolg pogled in že smo zapustili šumečo Poljansko Soro. Kmalu smo bili v Cerkljanski kotlini. Koliko je bilo tu zopet zanimivega, posebno za mladega planinca, ki hoče vedeti imena vseh vrhov, ki se ponujajo očem! Po ozki dolini Idrijce smo kmalu pridrseli v Most na Soči, kjer si podajata roko alpski svet in Sredozemlje. Tudi pokrajina nas je navdušila. Imeli smo občutek, kot da smo že v Primorju, nad nami pa so se dvigali alpski vrhovi, na njih so se lesketale zaplate snega.

»Soča, Soča!« je donelo z mladih grl. Kako je ne bi spoznali, te najlepše evropske reke. V mislih smo ponavljali Gregorčičeve verze, saj smo tudi mi pili sinjino neba in zelenilo gorskih trav. Tako smo bili zaposleni z ogledom, da bi bili skoraj pozabili na naš cilj. Zapustimo dolino Soče in se vzpenjamo v hrib proti vasicji, ki leži na prehodu v Benečijo. Na Livku smo. Treba bo izstopiti. Čebljanje skraj stoglavega drobiža je zmotilo tiho nedeljsko idilo prijaznega primorskega kraja. Prisluhnilni smo pojoči govorici domačinov, ki so nam svetovali poti in vrhove. Zavedal smo se, da bi bil vrh za toliko množico v tako kratkem času najbrž pretrd oreh. Kljub temu smo sledili obledelemu napisu, ki nas je usmerjal. S težavo smo ubirali slabo markirano pot, ki se je vzpenjala po senožetih Mrzlega vrha. Toplo goriško sonce nas je hitro oznojilo in osušilo zgovorna usta. Izbrali smo primerno mesto za počitek. Ko smo zadovoljili svoje notranje potrebe, nam je uhajal pogled globoko v dolino in v višave na nasprotnem bregu. Kot na dlani se je pred nami razprostiral Gregorčičev planinski raj. Pogled se je sprehajal od visokega Krna navzdol proti Vrsnu pa cerkvice nad Sočo, kjer spi pevec te lepote. Pod nami se je stiskal Kobarid in za njim dolgo slame Kobariškega stola. Še dalje so se belili snežni vrhovi novega smučarskega raja – Kanina in sosedomov. Ze samo zaradi tega čudovitega pogleda se je izplačalo priti sem gor.

Opoldansko sonce nam je izpilo preveč moči. Ko smo stali na Mrzlem vrhu, smo kmalu ugotovili, da bomo danes Matajurju samo pomahali v pozdrav, drugič pa ga gotovo dosežemo. Takrat nam bodo prave poti že znane in tudi čas nas ne bo priganjal. Izkoristili smo ugodno razgledišče, ki se odpira z vhodnega vazala na Matajur in se razgledali po dolini in širni okolici, nato pa smo mahnili nazaj proti Livku. Čakala nas je še dolga pot prek Bovca, Trente, Vršiča in Kranjske gore. Tudi povratek nam je pokazal veliko lepega in zanimivega. Ob slovesu smo ugotovili, da smo nedeljo dobro izkoristili.

Skupni izleti zblížujejo mladino iz vasi in mesta, sklepajo se nova poznanstva in prijateljstva, utrjuje se planinska zavest in spoznanje, kako neizčrpno je bogastvo v lepotah naše domovine. »Kdaj bomo zopet šli tako skupaj?« odmeva po naših šolah. To je za nas najboljšo potrdilo, da ubiramo pravo pot.

NA STANIJU V KLINU 1936

OD ČRNE NA KOROŠKEM DO JEZERSKEGA

M. NAGLIČ

rije navdušeni učenci-planinci smo se z dvema mentorjema odločili, da prehodimo slovensko planinsko transverzalo.

V lanskem avgustu smo jo zdelali od Črne na Koroškem, prek Savinjskih Alp do Jezerskega. Izlet se je kajpak začel v Preddvoru. Z avtobusom smo se med zelenimi travniki, lepimi zoranimi polji in sadovnjaki pripeljali v Ljubljano. Presedli smo na drugega jeklenega konjička in odbrzeli naprej. Vozil smo se mimo Trojan, znanih po okusnih bobih in med hmeljskimi nasadi. Obiralci so ga po vseh poljih pridno obirali. Avtobus nas je peljal mimo šofanjskih termoelektrarn, skozi Slovenj Gradec in se za krajši čas ustavil v obmejnem Dravogradu. Okrog poldneva smo prispeli v Črno. Pet ur vožnje z jeklenim konjičem nas je pošteno utrudilo.

»Joj, moj nahrbtnik,« je taval Iztok. »Vsaj pol bi lahko pustil doma,« je na glas premišljeval. »Ah, mojega poglej,« sem ga zavrnil. »Kar poskusi, boš videl, da je težji.« Po makadamski cesti smo se počasi vzpenjali proti Smrekovcu. Na obeh straneh poti so se prijazno smehljale maline. Makadam se je neskončno vlekel. Pri prijaznem kmetu smo izvedeli, da je naš cilj še precej daleč, smo pa na pravi poti. Stopili mo na gozdni poti. Tam nekje na vzhodu je začelo precej pokati. Najbrž so minerji na nasprotnem hribu razstreljevali mogočne skale. Bili smo tako prestrašeni, da smo komaj lezli naprej. Proti večeru smo prišli do kočice na Smrekovcu. Najbolj smo bili že ob pol petih na nogah. Z nahrbtniki v rokah smo po prstih odšli iz sobe. Drugi gostje so še trdno spali, pravzaprav navijali svoje smrčanje. Jutro je bilo tisti dan čudovito. Plice so v krošnjah že veselo čebljale. Rahel veter je majal travne bilke, sonce še ni vžšlo, zato je bilo hladno. Hoteli smo še pred soncem priti na vrh Smrekovca. Le nekaj minut smo opazovali valovito pokrajino. Sla po novih doživetjih nas je vlekla naprej. Steza je bila travnata in se je vila po planinskih travah. Na jugu smo zagledali z gozdovi porasle Golte, daleč na zahodu pa obrise Savinjskih Alp. Okrog poldneva smo bili že na pobočju Raduhe. Na srečo smo kmalu prišli do Koče na Loki, ki leži na planini tega imena.

Popoldne smo med ruševjem zrli vedno bolj strmo v hrib in na greben. Lepe poti je bilo kmalu konec in nenadoma je pred nami zazijal prepad. Severna stran Raduhe je podobna pravi gori. Prehod na skali je bilo zapisano »Durce«, puščica nam je pokazala, da se bomo morali spustiti po steni. Res so bile to planinske durce, saj smo se prvič srečali z jekleno vrvjo in klini. »Joj, oče, na pomoč!« se je na vse kriplje drl Andrej. Ne samo hlače, tudi noge so se mu pošteno tresle, ko je lezel po strmi poti navzdol. Nič bolje ni bilo z nami. Po melišču smo se spustili do lepo prenovljenega zavetišča na Grohatu. Šele pozno zvečer smo do kraja izmučeni prispeli v dolino Savinje. Deset ur hoje smo imeli za sabo. Naš cilj je bil zdaj le še en sam – postelja pri Rogovilcu.

Naslednji dan nas je sonce zbudilo ob osmih. Po zajtrku smo odšli v Robanov kot, ki ga z vseh strani obdajajo mogočne skalne stene. Pri Robanu v Kolu smo dobili zelo dobro kisl mleko. Steza se je kmalu začela vzpenjati, zavarovana je s klini in vrvmi. Res je drzno vklesana vse do Moličke počiči. Do kočice pa smo potem hodili še dobro uro. Narava se je tu nedotaknjena ohranila. Kako mogočne so stene teh gorskih velikanov! V Kocbekovem domu je bilo veliko planincev in le s težavo smo dobili prostor za mizo.

Po kosilu smo hodili še tri ure in prišli do kočice na Kamniškem sedlu. Oskrbnica nam je že ob prihodu namignila, da s prenočiščem ne bo nič. Vseeno smo ostali v koči. Veseli alpinisti so skupaj z mladimi dekletki zapeli več pesmi. Na srečo so se nas usmili prav plezalci in nas vzeli v svojo »alpinistično sobo«. Vsi ti fantje so bili veliki šaljivci. »Rumček«, menda od doma iz Tuhinja (»Thina«) je še ob desetih zvečer pospravil kar mimogrede tri paštete in pol kilograma kruha. Pa to še ni bilo vse, čemur smo se smejali.

Oskrbnica nam je zjutraj povedala, da je koča tisto noč dosegla poseben rekord. Praviloma lahko prespi v postojanki 40 ljudi, zadnjo noč pa se jih je stisnilo 100. Globoko pod nami je ležala Logarska dolina in slap Rinka je bil tako majhen, da

sem ga komaj opazil. Spustili smo se do Frischaufovega doma na Okrešlju. Toda čakala nas je še dolga pot na Češko kočo. Izbrali smo si stezo »čez Križ«, ki je dobro opremljena s klini in z vrvmi. Je izredno težka, zato smo si večkrat brisali potne srage. Videli smo tudi ledenik, ki je najvišji v Vzhodnih Alpah, njegov jezik se izteka pri 1700 m. Po kratkem počitku pri Češki koči smo se spustili do Jezerskega, prežeti s planinskimi doživetji.

Ko smo se pozneje peljali z avtobusom po dolini Kokre, smo zagledali Kočno in Grintovec. Sonce ju je obsijalo in zasvetila sta se kakor dva bisera. Takrat smo naredili trden sklep. Še bomo prišli. Transverzalo bomo naredili do konca.

Marko Naglič, 8. a razred – Osn. šola Matija Valjavec, Preddvor

DRUŠTVENE NOVICE

SLAVNOSTNA AKADEMIJA PD KRANJ

V petek 8. XI. 1974 je PD Kranj organizirala slavnostno akademijo v opombo 75. obletnici organiziranega planinstva v Kranju.

Akademije se je udeležilo prek 600 domačinov in gostov. Navzoči so bili predstavniki planinske organizacije, med drugim tudi dr. Marijan Breclj, Tone Bole in dr. Miha Potočnik, občinski predstavniki in predstavniki družbeno političnih organizacij in delovnih kolektivov. Rado Časl, televizijski napovedovalec, ki je vodil program, je orisal povojni vzpon planinske aktivnosti in omenil povojne predsed-

nike Črtomira Zorca, Franja Klojčnika, dr. Ivota Valiča, Cirila Hudavernika in Francija Ekarja. Slavnostni govor je imel tovariš Ekar, ki je med drugim dejal:

»Planinci smo ostali čuvarji s krvjo osvojenega sveta. Številna spominska obeležja na gorskih poteh, v stenah, na senošetih, sredi gozdov, na temeljih nekdanjih koč srečujejo naši planinci na svojih izletih in se ob njih zavedo velične ogromnih žrtev in sedanjih vrednot, ki jih uživamo. Izročila, tradicije NOB, dediščina težkega in grenkega dela nas obvezujejo, da še bolj skrbimo za pravilno vzgojo in da se še z večjim zaletom lotimo dela, ki so ga začeli naši zavedni Kranjčani pred petinsedemdesetimi leti...«

Na akademiji PD Kranj. Od leva proti desni: Viktor Obed, Tone Bučer, Tone Bole, Franc Ekar, dr. Marijan Breclj in dr. Miha Potočnik
Foto F. Perdan

»Naša izhodišča izvirajo iz potreb in zahtev družbe. Največjo pozornost usmerjamo k delu z mladimi. Mladini hočemo dati možnost pravilne izrabe prostega časa, vključiti jo v družbo, ji izoblikovati pravičen odnos do sveta. Pospeševati hočemo resnično tovarišтво, medsebojno zaupanje in vse tiste vrline, ki človeka dvigajo iz nižin primitivizma. Učimo sebe, ko učimo druge. Srečujemo više, ne prehitro, a zanesljivo.«

Program akademije je sijajno izpolnil slovenski oktet, recitatorja pa sta bila Drolčeva in Rohaček.

Bila je kvalitetna kulturna prireditev in je naletela v Kranju na velik odmev. Akademije so se udeležili tudi člani SPD Celovca, na čelu s tov. Urbajšom.

ANALIZA O OSNOVNEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM DELU V PD V LETIH 1968–1973

Vzgoja članstva naše organizacije, še posebej pa njihov pouk o vsem, kar morajo vedeti za varno hojo v gore, je ena izmed temeljnih nalog planinskih društev.

Nikoli ne bomo uspeli poučiti vseh obiskovalcev gora, kako naj se v določenem trenutku obnašajo in kaj morajo ukreniti. S svojimi skromnimi možnostmi pa poizkušamo izšolati čim več članov.

Nevednost obiskovalcev gora se ne izražava v negativnih ocenah, mnogokrat pa se odraža v obsežnih evidenčnih podatkih Gorske reševalne službe.

Zanimalo nas je, kako in koliko so se društva in njihovi člani vključevali v letih 1968 do 1973 v vseh sedem delovnih oblik, ki sodi v osnovno planinsko vzgojo in izobraževanje.

S pogledom za to obdobje smo imeli poseben vzrok. Predstavlja namreč dobo izrednega vzgojno-izobraževalnega razmaha, ki je sledil »Priporočilu osnovnim in srednjim šolam«, ki ga je izdal Republiški sekretariat za prosveto in kulturo leta 1969 (Objave RSPK 1/70), uvedbi akcije pionir-planinec in drugim, še najučinkovitejšim delovnim oblikam v naših PD in na PZS.

1. Akcija pionir-planinec je vzgojno-tekmovalna. V njej naši najmlajši člani od 1. do 8. razreda osnovne šole lahko osvoje bronasto, srebrno ali zlato značko. V obdobju, ki ga zajema pregled, se je v akcijo vključilo ca. 12 000 pionirjev. Od 125 društev, kolikor jih je delovalo v tej dobi, pa jih je kar 71, ki svojih najmlajših niso organizirano usmerili v to akcijo. Med temi 71 PD najdemo večino društev pri delovnih organizacijah in društva iz manjših krajev. Zanimivo je, da je med temi društvi tudi 10 takih, ki se zavedajo skrbi za podmladek in vzgojo, saj orga-

nizirajo že vrsto let dobre planinske šole. **2. Planinsko šolo** prirejajo PD po enotnem programu. Sluhatelji prejmejo osnovno znanje za varno hojo v gore in na potke za nadaljnje samostojno izpopolnjevanje.

Od 125 evidentiranih društev jih je 64, ki niti enkrat v omenjeni dobi niso organizirali planinske šole ali se odzvali vabilu sosednjih PD na njihovo šolo.

Običajno prirejajo PD, ki so izvedla akcijo pionir-planinec, tudi planinsko šolo.

Organizacije šol se v glavnem niso lotili v manjših krajih, oddaljenih od večjih centrov in predavateljskih kadrov.

Razveseljivo je, da imamo precej takih PD, ki organizirajo več planinskih šol v enem letu ali celo več planinskih šol istočasno.

Troje MDO PD je organiziralo skupno šolo, kar je pomenilo manjšim in mlajšim PD izredno pomoč, štiri PD pa so izvedla šolo na svojem večdnevem taboru. Večina šol ima 30 do 40 udeležencev, ona pa je preseгла številko 100.

Na leto podeli komisija za vzgojo in izobraževanje ca. 1500 absolventom planinske šole ustrežna potrdila in značke. Šola je namenjena vsem članom, ki so pouka željni, ne le najmlajšim. Program je tako sestavljen, da je za njegovo razumevanje in spremljanje predavanj potrebno znanje 7. razreda osnovne šole. Zaželeno je torej, da društva to upoštevajo, organizirajo šolo za člane starejše od 13 oz. 14 let (za mlajše je akcija pionir-planinec), in po možnosti vzgajajo tudi druge obiskovalce gora, kar dosegaajo z javno razpisanimi in organiziranimi šolami. Takšnih šol je do sedaj organiziralo le 6 ali 7 PD.

3. Seminarje za prosvetne delavce – mentorje planinskih skupin prirejamo od leta 1970 naprej kot posebno vrsto tečajev za mladinske vodnike v letnih razmerah.

PD so hitro spoznala pomen planinskega mentorja. Že doslej so zelo dobro delale tiste skupine mladih, ki so jih vodili prosvetni delavci.

Tako je 69 PD v minulem obdobju vključilo prosvetne delavce na tečaje. Rezultat je viden. V društvih, kjer poprej ni bilo organiziranega dela z mladimi, se je to pojavilo še isto leto po tečaju. V takih PD se je kmalu začelo tudi z akcijo pionir-planinec ali planinsko šolo, marsikje pa kar oboje. Ponekod je prišlo med prosvetnimi delavci in PD tudi do kratkih slikov. Tako je 9 takih PD, ki so poslala v minulih letih prosvetne delavce na seminarje, vendar se v delu PD na tem mestu ne pozna, da so pridobili mentorje. Vzroki so v nepravilnem kadrovanju. PD je treba opozoriti na kritičen izbor, dogovor o delovnih oblikah in obojestransko sodelovanje.

Reševalni manever
GR5 postaje Kranj.
V ozadju Storžič
Foto F. Ekar

4. Tečaj za mladinske vodnike je naša najstarejša vzgojna oblika dela, ki smo jo zastavili leta 1957. Glede na potrebe imamo sedaj tečaje za MV za letne in zimske razmere. V vsem minulem obdobju smo vzgojili ca. 800 vodnikov, ki so se dobro obnesli pri mladinskih odsekih in skupinah.

V pričujočem pregledu so nas zanimala PD, ki v minulih 5 letih niso niti enkrat izkoristila teh tečajev.

Imamo 52 takšnih društev. Podoba se po-

navlja. To so nekatera PD pri delovnih organizacijah in društva iz manjših krajev.

Pripombe, češ da ni vodstvenega kadra za mlade, prihaja dostikrat ravno iz teh istih društev. Mislim, da bi se UO v takšnih PD z vsemi silami moral zaposliti z mladinsko problematiko. Res je, da imajo PD pri delovnih organizacijah malo ali nič mladincev, toda zakaj se ta društva ne bi ukvarjala z delavskimi otroci. Tu so še druge možnosti, kot družinski izleti,

planinski tabori za družino delavcev itd. Mala vzgojno aktivna PD vse bolj zastajajo. Če ni pomlajevanja članstva, pride do počasnega nazadovanja in slednjič do razpušitve društev.

Slednjič bi morali realizirati stari dogovor: v vsako PD sodi mladinski odsek. Pomanjkanje mladih se odraža tudi v vsem drugem delu PD (pri markacistih, gospodarjenju, alpinističnemu odseku, GRS itd.).

5. Izpopolnjevalne seminarje za izšolane mladinske vodnike smo začeli organizirati pred leti z namenom, da z vodniki obdržimo kontakt, da jim omogočimo nadaljnje izpopolnjevanje, seznanjanje z novitetami ter pripravimo sposobne vodnike za instruktorsko delo. Seminar je tudi stimulativen značaja za aktivne MV. Seminar traja dva do dva dni in pol.

Dobri medsebojni odnosi ter sklenjeno tovarištvu na tečajih so vzrok, da se skoraj vsi udeleženci tečajev udeleže tudi teh seminarjev. Mislimo, da smo tega lahko le veseli.

6. Tečaj za instruktore planinske vzgoje smo začeli organizirati z namenom, da dobimo dovolj kvalitetnih vzgojiteljev za osnovno planinsko vzgojo (to je za vseh 5 navedenih akcij)

Čeprav je 75 PD v minulih letih pridobilo enega ali več vodnikov, je le 25 društev poskrbelo za njihovo nadaljnje šolanje in si vzgojilo inštruktorje. Vseh teh inštruktorjev je sedaj v Sloveniji ca. 70. Kjer so se odločili za njihovo šolanje, zasledimo, da so že naslednje leto poslali na tečaj nove kandidate.

Inštruktorji so torej izpolnili zaupanje in pričakovanje.

Pri vse širšem vzgojno izobraževalnem delu z mladimi, ki jih je v PZS skoraj 50%, bo potrebno, da PD bolj kot doslej uvrščajo na te tečaje svoje kandidate. Obstajajo vsi pogoji, da se ponovi izkušnja oz. problematika pri šolanju mladinskih vodnikov. PD, ki niso izšolala MV, so pričela tudi organizacijsko zastajati.

Ob pričujočem pregledu se je izluščila še ena značilnost. Le 25 PD je aktivnih v vseh 6 do sedaj navedenih oblikah dela. To so tista PD, ki so si vzgojila inštruktorje.

7. Sestanki o vzgojnem delu so namenjeni vodjem vzgoje mladih in za dajanje napotkov o vzgojnem delu PD, kjer tega še ni. Na teh koristnih sestankih, izmenjavi izkušenj, dogovorih o novih in zanimivejših konceptih dela je sodelovalo v minulem 4-letnem obdobju le 53 društev (sestanki se prirajajo šele od leta 1970 naprej). V vsem tem času je prišlo na te sestanke le dvojce društev, ki niso imela nobene vzgojne dejavnosti, prišli so torej po napotek, kako bi se glede na

izkušnje drugih lotili vzgojnega dela. Smo na sestanke premalo vabili? So vabila kje obležala?

Imamo 28 PD, kjer v tem obdobju ni bilo nikakršne aktivnosti od navedenega vzgojnega dela. Zanimivo je, da je 7 od teh PD nekoč že bilo aktivnih na tem področju.

Od 9 novih PD je 5 takih, ki so se v prvem ali drugem letu obstoja že vključila v vzgojno delo mladih.

Povzetek:

Zboljšanje stanja lahko dosežemo:

- z ustanavljanjem MO v vseh PD; z mladimi naj delajo tudi PD v delovnih organizacijah;
  - z vključevanjem mladih v planinske šole in tečaje za mladinske vodnike;
  - z medsebojno pomočjo med PD in pomočjo PD drugim v okviru koordinacijskega odbora MO PD in MDO PD v obliki izmenjave predavateljev, vabil na akcije PD ali akcije v okviru KO MO PD ali MDO;
  - 1/5 naših PD je v okviru delovnih organizacij. Čeprav so 4 od teh tako aktivna, da bi bila lahko vzor marsikateremu drugemu PD, bo treba planinsko vzgojo in izobraževanje prilagoditi njihovim možnostim;
  - planinsko vzgojo in izobraževanje omogočiti vsem zainteresiranim s tiskanjem ustreznih programov in učne literature. S tem bomo razširili tudi socialni profil mladih. Vse moči moramo usmeriti v to, da si dobimo lasten planinski vzgojni dom.
- Prikaz vzgoje in izobraževanja v planinski organizaciji se nekoliko spremeni in dopolni, če pri oceni upoštevamo še vzgojno delo v ostalih specializiranih smereh. Ta pregled bomo pripravili v naslednjem obdobju kot nadaljevanje tega poročila. V spodbudo in priznanje vsem vzgojno izobraževalnim delavcem je treba še povedati:
- V enem letu se razmere toliko spreminjajo, seveda v dobrem smislu, da bi tak pregled pred enim letom pokazal precej slabše stanje.
- Smo torej sredi perspektivnega dela in prizadevanj, ki bodo postavila planinsko organizacijo na še višjo kvaliteto raven in prinesla osnove za bogatejše in širše delo.
- Iskreno želimo, da bi pri tem razvoju sodelovalo čim več planinskih društev.

ing. Danilo Škerbinek

ČRNI GALEBI IZ PREBOLDA

Ko so se planinci iz Savinjske doline zbrali v planinskem domu pod Reško planino na prvi konferenci savinjskih planincev,

jih je med drugimi pozdravil predstavnik jamarskega kluba »Črni galeb« iz Prebolda, ki je izrazil misel, da smo planinci in jamarji v svojih željah eno. Kot se planinci težimo po novih lepotah v gorah, se vzpenjamo na vrhove v težnji po novem, po lepem, tako se jamar spušta v svet pod rušo, skuša nekaj skrivnostnega, prelepega in divjega podzemeljskega sveta odkriti ljudem. Planince in jamarje iz Savinjske doline pa združuje še nekaj. Skupaj odkrivajo »podzemne« in »nadzemne« lepote Dobrovelj, Ponikvarskega krasa, to je predela med Velenjsko kotlino z Dobrnskim podoljem in Spodnjo Savinjsko dolino. Planinci so ta svet, za katerega je pred 300 leti znani francoski filozof dejal na vrhu Trojan, da ni videl lepšega, kot je ta, na svoji poti iz Pariza, preko Švice in Severne Italije, odprli s Savinjsko potjo, jamarji so odprli in uredili jamo Pekel, odkrili Štabirnico, najlepše zakapano jamo na našem področju (Dobrovlje) itd.

Ta klub je še mlad. V soboto 12. X. 1974 so praznovali petletnico svojega dela. Vendar je Savinjska pot opravilo dose-daj 159 planincev, jamo Pekel pa obišče vsako leto preko 20 000 obiskovalcev.

Kar sami od sebe so se pojavili pred petimi leti v vrstah slovenskih jamarjev. Dr. France Habe, predsednik Speleološke zveze Jugoslavije, je v svojem nagovoru na občnem zboru dejal:

»Koliko truda in dela je bilo potrebno, da so si marljivi jamarji preskrbeli za raziskovanje jam potrebne jamske lestve, vrvi, jamske svetilke in merilno opremo. Preboldski jamarji nimajo visokih šol, njihova »globoka šola« so številna brez-

na, ob katerih so se naučili jamarske tehnike, risanja in opisa jam.«

Skratka, začeli so z vrvmi in lučmi, ki so si jih izposodili pri tovarniškem gasilskem društvu.

Kot prvi uspeh se lahko navede vodoravna jama Pekel pri Šempetru (vključena je v Savinjsko pot), tu so odkrili njen najlepši del – zgornjo etažo jame, ki še ni odprta za turiste, in novi krasno zakapani »Rov črnih galebov«.

Druge jame so še Petačeva jama v Ljubojah (142 m), Vetrnica pri Vranskem (130 m), Bezgečeva jama pri Vel. Pirešici (182 m, v njej so odkrili kosti jamskega medveda) itd. Teh jam je še veliko, tudi na Kozjanskem jih je nekaj. Med njimi pa seveda kraljuje Štabirnica na Dobrovljah.

Spuščali so se v brezna kot Neskončno brezno na Dobrovljah (117 m), Brezno na Golteh (130 m) in seveda Klemenškov pek-el na Podolševi (310 m). Za ta brezno je Andrej Kranjc v Planinskem Vestniku (10, 74) napisal: »... kot še posebej Klemenškov pek-el na zahodnem vznožju Olševe, ki je s 310 m globine brez dvoma največje odkritje preteklega obdobja in sodi med najgloblja brezna v Sloveniji kot tudi v Jugoslaviji.«

Skupaj so v petih letih raziskali 100 jam in brez in opravili 127 raziskovalnih ekskurzij. Tako je lahko reči, da je delo 55 fantov in deklet uspešno.

V tej misli je tudi izzvenel občni zbor, saj so jamarji obljubili, da nam bodo pionirje popeljal v podzemlje, obenem pa opozorili planince na nekatere jame ob Savinjski poti.

Franc Ježovnik

ALPINISTIČNE NOVICE

VISINOMERI

Nemci so testirali višinomere, ki jih v zadnjem času prodajata firma Schuster in Salewa. Trije so bili japonski, eden je nosil ime Lufft, eden je bil Thommen. Izhodno višino so izmerili na 1700 m, sedem ur nato pa so na vrhu Hoher Tenn (3318 m) odčitali, koliko so jim višine namerili omenjeni višinomeri. Zračni pritek se je v sedmih urah utegnil spremeniti, toda to bi smelo na višinomere vplivati le toliko, da bi se »zmotili« za 30 do 40 m. Bilo pa je drugače. Japonski trije (tip I, II, III) so namerili 3260, 3230 in

3300 m, Lufft je kazal 3220 m, Thommen pa 3290 m.

Vrh pa je visok 3318 m! Res je, da je težko prav odčitati. Japonski imajo lestvico na 50 m, Lufft na 20. Diference pa so kljub temu prevelike.

Dan kasneje so preskušali aparate na nadmorski višini Münchena. Odčitali so: 600, 750, 600, 760, 770 m. Razlike so bile še večje, kar za 170 m.

Samo firma Lufft je test z razumevanjem sprejela. Najbrž bo držalo, da mora alpinist računati s to šibko stranjo višinomera, ki pa kljub temu spada v alpinistično opremo.

NOVOSTI ZA PLEZALCE

Angleška firma Troll je lani postavila na trg »easy riser«, streme ali stopno zanko, ki se s specialno drsno sponko lahko skrajša do 53 cm, podaljša pa na 127 cm. Sponka blokira stoprocentno. Strema je izdelano iz 5–2,5 cm širokega traku, ki je na poseben način prešit. Tehta glede na širino 170 do 310 g. – Troll prodaja tudi varnostni sedež iz zelo močnega najlona, ki tehta 142 g in ga plezalec lahko stlači v žep. – Zelo praktična je tudi Trollova mreža za netopirski bivak. Tehta 368 g, velikost 216 × 123 cm. – Šator za dva »Alpin«, tehta komaj 907 g, model »Expedition« pa 2041 g. Oba modela sta narejena tako, da se na ozkih policah lahko zavarujeta: skozi zadnjo steno teče zanka, ki omogoča, da se šator pripne na zunanji klin.

T. O.

NOVI MATERIALI, NOVI ALPINISTIČNI REKVIZITI

Temu zakonu podlega tudi cepin, častiljivi rekvizit iz pionirske dobe alpinizma. Obliko je v glavnem obdržal, tu je težko kaj spremeniti. Zdaj je francoska firma Ets. Leborgne izdelala cepin iz cikrala, v Nemčiji ga prodaja D. Cukrovski, 8644 Pressig/Ofr.

Cepin tehta 700 g. Oklo je iz nikelij-krom molibdena, izredno odporno. Zgornji del ratišča je obdelan s cikralom, sicer pa je iz etilen-propilena, torej izredno upogljiv, za 40 stopinj. Konica je nasajena in je iz silicij-kroma. Prehoda med tulcema konice in ročajem sploh ni čutiti, zato se cepin izredno lahko zasaja. Na gornji strani okla je rob, dovolj širok, da z lednim kladivom (z baytico) zabijemo oklo v trd sneg ali led. Cena je zajetna: 112 DM.

T. O.

VARSTVO NARAVE

UIAA IN VARSTVO NARAVE

V maju 1974 se je komisija za varstvo gorske narave sestala v Morgesu. Bil je to prvi njen sestanek po generalni skupščini v Tbilisiju. Komisija je pridobila za sodelovanje profesorja Traynarda iz Grenobla. Zastopa Fédération Française de la Montagne, FFM, francosko planinsko zvezo.

Tako se zdaj v Komisiji zastopane vse alpske države. V komisijo sta bila kooptirana tudi dr. Kolev za Bolgarijo in Antipas za Grčijo. Prijavljajo pa se interesi iz vsega sveta, zato bo komisija pretresla svoj program in ga omejila, kajti nemogoče je, da bi komisija UIAA na svoje seje klicala – ves svet. Najbolj ogrožene so pač Alpe in zato bo UIAA imela v programu predvsem varstvo Alp. Tu je predvsem važna izmenjava mnenj in idej, ne morejo pa priti na dnevni red lokalna in regionalna vprašanja. Komisija pa obenem meni, da bi v bodočnosti lahko razširila svoje delovanje na ves planet. Za zdaj pa bo zdelala pravilnik o delovnih metodah in bo pri tem predvsem realistična. Glavne naloge v sedanjosti so naslednje: 1. Akcija za čistost Alp, ki se je začela 1972 in že kaže prve dobre sadove. 2. Akcija za nacionalni park Visoke Ture, akcija zoper avtodrom

München–Benetke, zoper turistični center v Adamellu in zoper delitev nacionalnega parka Stelvio (Stilfser) na različne pokrajine in 3. prizadevanje za harmonični razvoj turizma, boj zoper prefirano tehnizacijo, za varstvo voda in ledenikov. Skratka: Ta komisija UIAA bo lahko zelo veliko pomenila, če ne bo program preveč širok. Malo pa tisto dobro.

T. O.

AVSTRIJSKI GOZDNI ZAKON

Na alpinističnem razgovoru v Moserbodnu 1974 so govorili tudi o avstrijskem zakonu o gozdovih. Na vprašanja je odgovarjal državni sekretar Haiden in zagotovil, da predloženi zakon vsebuje absolutno prosto dostopnost gozdov za vse ljudi in da lastnikom gozdov po tem zakonu ne bo dovoljeno zapirati gozdna področja. Udeleženci konference v Moserbodnu so to z odobravanjem sprejeli na znanje in izrazili željo, naj bi zakon v to demokratičnost ne zajel tudi avtomobilskega prometa po gozdovih. Osebni avtomobil ne spada v gozdna rekreacijska področja. Če je gozd zares naš dobrotnik, potem hodimo po gozdu peš, kajti samo tako smo lahko deležni njegovih dobrot.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

MAKALU – MALA MONOGRAFIJA NEKE ODPRAVE

(Knjiga o 4. jugoslovanski himalajski odpravi)

V septembru je pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani izšla razmeroma zajetna knjiga, ki govori o 4. jugoslovanski himalajski odpravi na MAKALU.

Edicija je sad kolektivnega dogovora. Tak je bil dogovor in tak naj bi bil tudi rezultat, ki zdaj leži pred nami v obliki okusno opremljene knjige. Uredil jo je Borut Ingolič, oblikoval Borut Kovše. Ta potopis v svojstveni zamisli, ko se menjavajo osebne pripovedi z dnevnikom, ki ga je pisal vodja odprave, Aleš Kunaver, spretno vpleta v nepalsko, himalajsko, folklorno vsebino in geografsko značilnost človeka, z njim neprestano računa in ga vselej tudi zavestno postavlja na prvo mesto dinamičnega gibanja.

S to knjigo je slovenska knjižna »himalajska beta« spet bogatejša, saj nam predstavlja snov sicer dokaj pregledno, a povsem drugače, kot pa smo bili na primer vajeni doslej, ko smo prebrali Keršič-Debeljakove Noči in viharje, ko smo spoznavali zanimiv nepalski svet v Jerinovi Vzhodno od Katmanduja.

In v čem je torej vrednost slovenskega Makaluja?

Predvsem v tem, da nam s svojo vsebino želi razgrniti tisto bistveno, značilno in včasih tudi človeško skrivnostno, kar je neprestano navzoče v doživljajih neke odprave in to na goro, ki kaže svojo veličastno podobo v vsaj svoji dobrotljivi razsežnosti, skriva pa prepade, strmine, viharje... Goro, ki vabi in odbija hkrati. To malce razlaga ta knjiga in verjamemo ji, kako ji tudi ne bi, ko pa je v njej vse polno pristnih osebnih izpovedi, pristnih, grobo izklesanih osebnih vtisov v odločilnih trenutkih in tudi zdaj, po tolikem času, niti naimanj v svoji vrednosti in pomembnosti niso zbledeli. Smotrna razporeditev, pri kateri je igrala tudi odločilno vlogo časovna razporeditev ekspedicije, ne jemlja prva beseda ljudem, ki žele povedati tudi kaj svojega, čeprav se vseskozi borimo z vremenom, z nemogočimi situacijami in – z nosači. V to racionalnost, ki naj bi jo poudarjal dnevnik odprave, pa neprestano sega skopa sedanjost, s svojimi prozaičnimi skrbmi, kot da bi se rojevale ločeno od vseh in so vsem proti volji vsiljene. Tako so nehote prebujala nevarnost, ko bi stillo mogli zaviti v nezanimiva telegrafsko lapidarne, suhoparne vode, če ne bi spretno menjavali te stvarnosti.

Zoran Jerin je knjigi prispeval res bogato leksikalno znanje o Nepalu, zraven pa je dodal še svoje izkušnje iz različnih priložnosti, ko je obiskal to deželo. Tako predstavlja njegov prispevek, poglobljen in bogat s podatki, imenično ravnotežje dnevniškemu zapisovanju in osebnim notranjim dogajanjem.

Nepalsko in moderno – to sta dve skrajnosti, ki smo jih bralci nenehno pričeli, pa naj si bodo to geografske razsežnosti ali pa so vzete iz zakladnice nepalskih nacionalnih navad, kjer pa običajno avtorji obidejo samega sebe, kot da bi se bali svoje vsakdanjosti, kot da bi jih bilo strah, da v svoji pripovedi ne bili zanimivi. Primerjava tiste vsakdanjosti, ki so jo odpravljari prinesli s seboj iz svoje domovine, bi bila izredno zanimiva

in privlačna tema, tako pa se moramo zadovoljiti z običajnimi ugotovitvami, brez potrebnega notranjega drgeta. Jasno je, da več avtorjev v isti knjigi ne more zagotoviti stilne enotnosti, kar pa tudi ni potrebno, čeprav se s tem spoprimejo z nevarnostjo, da bi se dogodki mogli ponavljati ali pa časovno prekrivati. Pisano podajanje daje še drug čar – dogodki so obdelani z različnih zornih kotov in tako sem in tja izstopajo po kakovosti tudi posamezni detajli opisov. Tak je na primer Denov, ko z izredno spretnostjo reproducira vzdušje, ki ga je bil deležen v steni in to enkratni vtis osredotoči takorekoč na eni sami svetleči se konici derez. Vsa brezizhidnost se svetlika v žarkih brezmadežnega sonca in obenem ta izključujoča metafora vrača misli na neki daljni optimizem, ki liči v človekovi izredni volji.

Ce odštejemo nekaj vsakdanjih stilističnih značilnosti (zlovešča dogajanja, škralta zarja itd.) oziroma, če to prištetemo k nebstvenim ohlapnostim knjige, potem je vrednost abstrahovane edicije tudi v tem nesporna, saj nam tako tudi skuša omogočiti, da tudi sami vslopimo v te dogodke in iz njih izluščimo goro lakega, kar je za nas novo. Škoda je, da je ta tridimenzionalna prizma dogodkov na neki odpravi ostala fragmentarna, ko se s svojimi vtisi niso pridružili avtorjem Alešu Kunaverju, Danilu Cedičniku-Denu, Stanetu Belaka-Sraufu, Matiji Maležiču, Zoranu Jerinu, Juretu Kunaverju, Borutu Pircu in Janezu Kunstlju, še ostali člani odprave Janko Ažman, Janez Brajan-Bron, Marjan Manfreda-Marjan, Franc Štupnik-Cic, Janez Gregori (ta je novroč v knjigi le s fotografijami) in dr. Tone Wraber. Tako bi bil vsi povsem zaokrožen in spoznanja popolnejša. Zaradi tega je sicer izredno skrbno napisan geografski prispevek o dolini Barun ostal sem poleg drugih tekstov kar nekako zunaj okvira drugih pripovedovalcev in tako še bolj pogrešamo zapise dveh znanstvenih sodelavcev.

Posebej želim biti pozoren na izjemen opis globoko prizadetega in čustveno najbolj pristnega vzdušja ob bližini vrha, ki ga je v sebi doživela vsa ekspedicija. Svojestven dojem, ki mu viharji kroje robove, je v neizmerni krutosti, ko mora človek v dosegu nedoseženega kloniti in ko sledi njihovega neverjetnega napora k uspehu – zametejo vrhovi.

In nazadnje, prav rad se pridružujem besedam, ki sem jih bil zapisal na tiskovni konferenci o tej knjigi, izrekel pa jih je predsednik PZS, dr. Miha Potočnik: Taka publikacija pomeni nacionalno posebnost, še zlasti za narod, ki sprejema planinstvo v krog kulturnega človekovega udejstvovanja in mu torej daje tehtnejšo razsežnost, ki plemeniti športni in rekreativni moment v planinstvu.

Marijan Krišelj

SANDRO PRADA, ALPINISMO ROMANTICO

176 strani, založba Tamari Editori, Bologna. Založba Tamari je izdala že lepo zbirko zelo čislanih alpinističnih knjig. Sandro Prada je znan italijanski avtor, vendar je v tem delu dal alpinizmu preveč italijanski značaj. Nekaj »šovinizma« se sicer rado vtihotapi v planinsko literaturo prav tako, kot je skoraj vedno

pričujoč blagi kozmopolitizem. Sandro Prada pa skoraj ne pogleda preko italijanskega praga, ko v poglavju »Eroismo ed ingenuità del alpinismo romantico« in v naslednjih poglavjih časti in proslavlja italijanske alpiniste, raziskovalce, publiciste in alpske slikarje. Zastopnike drugih narodov skoraj ne vidi v tem rangu. To seveda ni prav in knjigi jemlje ceno, vsaj onstran italijanske meje. Čudaska je tudi trditev, da je prvi alpinist Nae, ki da je po vesoljnem potopu prvi stopil na vrh Ararata. Kje neki je to pobral? Izmisli bi si bil lahko seveda še kaj drugega ali pa bi poiskal podobne »alpiniste« še v verskih pesnitvah drugih ljudstev v Aziji. Ne manjka se jih.

T. O.

KARL M. HERRLIGKOFFER: MOUNT EVEREST – PRESTOL BOGOV

230 strani, 6 barvnih in 36 črno-belih ilustriranih strani, format 21 × 226 cm. Založba Spectrum, Stuttgart.

Dr. Herrligkoffer je napisal pravzaprav monografijo najvišje gore na svetu in to napeto in strokovno neoporečno. 24 ekspedicij na Everest je popisal na 138 straneh, kolikor jih je bilo pred njegovo leta 1972 z imenom »evropska«, 70 strani je posvetil svoji, zadnje štiri strani pa obravnavajo angleško 1972.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

POROČNO POTOVANJE NA NAJVIŠJI VULKAN

To je Cotopaxi (6005 m) v Equadoru. Mlada poročenca, ki sta se zmenila za obisk najvišjega aktivnega vulkana na zemeljski obli, sta že sicer poskrbela za senzacijo – saj gre za angleško princeso Ano in Marka Phillipsa. Vedo povedati, da sta se ravnala po ekvadorski noši – na turi sta bila oblečena v dolge bele hlače in nove ponče (ponchos), le obligatnih klobukov, ki jih nosijo »Indios«, nista hotela nositi na turi.

OGROŽEN NACIONALNI PARK STELVIO (STILFS)

Parco Nazionale dello Stelvio (Stilfser Nationalpark) je bil ustanovljen leta 1935 zaradi geoloških, florističnih in favničnih zanimivosti. Obsega 95 000 ha: 53 000 ha pripada provinci Bolzano, 22 500 Sondriu, 19 000 ha pa Trentu. Po 38 letih obstoja je prišlo do problemov. Ena od provinc zahteva od države provincialno avtonomijo v svojem delu nacionalnega parka. Če bi do tega prišlo, bi park razpadel na tri regionalna zaščitna področja s tremi različnimi pravilniki – postal bi plen pohlepnega turističnega gospodarstva. Na park bi pritisnil tudi politični kompleks vprašanj. Neposredno je ogroženo osrčje parka: Val Solda, M. Cevedale, C. Trafoj in Ortler. Hoteli, gorske železnice, vzpenjače, lifti, smučarske proge bi storili svoje.

NEMCI SO DOBILI EVEREST 1978

Nemški inštitut za raziskovanje v inozemstvu, München, razvija živahno delavnost. Vsako leto od 1972 organizira eno ali dve ekspediciji, za l. 1978 pa že ima »permit« za Everest. To pot bodo člani ekspedicije samo Nemci, kajti preveč grenke sline je bilo treba požreti zaradi Everesta 1972, ki ga je organiziral isti inštitut.

Avstrija ima svojo »Himalayo Gesellschaft« (OHG), ki ima nekaj pokazati, saj so Avstrijci po vojni skoraj leto za letom, stali na vrhu kakega osemtisočaka ali kakega drugega nižjega, a zato nič manj vrednega cilja. Še vedno je na nogah dr. Kurt Diemberger 23. maja 1974 je bil na Shartse (7500 m) na področju Everesta. V l. 1974 so bili na Makaluju, vendar niso imeli uspeha. Do naših »makalujevcev« v svojih načrtih in poročilih niso bili ravno fair.

T. O.

NEMŠKE EKSPEDICIJE 1974

DAV je v l. 1974 iz svojih sredstev namenil za ekspedicije 40 000 DM. Za dotacijo je zaprosilo devet ekspedicij, kateri vodje so bili: Peter Bodnar (Himalaya – Annapurna II); Jürgen Winkler (Himalaya – Solo Khumbu); dr. W. Welsch (Karakorum); Friedrich Göle (Andi); Franz Klement (Andi); Josef Heintl (Andi); Hermann Huber (Nova Gvineja); Robert Kreuzinger (Grönlandija). Torej štiri v Himalajo in kar tri ekspedicije v Andi!

T. O.

VARNOSTNA SMUŠKA ČEPICA ZA OTROKE

Smuška industrija misli na vse, v resnici je usmerjena v perfekcionizem, vse mora biti na trgu, vse preizkušeno, vse boljše na svetu. In tako je prišla na trg prva otroška smuška čepica za otroke do 14 let. Izdelana je tako, da se otrok, če pade na poledelem snegu, ne potolče po glavi, ali če se mu odpo smuči itd. Čepica je elastična, iz 100 % poliakrildilona, všita je varovalna pena iz poliuretana, oblazinjena je pri ušesih, ima varovalni prestavljen podbradek, ima pa zve-

neče angleško ime »uvex safety cap«. K čepici spadajo še »uvex« naočniki. Kateri otrok, ki mu oče take stvari nabavlja, ne bi zacepetal z nogami, če bi mu kupoval samo čepico!

T. O.

Marterl v Brixenu

Na pokopališču v Brixenu je na grobu nekega advokata zapisan tale pomenljivi nagrobni napis »marterl« (pokojni Janko Mlakar jih je rad zapisoval):

»Smrt ga ni posnemala,
naredila je kratek proces.«

VREME NA KREDARICI

VREME NA KREDARICI V MAJU 1974

Srednja mesečna temperatura zraka je znašala na Kredarici v letošnjem maju $-1,1^{\circ}$. Bila je za $1,0^{\circ}$ pod normalno vrednostjo (popreček obdobja 1955–1972). Oba majska temperaturna ekstrema sta bila v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov Kredarice. Najvišja temperatura zraka je znašala $7,1^{\circ}$ (dne 14. maja 1974), najnižja temperaturna vrednost pa je bila izmerjena dne 24. maja 1974 in je znašala $-7,2^{\circ}$. Oba absolutna temperaturna ekstrema Kredarice znašata, še enkrat več: maksimum $14,0^{\circ}$ (dne 29. maja 1967) in minimum $-15,8^{\circ}$ (dne 7. maja 1957).

Srednja mesečna oblačnost (7,0) je bila

skoro enaka dolgoletnemu majskemu poprečku (6,9). Zato je tudi število ur s sončnim sijem (142,5 ur) razmeroma nizko, saj je to komaj 31 % možnega trajanja sončnega sija.

Skupno je v maju padlo, v 17 padavinskih dneh (4 z dežjem – ostalo s sneženjem) 94 mm padavin, kar je 67 % normalne vrednosti.

Snežna odeja je ležala sicer ves mesec, vendar je bila njena debelina prilično skromna. Največja majska debelina je znašala »samo« 240 cm (med 1. in 9. majem 1974, nato se je tanjšala). Majski rekord debeline snežne odeje na Kredarici znaša 420 cm, ugotovljen je bil 9. maja 1970.

F. Bernot

VREME NA KREDARICI V POLETJU 1974

V meteorološkem smislu delitve leta na letne čase pripadajo poletju mesec junij, julij in avgust. Prvi mesec je bil hladen in dobro namočen, srednja mesečna temperatura ($1,4^{\circ}$) je bila za 2° pod dolgoletnim poprečkom. Mesečna višina padavin (381 mm) pa je znašala 170 % normalne vrednosti. Julijski klimatski pokazatelji so bili blizu normalnim vrednostim. Srednja mesečna temperatura je znašala $5,2^{\circ}$ (odklon $-0,5^{\circ}$), mesečna višina padavin (200 mm) pa je znašala 97 % normalne vrednosti. Zadnji poletni mesec – avgust – pa je bil topel in suh. Srednja mesečna temperatura ($7,4^{\circ}$) je bila za $1,8^{\circ}$ nad poprečkom obdobja 1955–72. Mesečna višina padavin pa je – tako kot julijska – znašala 200 mm (83 % normalne vrednosti).

Ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih abs. temp. ekstremov Kredarice. Letošnji najtoplejši poletni dan na Kredarici je bil 15. avgust. Ta dan se je dvignilo živo srebro v termometru na $16,6^{\circ}$ (abs. poletni maks. Kredarice v obdobju 1955–72 znaša $18,8^{\circ}$, izmerjen je bil 5. jul. 1957). Najhladnejša dneva letošnjega poletja na Kredarici sta bila 8. in 13. junij. Obakrat se je zrak ohladil na $-6,2^{\circ}$ (abs. min. Kredarice pa znaša $-9,6^{\circ}$, zabeležen pa je bil 5. jun. 1962).

Navedbe o temperaturnih in padavinskih razmerah dopolnjujejo še podatki o oblačnosti in trajanju sončnega obsevanja. Srednja junijska oblačnost (7,5) je bila nad normalno vrednostjo, zato pa je heliograf registriral samo 126 ur s sončnim sijem, kar je komaj 27 % možnega trajanja sončnega sija. V juliju je bila srednja mesečna

oblačnost (5,9) pod normalno vrednostjo, zato je bilo število ur s sončnim sijem razmeroma visoko: 233 ur ali 49% možnega trajanja sončnega sija. Avgustovski popreček oblačnosti, ki je bil najnižji (5,5) je bil prav tako pod dolgoletnim poprečkom. Ker pa so avgustovski dnevi že občutno krajši, je kljub nizkemu poprečku oblačnosti sijalo sonce na Kredarici le 189 ur, kar je 43% možnega trajanja.

Snežna odeja, ki je ležala ves junij, je 2. julija skopnela. Na Kredarici je poleti sicer večkrat snežilo, vendar je snežna odeja, ki je ob takih dnevih nastala, že po nekaj urah skopnela.

Po navedenih podatkih vreme v prvi polovici poletja planincem ni bilo naklonjeno. Razmere so se zboljšale šele v drugi polovici julija.

F. Bernot

ZORA REPOVZ

se je poslovila od uprave PV

Uprava našega lista je na zunaj skromna, saj dela v prostoru, ki bi jo glede na floris imenovali kamrico. Dve tri omare, dva stola – eden je za telefonski aparat, ker ni prostora za mizico – tri omare in že je samo meter prostora na vsako stran pisalne mize, ki pa seveda tudi ni sama na sebi. Na njej stoji kartoteka naročnikov našega glasila in teh za slovenske razmere niti ni malo, saj od l. 1953 niha tam okoli 5500.

Ravnanje s to kartoteko je napolnilo delovno življenje Zore Repovž, ki je konec leta 1974 odšla v pokoj. Delovni kolektiv PZS in nekaj članov sekretariata se je za to priložnost zbralo v knjižnici PZS, da na skromen način počasti delovno tovarišico in se poslovi od nje z opombo, da je svojo odgovorno službo zvesto, zanesljivo in z resnično vnemo opravljala pri PZS kar dve desetletji in več. Delala je, kakor da bi bilo šlo za njeno osebno stvar, ne za društveno. Reklamacij po njeni krivdi ni bilo, če pa so bile, jih je znala pametno in obzirno popravljati. Na relaciji med upravo in tiskarno se je izkazala s skrbnostjo, ki je nedvomno pripomogla k lažjemu delovanju ekspe-

dita, skrbela je tudi sistematično za shrambo klišejev in starih Vestnikov.

Skratka, Zora Repovž se je v svoji delovni dobi lepo izkazala v planinski administraciji, tako pri PD Jesenice kot pri PZS. Zdaj je šla v zasluženi pokoj. Ko se ji za njeno delo zahvaljujemo, ji obenem želimo še mnogo srečnih in zdravih let v njenem prijaznem domu v Koleziji in na Polšniku, idilični vasici sredi zasavskega hriba, kamor tako rada zahaja.

T. O.

POPRAVEK

V PV 1974, št. 11, str. 65, 7. vrsta zgoraj popravite: »To funkcijo je (sc. Fran Orožen) opravljal 15 let« (ne: 5 let). Tiskarski škrat je ta pot storil krivico zaslužnemu prvemu predsedniku SPD, ki je vodil društvo v ponirski dobi od 27. febr. 1893 do 25. apr. 1908, napisal vrsto pomembnih člankov v prve letnike našega glasila in v Ljubljanski Zvon in opravil pomembno pedagoško delo kot pisec učbenikov in prireditelj zemljevidov.

Uredništvo

KAKO JE JOŽA KRAVO ZDRAVIL

Joža se je s tovarišem iz Ljubljane, doktorjem prava, namenil na Črno prst. Že v Bohinjski Bistrici je na železniški postaji srečal vrsto znancev, ki so spraševali, kam je namenjen.

»Z doktorjem greva po gobe, saj vidite, da imava nahrbtnike.«

Avtobus je odpeljal planince proti jezeru, Joža in doktor sta pa zavila peš skozi vas proti Črni prsti. Pred Ravnami sta srečala vso razburjeno majerico Jerico.

»Kaj pa je, a te je majer pustil?«

»Kaj majer, naša Cika je zbolela!«

»Hudimana, kje pa imate kravco?« je spraševal Joža.

»V hlevu je revica.«

»Tale tu je sicer dohtar, na živino se pa jaz bolj spoznam. Prinesi laterno, gremo v hlev, da vidimo, kaj je s kravo!«

Joža da luč doktorju in naroča: »Pojdi h kravi in ji sveti v gobec! Ti, Jerca, vzdigni kravi rep, jaz pa bom pogledal skoznjo.« Rečeno – storjeno.

»Ojoj Jerca, težka reč, s to tvojo Ciko, saj se nič ne sveti skoz, najbrž so se ji čreva zmešala.«

Kako je ta reč potekla do konca in ali je krava res bila neozdravljiva, vam lahko pove le Joža sam.

ZELODCE IMATE V JUGOSLAVIJI SRCE PA NA DRUGI STRANI KARAVANK

Zgodilo se je leta 1939 v Kanalski dolini. Tisto leto smo skalaši organizirali smuški izlet na Kanin in na smučišča pod Prestreljenikom. Bilo nas je poln avtobus. Poleg nas skalašev sta bila v avtobusu tudi dva višja uradnika Kranjske industrijske družbe, eden rojen Nемеc, drugi nemčur slovenskega rodu. Na državni meji v Ratečah so nas zelo dolgo zadrževali, seveda na italijanski strani. Toda ne zaradi nas Slovencev, saj nam je karabinjer, s katerim smo se poskusili pogovarjati, dejal: »Naše prijateljstvo z Nemci je prisiljeno!« Da je bilo na meji veselo, je skrbela Liza: vlekla je harmoniko in pela. Po dobri uri postanka na meji smo se odpeljali preko Trbiža do Pontebe. Že med potjo smo srečavali mnogo vojaštva, v Pontebi pa jih je kar mrgolelo. (Tokrat nismo vedeli, da je to bila vojaška priprava, če bi Jugoslavija nasprotovala zasedbi Albanije. Tiste dni je bil že izdelan načrt za napad nanjo.) Vojaštvo nas ni motilo. Motilo nas je le nekaj drugega: V Pontebi so pred neko gostilno stali trije možje z nemškimi fašističnimi okraski na rokavih in prsih ob črnem avtomobilu, ki je bil tudi okinčan s kljukastimi zastavicami. Zvedeli smo, da so prišli ti možje v Kanalsko dolino delat propagando za veliki nemški rajh. Joža je med njimi spoznal znanca – koroškega Slovenca.

»O, Joži, ti tukaj?« ga je pozdravil nemški agitator.

»Ja, jaz sem tukaj,« mu je odgovoril Joža, »kaj pa delaš tu? Kako si pa našemljen?« In že mu je strgal z jopiča fašistične okraske in jih vrgel na tla. Možakar je pobledele, dejal pa ni ničesar. Poleg stoječi karabinjerji so vse to prezrli. Dogodek pa je razburil kri onima visokima uradnikoma, da sta potihoma začela godrnjati. Ko smo bili zvečer že vsi židane volje, je stopil Joža med nas in glasno dejal:

»Pazite se vi, ki imate žlodce in možnje v Jugoslaviji, srce pa na drugi strani Karavank, ko bo prišel čas, bomo obračunali tudi z vami!« Mislil je na godrnjače, ki so se vrinili v slovenske skalaške vrste.

Zapisal Stanko Ravnik

Opomba uredništva:

Zgodbe vsake vrste, ki so v zvezi z Jožo Čopom, smo imeli že večkrat v besedi, češ da jih moramo oteti iz požrešnih zob pozabe in časa. Do primernih ukrepov pa ni prišlo. Zadnje čase se je za zbiranje Joževih anekdot in šal zavzel tudi dr. A. O. Župančič in prišel naproti vsem, ki jim je Joževa bistrost, hudomušnost in odrezavost desetletja jasnila lice in delala v družbi nepozabno vedro vreme.

Planinski javnosti boste močno ustregli, če boste kakor tov. Ravnik z Jesenic poslali svoje zapise ali spomine o Jožu Čopu.

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

Pred nekaj več kot štirimi leti je izšel vodnik »Plezalni vzponi – Vzhodne Julijske Alpe«. Vsi, ki smo sodelovali pri njegovi pripravi, smo se pošteno oddahnili in potihem, včasih pa tudi na glas obljubljali: V bodoče bo lažje. Tada zataknilo so je že pri »bratcu«. Istoinemski vodnik za Kamniške – Savinjske Alpe se namreč noče in noče sam urediti (opisi so namreč v veliki večini že nekaj časa zbrani). Upajmo pa, da nam knjižica, ki jo je medtem pripravil Bojan Poljak s tovariši ne bo v preveliko poluha in da bomo končno prečitali tudi ta del.

Toda kaj, ko je med tem ekonomu Planinske založbe že zmanjkalo prvega vodnika in mladi (pa tudi manj mladi) plezalci vsako sezono znova popostrijo naše stene z deselinami novih smeri, za katere drugi tarnajo, da jih ne morejo ponavljati, ker nimajo opisov. In če k temu pripišemo še vedno pogosteje izraženo željo, naj bi v našem glasilu ponovno uvedli stalno rubriko »Iz kartoteke prvenstvenih vzponov«, smo že pri motivu za ta »uvodnik«.

Vladimir Pučko iz AO Medvode je obljubil, da bo napregel vse sile in za vsako od prihodnjih številk pripravil po nekaj opisov, seveda s primerno fotografijo. Opisov, ki so jih poslali naši alpinisti v zadnjih letih, tudi ne manjka, torej ne bi smelo biti ovir.

Manjka nam primernih fotografij! Stare v glavnem niso več uporabne, nekatere od natisnjenih pa bi tudi radi zamenjali z boljšimi. Zato bomo v vsaki številki skušali objaviti tudi poziv fotoamaterjem s točno določenim opisom objekta – stene, ki nas zanima. Vi pa se potrudite in pregledajte vaše negative oz. napravite nekaj novih posnetkov. Objavljene fotografije bo uredništvo Planinskega vestnika seveda honoriralo, druge, katere bi nam utegnile priti še prav, pa bomo odkupili (po približno štirikratni vrednosti uporabljenega papirja). Pazite le, da bo format približno 18 X 24 cm in da bodo tako zapakirane, da se ne bodo poškodovale že pred prevzemom. Če pa niste prepričani, ali je bil motiv dobro posnet, lahko pošljete kopijo tudi v katerem koli drugem formatu in dogovorili se bomo za nadaljnji postopek. Ne pozabite pa seveda tudi na svoj polni naslov, da vam bomo lahko nakazali honorar oziroma vrnilo neustrezne fotografije. Sproti vas bomo obveščali tudi o tem, katerih fotografij se nam bo nabralo dovolj, da ne bi imeli nepotrebnega dela.

Drug problem so ocene in »shema« opisa. Posebna komisija pri mednarodni planinski uniji UIAA je namreč pripravila novo težavnostno lestvico in tudi nekaj vzorčnih opisov plezalnih smeri, kar je bilo vse tudi že uradno sprejeto. Tega se bomo morali držati vsaj v novih, dopolnjenih izdajah. Toda nekaj specifične je vendarle možno in nikjer ni tudi rečeno, da česa ne bi mogli tudi izboljšati. Prav zato bomo skušali (občasno) opise za objavo pripravljati v različnih variantah in vmes vključevali tudi vse tisto, o čemer menimo, da bi prišlo v poštev za novo izdajo plezalnega vodnika. Na vas pa je, da to spremljate, primerjate in nam sproti sporočate pripombe in sugestije – vse bo zelo dobrodošlo. Končno pa naj omenimo še, da pripravljamo podoben seznam, kot ga je Franca Malešič pripravil za Kamniške in Savinjske Alpe. V njem bomo skušali zajeti vse tiste smeri, ki niso bile objavljene v sedaj »veljavnem« vodniku in kasneje tudi popis pomembnejših (zimskih in tudi letnih) ponovitev. Tudi pri teh pregledih se pripravčamo za vaše sodelovanje.

In kam pošiljate prispevke? Na razpologo imate dva naslova:

– Vladimir PUČKO: 61215 Medvode 120 (tel. 061/71-114)

– Franci SAVENC: 61000 Ljubljana, Tugomerjeva 2 (tel. 061/55-175)

Na katerega koli od obeh se lahko obrnete tudi s prošnjo za še neobjavljene opise, ki jih že imamo v kartoteki.

Franci Savenc

MACESNOVEC

LEVA SMER

Bine in Nada Mlač ter Bojan Zupet 18. 5. 1974 (reg. v AN 23. 5. 74).

Ocena prvih plezalcev: V (večji del III–IV), 270 m, 7 ur.

Smer poteka po levem delu stene. Spodnji del po razu stebra, v srednjem delu v območju zajede, zgoraj pa po grapi.

Dostop: S planine v Kotu levo čez hudournik in po grapi, ki se spušča izpod Macesnovca. Ko se ta razdeli v več krakov, po levem v gozd in skozenj do skoka. Čezenj in pod steno (1,30 ure).

Opis: Vstop iz votline čez majhen previs v žleb, desno in nato po razu na ramo (k). Prečnica v levo čez plati (kk) do luske (V) in desno ob njej navzgor (k) v vpadnico velikega črnega previsa. Levo navzgor na zeleno glavico (macesen) in po razčlenjeni zajedi desno na majhno ramo. Z nje navzdol (10 m) do vpadnice velikega kamina. Po njem do previsne zapore, nato levo (k) nekaj metrov navzgor in nato zopet desno (k) v lažji svet. Levo po grapi na ramo in z nje po lažjem pečevju in skozi rušje (več raztežajev) na vrh.

Sestop a): Po velikem grabnu proti levi na škrbino (spusti po vrvi), nato po melišču in skozi gozd v dolino Kot (2,30 ure).

b): Na vrh 30 minut in po pobočjih nad Kotom poševno navzdol proti Rjavini. Tik pod sedlom med Macesnovcem in Dimniki se prične udobna lovska pot, ki drži pod severozahodno steno Dimnikov in Luknja-peči do stedenca ob markirani poti v Kot (2 uri).

CENTRALNI STEBER

Drago Bregar in Marjan Debevec 18. 5. 1974 (reg. v AN 23. 5. 74).

Ocena prvih plezalcev: VI–, A1 (pretežno V), 350 m, 12 ur (nekaj stojišč v lestvicah). Smer poteka po stebri sredi stene.

Dostop kot pri levi smeri.

Opis: Vstop v levem spodnjem delu stebra. Prek dveh manjših previsov na dobro stojišče. Nato desno na raz (k) in navzgor do luske (k). Čeznjo (V+) in pet metrov levo na slabo stojišče. Z njega po počeh (kk, zagozde) poldrugi raztežaj navzgor do strehe (k). Levo mimo nje in nato desno na ramo v razu. Z nje po lažjem svetu 25 m navzgor proti levi, nato sledi prečnica po ploščah v desno (V, slabo stojišče). 20 m navzgor do lopice (k) in delikatna prečnica v levo do kamina (VI–). Skozenj do previsa (k) in prek njega ter mimo suhega macesna po lažjem svetu v izstopni graben.

Sestop kot pri levi zajedi.

Macesnovec z obema smerema (gl. str. 55)

Težko pričakovani vodnik JULIJSKE ALPE je izšel pri založbi Planinske zveze Slovenije. Avtorji: Tine Mihelič, Darinka Petkovšek, Tone Strojin. Naročite ga lahko s priloženo naročilnico pri PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9. Stane 90 din.

V kratkem bo izšla tudi četrta izdaja transverzalnega vodnika SLOVENSKA PLANINSKA POT četrta popravljena in dopolnjena izdaja.

Popravljena in dopolnjena izdaja pa pomeni, da življenje teče, da se ob poteh marsikaj spreminja (cest, soče itd.) in da je treba opise dopolniti. Vodnik ima 250 strani teksta in 15 barvnih zemljevidov in stane 100 din.

Naročite ga lahko pri PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9, s priloženo naročilnico.

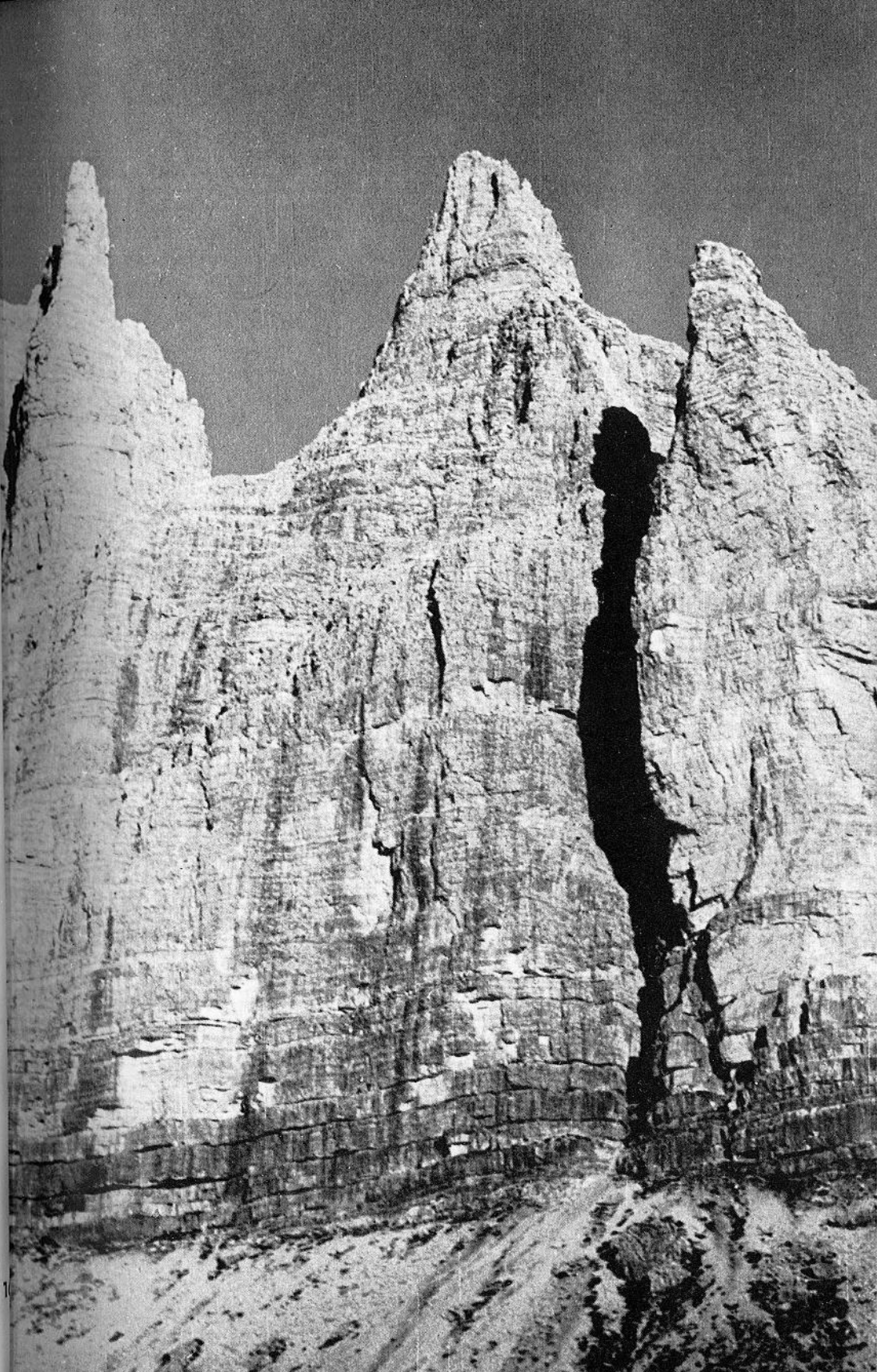
NAROČILNICA

Podpisani(a) ..... stanujem .....

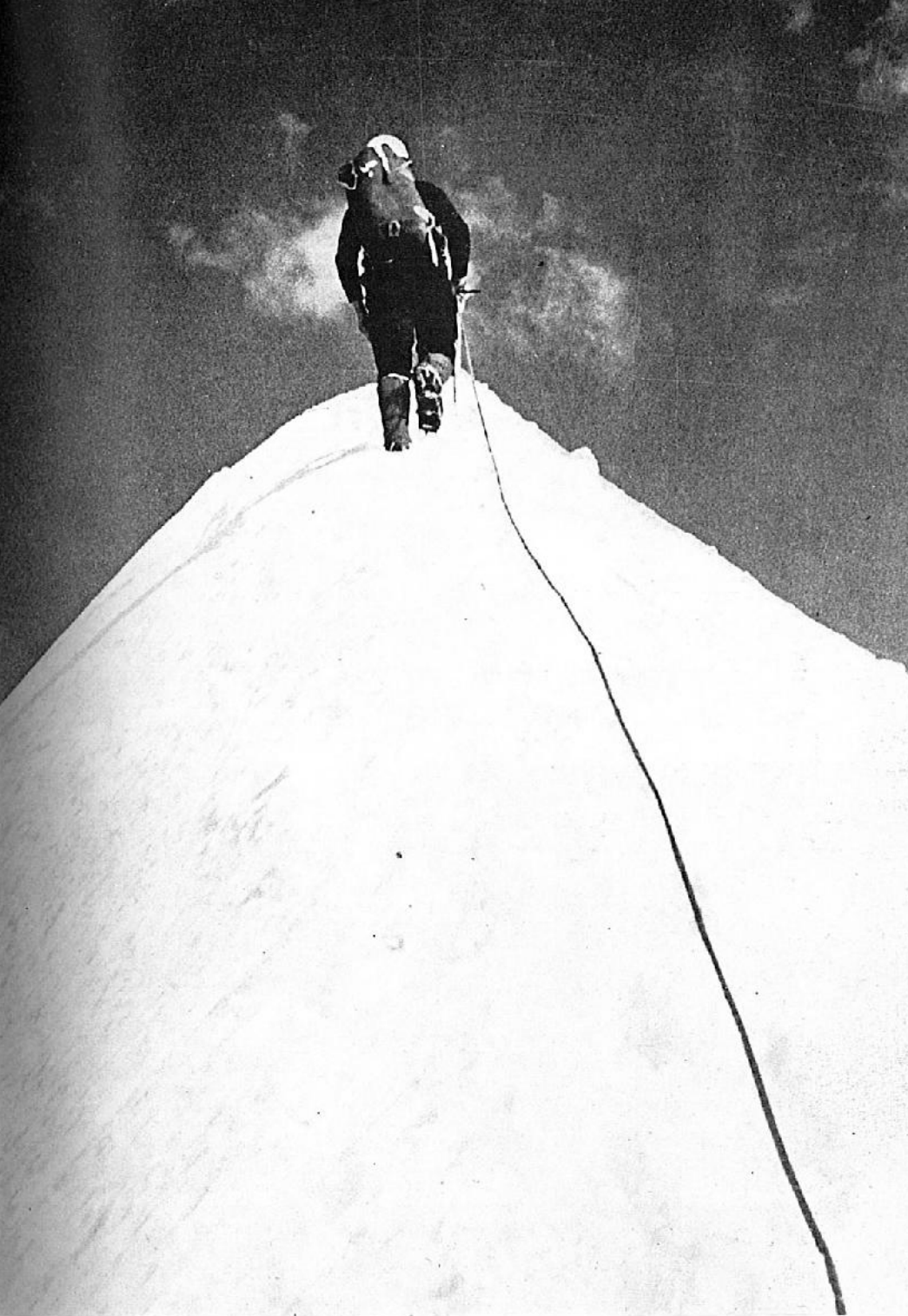
nepreklicno naročam .....

Vodnik(a) mi pošljite po povzetju, da takoj plačam.

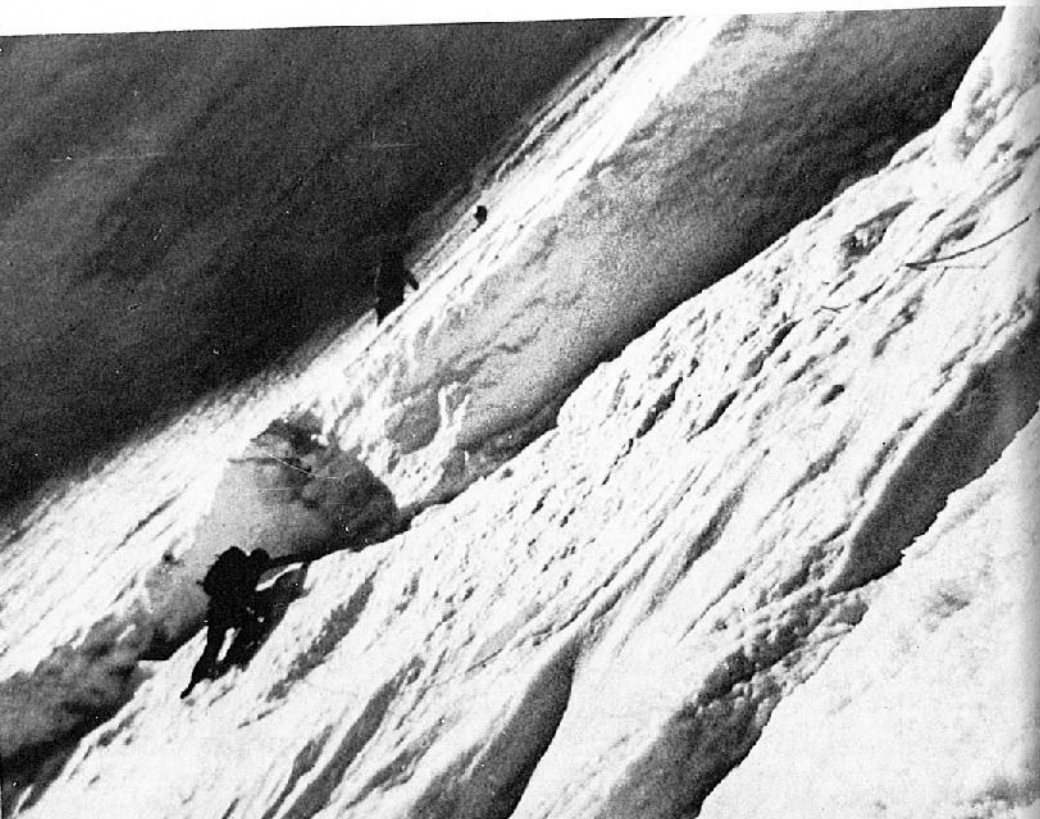
Datum: ..... Podpis: .....

- 1 Od leve proti desni: Mala Cina, Punta di Frida, Piccolissima
- 2 Prečnica v slovenski prvenstveni smeri v Aig. d'Argentiere – Foto Drago Segregur
- 3 Na grebenu Les Courtes – Foto Drago Segregur
- 4 Skupina Gr. Jorasses – Foto Fr. Šter
- 5 Obrobna poč v steni Argentiere – Foto Drago Segregur

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno -
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

 Iskra

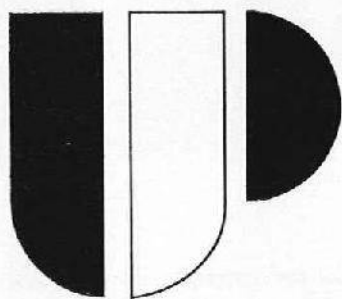
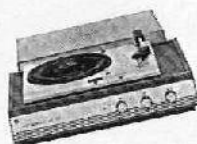
ISKRAPHON PM-71

Skafra s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalac z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS 70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto - Pokrit
s prozornim pokrovom - Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaračah, enako furnirana
kot kaseta

union
pivo

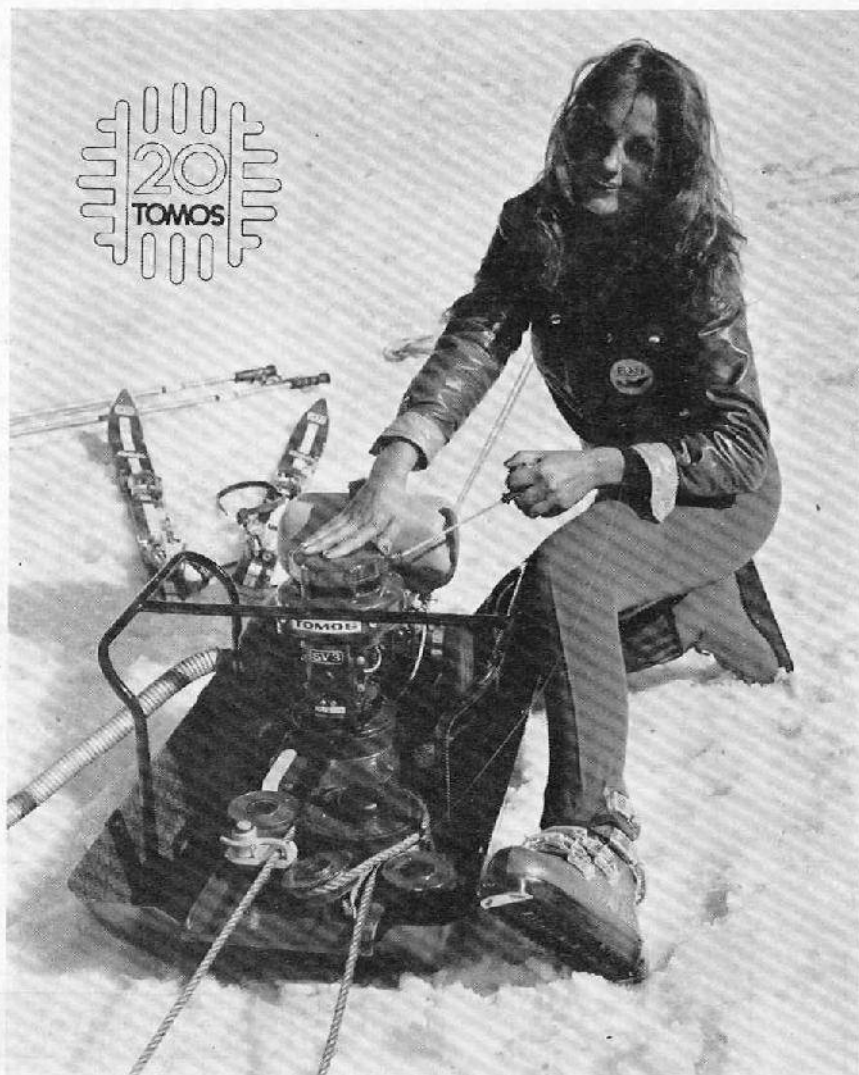
brest cerknica

telefon 061-791200 telex 31167

Proizvodni program:

- dnevne sobe
- spalnice
- samske sobe
- kuhinje
- sedežne garniture
- stoli
- ivernate plošče
- žagan les

Lastni trgovini v Cerknici in
v Mariboru, Kneza Kocijla 6.
Dobava pohištva na naslov kupca
brezplačna, ne glede na oddaljenost
kraja.

...Samo
še vžig
in že bo
vlekla...

Prenosna smučarska vlečnica »TOMOS SV 3«, je idealno uporabna za smučarska društva in tečaje, šole, hotele, planinske domove ter tudi za družinsko smučanje. Zmogljivost vlečnice »TOMOS SV 3«, je pri 100 m vlečne dolžine na 30% strmini približno 200 oseb na uro, na 40% strmini pa ca. 130 oseb. Vlečnica obremenjena z eno osebo, lahko premaguje vzpon strmine do 60%. Hitrost vleke je približno 7 km na uro. Pri polni obremenitvi porabi vlečnica samo 1,4 l goriva na uro. Avtomatičen vklop in izklop pogona vlečne vrvi omogoča delovanje vlečnice brez nadzora. Tovarniška cena vlečnice s pripadajočim priborom, brez prometnega davka, je 5760 din, cena vlečne vrvi dolžine 200 m pa 980 din. Vse informacije: TOMOS KOPER, odd. Domača prodaja, tel. 21-760.